

הישיבה השלוש-מאות-וחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, ט' באדר התשמ"ז (10 במרס 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק האזרחות (תיקון מס' 5) — מטעם חברי הכנסת אמל נסראלדין חידון עשתי.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק עסקאות גופים ציבוריים (אכיפת ניהול חשבונות) (תיקון).

וכן הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 3, 4, 14, 22, 29 ו-102 לחקון הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

תחילה — הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם ועדת הכנסת — הצעת חוק משכן הכנסת ורחבתו (תיקון מס' 4).

ב. שאלות ותשובות

2812. העברות כספים למוסדות חרדיים בחוץ-לארץ חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר האוצר ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):
פורסם בעיתונים כי זאב וולפסון, מיליונר חרדי, קיבל בשנה האחרונה הקצבות בסך 6.5 מיליוני ש"ח למוסדות דת בחוץ-לארץ.

חלק מן הכספים הועברו מן הסוכנות וחלק ממשרד החינוך והתרבות, באמצעות המחלקה לחינוך יהודי בגולה.

לאחרונה, ככל הנראה כדי לעקוף את הוראת הבג"ץ, עוברים הכספים דרך הסוכנות היהודית.

שאלותי הן:

1. לפי אילו קריטריונים מקבל עסקן זה את הכספים?

2. מי הם המוסדות שנהנו מכספים אלו?

3. כמה קיבל כל מוסד?

4. כמה חלמידים רשומים בכל מוסד?

5. מי מפקח על העברות הכספים?

6. כמה קיבלו מוסדות אלו בשנים 1980 — 1986?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

הנתונים המשמשים בסיס לשאלתא מס' 2812 של חברת הכנסת שולמית אלוני אינם נכונים. אין בתקציב המדינה סכום המועבר לאיש מסוים למען מוסדות דת בחוץ-לארץ. חברת הכנסת שולמית אלוני התייחסה למר זאב וולפסון.

מאז 1976 וכן בשנה זו יש הקצבה המיועדת לתמיכה בבתי-ספר עבריים בתפוצות. בתקציב 1986/87 אושר סכום של 6,073,520 שקל חדש, והוא מועבר להסתדרות הציונית העולמית ומיועד לעמותה לקידום חינוך עברי על-יסודי פנימייתי בתפוצות, המשותפת למשרד החינוך והתרבות ולהסתדרות הציונית העולמית.

היו"ר א' נחמיאס:

נעבור לשאלות כתב. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

1992. מינוי יושב-ראש למרעצה המייעצת לבנק ישראל חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר האוצר ביום ח' באדר ב' התשמ"ז (19 במרס 1986):
בגלל אי-מינוי יושב-ראש למרעצה המייעצת לבנק ישראל, אי-אפשר להוריד את שער הריבית במשק.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם השר מודע לנזקים שנגרמים כתוצאה מכך?

2. מתי חושב השר למנות את יושב-ראש המרעצה המייעצת?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

בכור היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתשובה על השאלתא האמורה של חבר הכנסת גרשון שפט הריני להשיב בשם שר האוצר: שר האוצר מסכים שיש למנות את הוועדה, ומקווה שהיא תמונה על-ידי הממשלה בהקדם האפשרי.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה):

את התשובה השכלונית הזאת אנחנו כבר שומעים במשך חודשים רבים. אני מתפלא מאוד שהיא שבה וניתנת. אני מצפה לתשובה קצת יותר רצינית.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

חבר הכנסת שפט, אני לא מקבל את הניסוח — "רצינית". אילו אמרת: תשובה יותר החלטית — הייתי מסכים אתך.

היו"ר א' נחמיאס:

עכשיו זה החלטי.

בבקשה להשיב על שאלתא 2812 של חברת הכנסת שולמית אלוני. אף שהיא איננה, אבקש להשיב.

מערכת כזו הותקנה, והתקנתה הוכתרה בהצלחה. במוסדות רבים, כמו בנקים וחברות גדולות, והיא הביאה לחיסכון בהיקף של 25% עד 50% בחשבונות הטלפון, מלבד החיסכון בזמן עבודה. אולם, כשום משרד ממלכתי לא הותקנה מערכת בקרה כזו, אף-על-פי שגם במשרדי הממשלה יש עשרות אלפי שיחות מיותרות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מרע לא נוספה עד כה מערכת בקרה ורישום שיחות ולו רק לתקופת ניסיון?

2. האם יש בדעת השר לפעול ליישום חסכוני זה, וכיצד?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל משרד ממלכתי יש מערכת ארגונית ותפקודית שונה.

הטיפול בנושא צריך להיות של כל משרד, בהתאם למאפייני פעילותו.

הבעיה אינה רק בבחינה ובהתקנה של מערכת מתאימה לבקרה ולרישום שיחות, אלא באפשרות כל משרד להשתמש במידע שיתקבל.

עם זאת, ייבחן הנושא במשרד הכלכלה, במטרה לייעול המשק הציבורי.

2951. הקצבה שנתיית למכון לתרגום ספרות יפה
חבר הכנסת נ' רז שאל את שר האוצר ביום ט"ז בשבט התשמ"ז
(15 בפברואר 1987):

חבר הכנסת שמעון פרס החליט, בהיותו ראש הממשלה, על הקצבה שנתיית בסך 165,000 ש"ח למכון לתרגום ספרות עברית.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם החלטת ראש הממשלה מחייבת את משרד האוצר?

2. אם כן — מרע לא יעביר משרד האוצר סך 78,000 ש"ח השלמת הקצבה שנתיית כפי שנקבע?

3. אם לא — איך מתכוון משרד האוצר למנוע התמוטטות ופשיטת רגל במכון הנ"ל?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההקצבה למכון היא חלק מהחלטת הממשלה בנושא מעמד הסופר (ראה: א. החלטת הממשלה; ב. מכתבו של סגן הממונה על התקציבים בנושא אל שר האוצר).

2. הנושא מצוי כרגע בוועדת הכספים, אשר צריכה לאשר:

א. פנייה לשינויים מאוזנים בתקציב משרד החינוך (פנייה) הכלולת העברת כספים לנושא זה; ב. פנייה לחוספת תקציבית למשרד החינוך לטובת נושא זה בסך 470,000 שקל חדש. אישור זה מתעכב עד שאושר התקציב הנוסף.

2952. הקצבות למוסדות להשכלה גבוהה
חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר האוצר ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

נוכח פרסום דוח מבקר המדינה על הסכומים הניתנים לסגל הבכיר באוניברסיטאות, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם היו הפרטים הללו ידועים למשרד האוצר?

ההקצבות מוענקות ומועברות לבתי-ספר עבריים, תיכונים ופנימייתיים, שהוקמו בשנת התקצוב וקיבלו עליהם את תנאי העמותה בנוגע לתוכנית הלימודים העברית ולחינוך הלאומי.

מצורף כזה לפרוטוקול מסמך ארוך המפרט תנאים אלה:

"א. תוכנית הלימודים הכללית תהיה בהתאם לתוכנית המוכרת במדינה לגילאים אלה ובשפת האם של המדינה, או בשפה אחרת המוכרת על-ידי אותה מדינה.

ב. מורי המקצועות הכלליים הם מאומנים ומוסמכים. משך הלימודים בבית-הספר יהיה מלא, והמוסד יכין תלמידיו לתעודת בגרות או לכל תעודת גמר אחרת המוכרת באותה ארץ או בישראל.

ג. במסגרת לימודי היהדות, שילמדו לפחות 12 שעות שבועיות, ויקצו 8 שעות למקצועות הבאים: לשון עברית, ספרות עברית, ידיעת הארץ ותולדות עם ישראל, במיוחד בדורות האחרונים. בית-הספר יפעל להגיע לידיעה טובה של הלשון העברית, בדיבור ובכתב, בשלהי שנת הלימודים השנייה של התלמיד במוסד.

ד. בית-הספר ידאג להעמקת המחויבות היהודית, יחנך להשתייכות לכלל ישראל, למרכזיותה של מדינת ישראל ולתמיכה בה.

ה. בית-הספר יתן ביטוי לאירועים יהודיים והיסטוריים גם של התקופה האחרונה ויצין את יום העצמאות, יום ירושלים ויום השואה.

ו. מנהל הלימודים היהודיים ישלוט בשפה העברית, ובחבר המורים יהיו אחדים בעלי שליטה מלאה בשפה העברית.

ז. המוסד יפעל, שתלמידיו ומוריו יהיו בארץ וילמדו בה תקופת לימודים.

ח. המוסד יהיה פתוח לפיקוח נציגים, אשר ימונו על-ידי העמותה.

ט. המוסד יעמוד בקשר ישיר עם יו"ר העמותה ויענה במישרין ובדחיפות לכל פנייה ושאלה.

י. השימוש בהקצבת העמותה יהיה אך ורק לצורך קיום הפעולות המפורטות בכקשה ובהתאם לאישור העמותה.

יא. המשרד לביקורת של ההסתדרות הציונית העולמית ונציג העמותה יהיו רשאים לעיין, בכל עת סבירה, בפנקסי החשבונות שלנו ואנו נמסור להם דוחות, שתרשו, ביחס להכנסותינו הנוספות ומקורותיהן.

יב. ללא הסכמתם בכתב מראש לא נעביר סכומים כלשהם מסעיף אחד למשנהו, כן לא נמסור או נשכיר מבנה או חלק ממנו לגוף אחר בלי הסכמתם בכתב מראש."

2887. ייעול השימוש בטלפון במשרדי ממשלה
חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר האוצר ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

לפני כשנה הגישה חכמת "סולן תקשורת ומחשבים בע"מ" לממשלת ישראל תוכנית פעולה, שתביא, לדבריה, לחיסכון של 230 מיליון דולר במשק הלאומי, על-ידי צמצום וייעול השימוש בטלפון באמצעות מערכת בקרה ורישום שיחות טלפון.

— שאלות ותשובות: הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה —

כספים במטבע חוץ לנציגי ישיבות וארגונים חיים. האירוע צולם במלון "המרכז" בירושלים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים?
2. האם חולקו הכספים במטבע חוץ?
3. מה מקור הכספים, והאם יש על כך פיקוח ממלכתי?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

מדובר בשאלתא של חבר הכנסת זיידן עטשי, המתייחסת לחלוקת כספים לשיכויות.

1. משרד האוצר אינו עוסק בכספים המחולקים לשיכויות על-ידי גורמים פרטיים, ולכן אין באפשרותנו להתייחס לנכונות הידיעה שהתפרסמה בעיתונות.

2. אין לנו ידיעה על כך. אם חבר הכנסת זיידן עטשי יודע על כך, אנחנו מבקשים ממנו שידווח לנו.

3. מקור הכספים שאינם באים ממקור ממלכתי לא ידוע לנו, ואין פיקוח ממלכתי על כספים פרטיים המחולקים למוסדות כלשהם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני סגן שר האוצר על תשובותיו על שאלות של חברי הכנסת. אני מצטער על שלא כולם היו פה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

תודה רבה ליושב ראש.

2. האם מתכוונן האוצר, למרות הכול, להעניק למוסדות להשכלה גבוהה סיוע נדיב, כבקשתם?

3. מה בדעתך לעשות כדי למנוע המשך מתן כספים אלו לסגל הכביר באוניברסיטאות?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמוראי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים לא היו ידועים.

2 — 3. הוועדה לתכנון ולחקצוב (וח"ח) היא הגוף המפקח והאחראי לייצול האוניברסיטאות בארץ. יש לצפות כי גוף זה יפעל לחיקון, הליקויים, שנתגלו כדוח מבקר המדינה.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה להשיב על שאלתא מס' 3015 של חבר הכנסת זיידן עטשי. הוא איננו — השאלתא חמסר לפרוטוקול.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני מבקש להשיב עליה.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אדוני.

3015. חלוקת כספים לשיכויות

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר האוצר כיום כ"ז בשבט התשמ"ז (26 בפברואר 1987):

בתחילת חודש פברואר פורסם בעיתונות על חלוקת

ג. הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך"

להביע אי אמון לממשלה בנושא התנהגות הממשלה בפרשת פולארד

השאלה הנוקבת, "מי נתן את ההוראה?", אלא מפני שפרשת פולארד, כמו פרשת השב"כ, כמו פרשת ארין, מגלה לנגד עינינו את העובדה, שמשוהו רכוב בממשל הישראלי. בממשל הישראלי נצטברו מוקדי מוגלה, ועלינו לנהוג על-פי האמרה הלטינית המקובלת בעולם הרפואה: אם יש מוגלה, סלק אותה, ולא — היא עלולה להרעיל את הגוף כולו.

מן ההיבט החיצוני, פרשת פולארד היא הרפתקה צורמת בשל ההשלכות החמורות שלה על מעמדה של ישראל בממשל האמריקני, בסנט, בדעת הקהל האמריקנית ובקהילה היהודית בארצות-הברית. כסיפור ריגול, הפכה פרשת פולארד לבדיחת השנה בכל קהילות המודיעין בעולם. אני בטוח שבמאי סרטים כהוליבודי מהרו להפוך את הפרשה לתסריט של קומדיה כלשית, שבה מוצגים הגיבורים כשלומיאלים ומטומטמים גמורים.

אדוני היושב ראש, אחרי כל זה בא ראש ממשלתנו ומוזהיר אותנו — שימו לב — מפני היסטריה המתחוללת בארץ, שיכולה לדעתו להדריק גם את ארצות-הברית. אנו עדים שוב לאותו חזיון תעתועים, שלפיו לא פרשת פולארד עצמה גרמה נזק למדינת ישראל אלא הביקורת עליה בארץ: לא אמריקה מוועזת אלא אנחנו מייצאים לאמריקה זעזוע ומדביקים אותה במחלה זו.

אחד הדברים החמורים ביותר שקרו לאחר מתן גזר-הדין של השופט האמריקני הוא הניסיון של כמה משרי הממשלה, דווקא אלה שמגדירים אותם כשרים בכירים, לטשטש את חומרת העניין, להסתיר מעיני העם את גודל הנזק שנגרם

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי אמון לממשלה בנושא: התנהגות הממשלה בפרשת פולארד.

ראשון בנואמים, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב. בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

כמה זמן מוקצב לכל נושא?

היו"ר א' נחמיאס:

כפי שמוקצב בתקנון.

בני שליטא (הליכוד):

כמה זה?

היו"ר א' נחמיאס:

תפתח את התקנון ותדע.

מנחם כהן (המערך):

נקים ועדת חקירה ונבחר כמה זמן.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אדוני.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני מחפש הגדרה מאפיינת למה שאנחנו מכנים היום פרשת פולארד. מכחינה פנים-ישראלית הייתי אומר, שזוהי פרשת העסק ביש" של שנות ה-80, לא רק מפני שהיא מעלה שנית את

חוברת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המהקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

לקרות — אינה נותנת לנו מנוח. איננו יכולים להבין, חברי הכנסת, מה היה כאן — חובכנות? טיפשות? חוסר אחריות? מסתבר שבפרשה זו חובכנות יחד שלוש המרכיבים: גם חובכנות, גם טיפשות וגם חוסר אחריות ברמה בין-לאומית.

חברי הכנסת, מה אומר לנו ראש ממשלתנו לאחר כל זאת? לאחר שתיקה ממושכת הוא הכריז: "זאת היתה פעולה פרטיזנית בלתי מוסמכת". ולאחר זאת פסק מייד: "מבחינתנו העניין סגור ואין מה לחקור". אדוני ראש הממשלה, מה זאת אומרת "העניין סגור ואין מה לחקור"? יש לנו כמה שאלות הוועקות לתשובות: מי הם ה"פרטיזנים" שהחליטו כיום בהיר אחד, על דעת עצמם, בלי לשאול את הדרג המדיני, להתארגן ולפתוח במבצע ריגול בכיתה של בעלת-בריתנו הראשונה במעלה? מי הם אלה שקשרו קשר לבצע ריגול בלי להיות מוסמכים לכך? האם אין חובה להעניש את הנאשמים על פעולה פרטיזנית כזאת על-פי החוק הישראלי, לא על-פי החוק האמריקני?

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את תשומת לבו של ראש הממשלה לחוק העונשין הישראלי, סעיף 121, הקובע מפורשות, שקשירת קשר לעשיית מעשה המכוון לפגוע במדינה ידידותית לישראל, שיש בו כדי לערער או לקלקל את היחסים בין ישראל לבין אותה מדינה, גם אם המבצעים לא התכוונו לכך, הוא מעשה שיש בו עבירה פלילית. יוצא אפוא, שהפעולה הפרטיזנית הבלתי מוסמכת, שהביאה לקלקול היחסים עם ארצות-הברית וגרמה נזק למדינה ידידותית, על-פי סעיף 121 של חוק העונשין הישראלי, היא עבירה פלילית שיש להעמיד עליה לדין את הנאשמים.

אך כיצד נדע מי הם הנאשמים אם לא תהיה ועדת חקירה, שתקום על-פי חוק ועדות חקירה, כדי לבדוק את העניין?

אדוני היושב-ראש, אחד המבצעים של "הפעולה הפרטיזנית", לפי ביטוי של ראש הממשלה, הוא קצין בכיר בחיל האוויר. אין לי ספק שהקצין הזה עשה את אשר עשה מתוך שכנוע עמוק שהוא משרת את מדינת ישראל, ודווקא בגלל זה אני בטוח, שקצין בכיר כזה בחיל האוויר לא יחליט להיות מרגל חובב על דעת עצמו. בלי לבקש רשות ממפקד חיל האוויר, נניח, לצורך הדיון, שבקשה כזאת הוגשה והרשות ניתנה. אם מפקד חיל האוויר נתן את האישור, קשה להאמין שהוא עשה זאת על דעת עצמו. נניח שהוא נתן אישור לקצין שאינו מומחה לענייני ריגול להפעיל מרגל שתול במודיעין של ארצות-הברית ולסכן על-ידי כך את יחסי ישראל-ארצות-הברית. האם יעשה כדבר הזה מפקד חיל האוויר בלי לשאול את הרמטכ"ל ולבקש את אישורו? האם ייתן הרמטכ"ל אישור בעניין חמור כזה, שיש לו היבטים פוליטיים רגישים, בלי לדרוש על כך ולבקש את אישורו של שר הביטחון? האם יחליט שר הביטחון לבדו כעניין כזה, הנוגע לזרועות המודיעין של המדינה, בלי לשאול את ראש הממשלה, הממונה הישיר על אותן זרועות מודיעין?

העניין הזה, חברי הכנסת, חייב להיחקר. הייתכן ששוב נטיל את כל האשמה של הכישלון הזה ששמו פרשת פולארד על הדרג המבצע, בלי לברר ובלי לחקור מה היתה מעורבותו של הדרג המדיני העליון?

אני שואל אפוא את ראש הממשלה ואת שרי הביטחון, שכיהנו בתקופה של עליה אנחנו מדברים: מי נתן את ההרשאה להפעלתו של פולארד? אתה, מר שמיר, או מר ארנס, שהיה שר הביטחון? מה ידעו כעניין זה מר פרס ומר רבין בתוקף תפקידיהם?

לישראל, כדי שהעניין כולו יעבור בשתיקה, ללא דיון ציבורי, ללא חקירה, ללא תביעת האשמים ובלי שאיש יצטרך לתת את הדין.

שר בכיר אחד אמר לנו, ואני מצטט: "אני מכיר את האמריקאים. מחר הם ישכחו את הכול. אין על מה להתרגש". שר עוד יותר בכיר הכריז לא מזמן, ואני מצטט: "אין להגזים בהשלכות השליליות של פרשת פולארד על יחסי ישראל-ארצות-הברית, שהיו ונשארו מצוינים" — הכול בסדר. מה אנחנו מתרגשים?

כשחזר ראש הממשלה מביקורו בווינגטון, אמרו לנו שהביקור היה מוצלח ביותר, ושכל השיחות עם הממשל, שארכו שעות רבות, על פרשת פולארד דובר דקות ספורות בלבד.

לא עברו יותר מכמה שבועות, ועם מתן פסק-הדין התפרצה פצצה שזעזעה את דעת הקהל בארצות-הברית והביאה ללא ספק לזעזוע גם בישראל. מסתבר, חברי הכנסת, שכל העולם מזדעזע, ורק ממשלת ישראל אינה מזדעזעת. היא איננה מבינה או לא רוצה להבין או עושה את עצמה שאיננה מבינה את שיעור חומרת הנזק שפרשת פולארד הביאה ליחסי ישראל-ארצות-הברית, ליחסי ישראל עם יהדות ארצות-הברית, ואת ההשלכות של הפרשה הזאת על המערכת הפנים-ישראלית.

חברי הכנסת, תולדות היחסים בין ישראל לבין ארצות-הברית ידעו תקופות של שיא, עם רמות פסגה שונות, ותקופות של משבר, עם רמות שפל שונות. אנחנו זוכרים, למשל, את תקופת השפל ביחסינו עם ארצות-הברית לאחר שמר קיסינג'ר חזר לווינגטון בידיים ריקות, כאשר ממשלת ישראל דחתה את הצעותיו בעניין הפרדת הכוחות. זכור לכם שהממשל הכריז אז על מדיניות ה"בחינה מחדש", reassessment כלעז, של היחסים בין שתי המדינות. במדינות ערב חיככו אז ידיים בהנאה בגלל התקררות היחסים, אף שהמשבר היה עם הממשל בלבד, והסנט, כמעט כולו, על שתי מפלגותיו, תמך בישראל נגד הממשל.

הדיפלומטיה הערבית — במיוחד זאת של מדינות ערב הפרו-מצרביות — עשתה כמשך שנים מאמץ גדול לשבש את היחסים בין ישראל לבין ארצות-הברית, להרעיל אותם, לקלקל אותם.

חברי הכנסת, אני מוכרח לקבוע בצער, שמה שלא הצליחה לעשות אף לא מדינה ערבית אחת כנפרד ומה שלא הצליחו לעשות כל מדינות ערב ביחד — לשבש את היחסים בינינו לבין ארצות-הברית — הצליחה לעשות ממשלת ישראל כבכורה בעצמה על-ידי פרשת פולארד. נגרם נזק ליחסים עם הממשל, עם הסנט, וגם בדעת הקהל של ארצות-הברית וגם לקהילה היהודית.

אשר לקהילה היהודית, בעיית הנאמנות הכפולה עלתה בתקופה האחרונה כהיבטים שליליים ביותר. אני מצטער לומר, שיהדות ארצות-הברית עומדת נבוכה. מגיעות אלינו ידיעות, שלפחות חלק מהיהודים מחפשים בימים אלה דרך להתרחק או להתנתק או להסתייג ממדינת ישראל, כפי שלא קרה מאז קמה המדינה.

ההשלכות של פרשת פולארד על המערכת הפנים-ישראלית הן חמורות לא פחות. כאשר אנו מנסים לנתח את ההתרחשויות של פרשה עגומה זו, אנו נשארים מוכי תדהמה. השאלה הנוקבת, כיצד זה קרה, כיצד זה יכול היה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב. ובאותה הצעה — חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד: (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני עשרה ימים, או שבועיים, הופיע בטלוויזיה הנשיא רייגן; הוא לא שלח לשם את חייס קורפור, הוא בכבודו ועצמו. הנשיא רייגן, הופיע בטלוויזיה. גם לנשיא ארצות-הברית יש חייס קורפור כזה או אחר, והוא לא שלח אותו. הנשיא רייגן הודה מעל מסך הטלוויזיה בטעות, התנצל, ביקש סליחה מן העם האמריקני, ובקיער — קיבל על עצמו אחריות.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, שזה דבר משונה מאוד. אנחנו, כישראלים, אפילו צריכים להתקשות מאוד להבין זאת. בינינו לבין עצמנו, הרי הנשיא רייגן כבר איננו זקוק לאנשים האלה שצופים בו בטלוויזיה כאשר הוא מתנצל, מתחרט ומבקש סליחה ולוקח על עצמו אחריות. בעוד שנה וחצי הוא כבר לא יהיה נשיא. הוא כבר איננו יכול לרוץ פעם נוספת לבחירות. אצלנו, רבותי חברי הכנסת, שמעון פרס עדיין זקוק לדעת הקהל, יצחק שמיר עדיין זקוק לדעת הקהל, יצחק רבין עדיין זקוק לדעת הקהל. הרי הם בעיצומה של קריירה מזהירה, הם עוד ירוצו כהנה וכהנה. אבל הם לא טורחים לרבר אל דעת הקהל, להצדיק עליהם את הדין, להתחנן על נפשם כדי להשיב לעצמם את האמון. הם שולחים את חייס קורפור, הפחדנים האלה, שאינם מעזים להתיצב כאן היום על הכמה ולמסור דין וחשבון לכנסת, לדעת הקהל בישראל, לבוחרים בישראל, לכל העולם ולאמריקה ולדעת הקהל; הפחדנים העלובים האלה.

בני שליטא (הליכוד):

הם פשוט לא מתייחסים אליך.

יוסי שריד: (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לפעמים אפשר לומר, טוב, עושים "טריק" לויקטור שם-טוב, ליוסי שריד, למתי פלד, בהזדמנות אחרת לגאולה כהן. רבותי, כאשר יראו הערב בארצות-הברית את המראות האלה, יחשבו שזה ההמשך של הפרובוקציה. בארצות-הברית יחשבו שעד לרגע זה פרס, רבין ושמיר אינם מבינים את חומרת העניין אם הם מתעלמים ממנו. אם הם בוחרים ממנו, אם הם אינם מתייצבים על-פי מה שהאמריקנים מבינים אלא שולחים את קורפור; עד לרגע זה לא הכינו הישראלים האלה כמה דברים אמורים.

אצלנו, רבותי, לא צריך, כנראה, להיות חבר "חירות" כדי להרגיש ש"אלוהים, לשלטון בחרתנו". דעת הקהל איננה אלוהים והכנסת איננה אלוהים. אני אומר לכם, שגם אין אלוהים בלבכם של האנשים האלה.

שר התחבורה ח' קורפור:

אתה חושב שארצות-הברית בודאי מקשיבה לך.

חייס רמון (המערך):

היא ודאי לא תקשיב לך — — —

יוסי שריד: (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אגב, צריך אדם גם, בכל הכבוד, אני אומר את זה בהתאפקות, צריך אדם שתהיה בו מידה של — לא אומר עזות כדי לומר בעדינות — של עוז, כאשר אין לו מושג כמה מדובר, כאשר הוא איננו יודע דבר וחצי דבר, והוא מופיע בשם הממשלה. איזה מין הופעה זו, איזה דבר, איזה חזיון אומלל.

כל אחד מהם, רבותי חברי הכנסת, נותן לנו תשובה אחת בלבד: לא ידעתי. הם אומרים זאת בלי להרגיש שלומר "לא ידעתי" והו מתהל לא פחות חמור מאשר לומר "ידעתי, אישרתי, אני מצטער, טעיתי שלא בלמתי".

חברי הכנסת, כל תהיה אי-הבנה: באומרי זאת אינני רוחה את הודעת שרינו הבכירים, שהם לא היו מעורבים. אך אני טוען, שלא רק הם צריכים לומר שלא היו מעורבים, אלא גם ועדת חקירה, מוסמכת צריכה לומר זאת. אם הם לא ידעו, הכנסת חייבת לומר להם היום: היתם חייבים לדעת, כי מתפקידכם לפקח על המנגנון ולשלוט עליו ולא לאפשר למנגנון לעשות כרצונו.

חברי הכנסת, מדינת ישראל היא מדינה שיש לה מנגנון, ולא מנגנון שיש לו מדינה שאין עליו שליטת הממשלה.

התשובה "לא ידעתי" של הדרג המדיני חוזרת מפרשה לפרשה. בעניין השב"כ אמר ראש הממשלה: לא ידעתי; בעניין אירן הוא חזר ואמר: לא ידעתי; ובעניין פולארד שוב — לא ידעתי. הביטוי "לא ידעתי" הפך לנומרה בממשלת ישראל הזאת. אולי הגיע הזמן שנומרה כלתי מוסרית זאת, הנוגדת כל כלל של מינהל חקין, תצוגן בחוק שהממשלה תגיש, והוא יירשם בספר החוקים בשם "חוק-יסוד: לא ידעתי", של ממשלת ישראל.

שר בכיר המסתתר מאחורי המלים "לא ידעתי" בפרשה כה חמורה כפרשת פולארד מפנין חוסר יכולת וחוסר אומץ לב לעמוד במבחן אלמנטרי של אחריות מיניסטריאלית.

אדוני היושב-ראש, אשאל שאלה נוספת, שכל אדם בעל שכל ישר אצלנו וכארצות-הברית ישאל אותה: אם אומנם הדרג המדיני לא ידע דבר וחצי דבר על פרשת הריגול, ואם רפי איתן ואביאם סלע פעלו על דעת עצמם וגרמו את הנוק שגרמו — מדוע אין הממשלה מעמידה אותם לדין? יותר מזה, מדוע היא מעלה את אלוף-משנה סלע בדרגה, ועושה זאת ברעש גדול ובפרהסיה?

אדוני היושב-ראש, אנחנו חוזרים ותובעים מן הממשלה להשיב מעל כמה הכנסת היום על השאלות הבאות: כיצד אפשר היה לסבך את ישראל בפרשה עגומה זו? מי אחראי לכישלון. הן בדרג המדיני — על שידע ואישר, או על שלא ידע והדבר בוצע מתחת לאפו — והן בדרג המבצע — שפעל על דעת עצמו, אם פעל על דעת עצמו? מתי ייתנו האחראים את הדין? הייתכן שלאחר פרשה חמורה כזאת איש לא ייענש. איש לא יתפטר, איש לא ייתן את הדין? והשאלה האחרונה: מה הם הלקחים אשר נלמדו כדי שפרשות מסוג זה לא יישנו בעתיד?

כדי לתת תשובות על שאלות אלה, לא די להקים ועדת בדיקה פנימית של הממשלה, גם לא די בבדיקה של ועדת משנה של ועדת החקן והביטחון של הכנסת. לדעתי, יש צורך להקים, ללא דיחוי, ועדת חקירה על-פי חוק ועדות חקירה. והיא תחקור את העניין חקירה סודית ומעמיקה ותגיש את המלצותיה.

אדוני היושב-ראש, אם תודיע הממשלה היום מעל כמה זו שהיא מוכנה להקים ועדת חקירה על-פי חוק ועדות חקירה, אני מודיע בשם סיעתי שאנחנו נוריד את הצעת האי-אמון. אבל עכשיו, עלי לומר שבשלב כזה פרשת פולארד והשתלשלות העניינים אחרי שנתגלתה ובשל סירובה של הממשלה להקים ועדת חקירה על-פי חוק ועדות חקירה, אנחנו סבורים שאין הממשלה הזאת ראויה לאמון הכנסת.

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

ייעשה לאיש המופקר שהמלכות הפורימית רוצה ביקרו. שצרה משערות ראשו לא תיפול ארצה, כי השערה הנופלת היא קדושה כארץ הקדושה. מי שרוצה את הראש של רפי איתן, עם השערות הקדושות שעל הראש הזה, הוא בעצמו טמא ומטמא את הארץ.

אביאם סלע, מוכן מאליו וגם כן מיותר לומר, גם הוא בעל זכרות, ובתוקף זכרויותו הטבעיות וההיסטוריות הוא כבר זכאי וחכאי, הוא ימריא מעלה מעלה מהבור שחפר לנו.

אני שואל: האם זה פלא שהאמריקנים, על-פי תרבותם, מנהיגיהם, אורח חייהם, אינם מבינים אותנו? הם מבינים קידום כקידום, עלייה בדרגה כעלייה בדרגה, והם לפי תומם אינם מבינים איך האנשים הללו נעשו כאשר אחד עובר מדרגה של אלוף-משנה לדרגה של תת-אלוף ומתמנה לתפקיד חדש וחשוב יותר, והשני זוכה באחד התפקידים הממלכתיים המרכזיים ביותר. הם מטומטמים אמריקנים, הם לא מבינים שזהו עונש על-פי הבנתנו, על-פי מנהגינו, על-פי דרך חיינו במדינה שכולם הם בעלי זכויות בה.

אגב, זו לא הפעם הראשונה שמדובר בבעלי זכויות, זכורים לנו עדיין בעלי הזכויות מן המחתרת היהודית, "הכתורים הטובים", וזכורים לנו גם בעלי הזכויות בשב"כ, לא שמענו את ראש הממשלה הקודם, שהוא כראש הממשלה דהיום, וקשה מאוד להבחין ביניהם — הולכים הורזרים אצל העורבים, והעורבים אצל הורזרים, אין כבר יונים ואין כבר נצים, ומתעורבים אלה באלה, ועכשיו הבחורים הטובים, המזהירים, העילויים, הגאונים של פרשת פולארד.

רבנות, הנימוק השלישי: מי שאיננו עושה איננו טועה, אתם מכירים את הנימוק הזה: מי שאיננו עושה איננו טועה, זו הנחה מקובלת ומוסכמת, מפורסמת שאיננה צריכה ראיה, ולכן גם איננה צריכה חקירה. אתם יודעים למה אנחנו טועים כל כך הרבה? כי אנחנו עושים כל כך הרבה, כל הזמן אנחנו רק טועים, כי כל הזמן אנחנו רק עושים, רק מי שספור את טעותותיו, והן רבות ועצומות, רק הוא ידע את מעשינו ואת מניינם. סוף מעשה במעט תחילה, וליתר ביטחון עוד טעות בסוף, שיהיה במזל, טעות לעולם חוזרת, כי אנחנו לעולם חוזרים. חוזר נא חוזר לאחר כל משוגעותינו ומחדלנו המדברים בעדנו. פרס, שמיר, רבין ושרון, הטועים הכללי נלאים, אני מרגיש באמת צורך פנימי לומר: כל הכבוד לכם, רבותי, באמת כל הכבוד.

נימוק נוסף — הכול ידוע, מה יש לחקור, הרי הכול ידוע? במלחמת לבנון כבר שמענו: הרי הכול ידוע, אני רוצה לומר, שזהו באמת נימוק משונה, וכמדיה מסוימת אפילו מסוכן, כאשר מדובר ב"מר לא יודע", הרי מדובר ב"מר לא יודע", "מיסטר לא יודע", לא סתם מר, "מיסטר לא יודע", והוא פתאום מדבר על "הכול ידוע", כבר ציין חברי ויקטור שם-טוב, שהאדם שלא ידע בסכרה וכשחילה, שלא ידע בפרשת השב"כ, שלא ידע בפרשת עסקאות הנשק לאיתן, שאיננו יודע בפרשת פולארד, הוא זה שאומר: הכול ידוע.

היום אני קורא בעיתון — "שמיר: לא צריך לחקור, מי שלא יודע לא צריך לדעת", אני שואל: למי מתכוון שמיר — מי שלא יודע לא צריך לדעת? ולמה הוא מתעסק דווקא בסוגיה הכאובה והרגישה הזאת של הידיעה והאי-ידיעה; סוגיה כבדה מאוד בתורת ההכרה — מי שלא יודע לא צריך לדעת, הרי הוא בעצמו איננו יודע, וכי התכוון לומר שהוא, כאיננו יודע, הוא לא צריך לדעת, או מי לא צריך לדעת? אני מזכירים חבל בכיתו של תלוי, ואני הייתי מיעץ בדחילו ורחימו לראש הממשלה, שלא יזכיר אי-ידיעה בכיתו שלו.

אין מקבלים אתריות אצלנו עד כדי כך, שמנהל בית-הספר הריאלי אמר אתמול — הנשיא הזמין, מסכנים, מנהלי בתי-ספר — שאי-אפשר לחנך לערך של אתריות, כי אין התממשות של ערך האחריות, אי-אפשר להצביע על שום גילוי של אתריות, כדי ללמד, כדי להסביר, כדי להדגים. זוהי ארץ ללא אתריות, כל כך הרבה פרשות, כל כך הרבה משוגות, כל כך הרבה מחדלים — ואף לא אחראי אחד בשום מקרה.

אני רוצה, רבותי חברי הכנסת, להפנות את חשומת לבכם לעובדה מאוד מעניינת: מאוד מעניינת, שמיר, פרס, רבין, שמוחחים ביניהם את החבל, שרבים ביניהם, נדמה לך שעוד מעט והחבל נקרע, כאשר מדובר בפרשייה, כאשר מדובר בשערורייה, פתאום הם מחזיקים יד ביד: פתאום יד ביד, אין עוד משכר ממשלתי, כי יד רוחצת יד, יד לוחצת יד, החבל הזה שכאילו נקרע עוד מעט הופך להיות החוט המשולש של כמברה יינתק, פרס, שמיר ורבין פושטי הרגל קשורים ברגליהם זה לזה בחוט המשולש הזה, כדי שלא ייפלו, והם יכולים ליפול רק יחד.

רבנות, מה הם, בדרך כלל, הנימוקים בישראל נגד חקירה מן הסוג הזה? קודם כול אומרים לנו, שייגרס נזק ביטחוני, אני אומר, רבותי: להיפך, בדיוק להיפך, הרי מה יכולה חקירה לעשות? חקירה הרי יכולה לגלות את האמת, והיא תאשר, כמוכן, את הגרסה של ממשלת ישראל, שבאמת הדרג המדיני לא ידע, אם כן, איזה נזק יכול להיגרם? להיפך, רק תועלת, תהיה חקירה, חקירה נאמנה, חקירה מהימנה, חקירה בלתי תלויה, והחקירה הזאת תעלה שאומנם מנהיגינו דיברו אמת, איזה נזק יכול להיגרם?

אבל, יכול להיות שייגרס, או שעלול להיגרם נזק, יכול להיות שיתחבר שמנהיגינו לא דיברו אמת, אבל, איזה נזק ייגרם אז? ייגרם נזק, זה נכון, לשמיר: לפרס ייגרם נזק: לרבין ייגרם נזק, זה איננו נזק למדינה, ההיפך הגמור, אולי זו תועלת למדינה, אחרי כל כך הרבה מעללים, איזה נזק ייגרם כאן, יריבנו של עולם?

יכול מאוד להיות שיתחבר, שהדרג המדיני כן ידע, ואנחנו רוצים לדעת: פרס, ידעת? רבין, ידעת? שמיר, ידעת? ארנס, שרון, ידעתם? זהו הנזק היחיד שיכול להיגרם.

מהנזק הזה, מהגילוי הזה הם מפחדים, ואני אתן לכם ראיות נסיבתיות, שימו לב מי איננו רוצה ועדת חקירה: מי שהיו ראשי ממשלה, מי שהיו שרי ביטחון, הם אינם רוצים ועדות חקירה בכלל, ובמקרה הזה בפרט. מרדע? האם הם האנשים הכי אחראים במדינת ישראל? האם הם יותר אחראים משרים אחרים? — לא, אלא משום שהם המעורבים, הנוגעים בדבר. להם יש בוודאי סיבות טובות מאוד לפחד מוועדת חקירה, שימו לב עוד לדבר אחד: האנשים האלה, הם ולא אחרים, הם שהעלימו עין מן הקידום בדרגה של אלוף-משנה אביאם סלע ומן הסידור מסדרו לרפי איתן — דברים מזווים ומשונים שאותם מסדרים רק מי שמשלמים דמי לא יחרץ, אלו הן הוכחות נסיבתיות קשות מאוד וחותכות מאוד, המלמדות שיכול להיגרם נזק כאשר יתברר שהדרג המדיני ידע.

הנימוק השני שבו משתמשים אצלנו בדרך כלל כדי למנוע חקירה: לאנשים המעורבים יש זכויות, הם עשו משהו בארץ הזאת, והיא לא תשיב להם רעה תחת טובה, יש כל כך הרבה בעלי זכויות בארצנו, רבותי, עד שקשה למצוא בעלי חובות, במקום שבעלי זכויות עומדים, פשוט לא נשאר מקום.

רפי איתן, מיותר לומר, הוא בעל זכויות, ולכן הוא לא ייענש, להיפך, הוא על הסוס, ירכיבו אותו על הסוס, ככה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" —
להביע אי-אמון לממשלה —

שמוטל על כל אחד מכם לעשות זה בסך הכול דבר מאוד פשוט: להצביע בעד מה שהוא אומר שאי-אפשר בלעדיו. אגב, לדיעבדכם, מי שאיננו מצוי בתוכן סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת — אין הכרח להקים ועדה מיוחדת, אפשר גם להסמיק ועדה קיימת: זאת אומרת, אנחנו כעצם נסמיק עלי-פי החוק א.ז. ועדת-המשנה הזאת, שלא תוכל לעבוד לרגע מפני שלא ייתנו לה לעבוד, אנחנו נסמיק אותה, ניתן לה סמכויות חוקיות, ואז היא תוכל פשוט לעבוד. זה כל מה שקרה.

אנחנו נתראה כאן בשבוע הבא, ואנחנו נראה האם הכנסת מצביעה ומחליטה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית. נראה איך מצביעים כל אלה שדיברו גבוהה גבוהה על הצורך בחקירה ועל כך שאי-אפשר לעבוד על נושא זה לסדר-היום.

בהזדמנות זו כמובן, מכיוון שמדובר בהבעת אי-אמון, הייתי אומר: איך אפשר שלא להביע אי-אמון בממשלה שבעניין כל כך רציני, כל כך גורלי, כל כך מכריע, מסובך, שהשלכותיו מי ישרון: איך אפשר שלא להביע אי-אמון בממשלה כזאת כאשר היא שולחת את חיים קרופו להגן עליה?

היו"ר א' נתמיהא:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפתח דברי אני רוצה להביע הערכה לשר קרופו, שהפך כנראה השר הממונה על מתן תשובות על הצעות אי-אמון. אני מעריך את צייתנותו ואת אומץ לבו. מוטל עליו הפעם להגן על מעשים של הממשלה, שאין לו על אודותם מידע ישיר, שאין הוא נושא באחריות להתרחשותם, ומסופקני אם ידוע לו על אודותם יותר מאשר פורסם בעיתונות.

אבל, אופייני הוא ששלושת השרים הנוגעים במישרין בפרשה, מה שקרוי "פורום ראשי הממשלות", מתחמקים מהופעה בפני הכנסת. זהו הפך אצלם טבע שני — להתחמק ממתן דין-וחשבון על מעשיהם.

ברצוני לומר כמה מלים על הגשת ההצעה להבעת אי-אמון לממשלה. בשבוע שעבר הוגשו כמה הצעות דחופות לסדר-היום בעניין פרשת פולארד. נשיאות הכנסת הכירה בדחיפות הנושא, אך מחמת כניעה לרצון הממשלה למנוע, או לעכב, דיון פומבי, החליטה הנשיאות להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, לבירור. יש להצטער על שנשיאות הכנסת משתעבדת כל כך לרצונה של הממשלה. זה איננו מתיישב עם התפיסה העקרונית של הפרדת הרשויות. אך התוצאה הבלתי נמנעת של המהלך הזה היא, שהנושא עולה היום לדיון כהצעת אי-אמון.

אם מישהו איננו מרוצה מן העובדה שהצעות אי-אמון עולות כתכיפות כזאת, עליו לפעול כדי שנשיאות הכנסת תבין סוף סוף, כי אין היא מתירה ברייה לסיעות האופוזיציה, שאינן מוכנות לקבל את תכתיבי הממשלה בשאלה, איזה נושא יעלה לדיון פומבי, ומתי?

אני מבין מדוע הממשלה ונשיאות הכנסת מהרהרות בקול רם על הצורך לצמצם את הזכות להגיש הצעות אי-אמון. הדבר גורם להן אי-נוחות, אך ברור לי שאילו גילתה נשיאות הכנסת פחות נכונות לציית לממשלה כתחום ההצעות הדחופות לסדר-היום, כי אז היתה גורמת בוודאי לירידה במספר הצעות האי-אמון.

ועוד נימוק מוצנע, שעליו לא כל כך מדברים בקול רם, נימוק נגד חקירה: אם מישהו כאן יקבל על עצמו אחריות, פתאום אדם יקום בבוקר ויקבל על עצמו אחריות, נניח כמו הנשיא רייגן, הוא ישבור ערך מקודש שמחנכים עליו עם שלם. לא כיום אחד בנו את הערך הזה, בנו אותו בעבודת צוות ובעבודת נמלים הייתי אומר. אבל כיום אחד איש אחד עלול לשבור אותו לרסיסים.

לדוגמה, אבל באמת רק לצורך הדוגמה: מייד תבינו, אגב, שמדובר רק בדוגמה, לא מדובר בממשות. אם יצחק רבין, כאמור, רק לדוגמה, ייטול על עצמו אחריות מסוימת לפרשת פולארד, מינה וביה הוא יאלץ את שרון להודות באחריותו למה שקרה בלבנון, את פרס בחלקו שלו באחריות למכירות הנשק ולפרשת השב"כ, ואת שמיר — באחריות לתפקיד שמיאל בכל הפרשיות, כאשר לא מילא שום תפקיד שהיה צריך למלא בתוקף תפקידו.

אבל, רבותי, אפשר לסמוך על רבין, אפשר לסמוך עליו שלא יעשה לחבריו מה ששנאו עליו: יצחק רבין הוא איש אמין במיוחד, והוא ימנע מבגידה בחברים ובערכים. בהכינו היטב ומקורב את כל הנפשות הפועלות האלה, בעיקר את הארבעה שכבר ציינו אותם לטוב, ועוד נשוכ ונציין אותם מן הסתם, אם לא הפעם הרי בפעם הבאה: בהכינו את הנפשות האלה מקורב אנחנו יכולים לקבוע בוודאות: לא יהיה כאן מקרה של הפרת אמונים.

ולסיום, רבותי, מה צריך לעשות? ובכן, זה כל כך מובן מאליו. ראשית, צריך לקרוא לרפי איתן להתפטר, ואם הוא לא יתפטר — צריך כמובן לפטר אותו ח"כ ומייד. אני אומר לפטר, כי זו המלה היותר מרוסנת שאני יכול לגייס ברגע זה. הייתי יכול לומר משהו אחר. כן צריך לקרוא לאביאם סלע להתפטר ח"כ ומייד, ואם לא, יפטר גם הוא. ואני רוצה לומר, שצריך לגרום לכך שאם הם לא יתפטרו ח"כ ומייד, כי אז הם גם יפוטרו וגם לא יוכלו לחזור לכל משרה ציבורית בעתיד הנראה לעין.

אני לא מאמין שהממשלה — למה לי לקרוא לממשלה קריאה חסודה. כקול קורא במדבר, להקים ועדת חקירה? היא לא תקים ועדת חקירה, מיותר לומר זאת. אני מציע דבר אחר: רבותי, ועדת-המשנה של ועדת החוץ והביטחון לא תוכל לעסוק בעניין זה, כי אין לה סמכויות חוקיות. אני רוצה לומר, שאי-אפשר לבנות אך ורק על הגילוי המבורך של אומץ-הלב של יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון. רק על זה אי-אפשר לסמוך.

לכן, העניין בדינו, כל מי שמדבר על חקירה — אני רוצה שיהיה ברור — כל מי שמדבר על חקירה וכל מי שמדבר על בדיקה וכל מי שמדבר על כך שאי-אפשר לעבור על העניין לסדר-היום; ואני כבר יודע מה יהיה כאן בשבוע הבא, כי אני מכיר רבים מכם, ואני מכיר את חוסר הקואורדינציה בין הדיבור לבין המעשה, בין הדיבור לבין ההצבעה, כאילו היד הזאת איננה קשורה באיבר הזה, כפה. אנחנו איננו צריכים להשליך את ייבנו על הממשלה. יש לנו כלי משלנו.

ובכן רבותי, אני עזרתי לכם. הבוקר פתחתי ביוזמה להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת. ההצעה הזאת תבוא בשבוע הבא לדיון ולהכרעה במליאת הכנסת, עלי-פי הקבוע בתקנון. אני מבין, אני למוד ניסיון, בהצבעת האי-אמון היום גם מי שאין לו אמן בממשלה לא יביע לה אי-אמון. אבל בשבוע הבא לא ידובר באי-אמון, לא בסכנה שהממשלה תיפול, לא יקרה שום דבר, כל מה

חוברת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקרמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

היא יכולה להביא בחשבון את התגובות שמעשיה יעוררו בעולם הרחב.

אומנם אפשר לטעון, כי כל מה שהממשלה החליטה ועשתה היו מעשים של מדינה ריבונית, אך דא עקא: מדינה ריבונית חיה בתוך משפחה גדולה של מדינות ריבוניות, והן כנות תורין שלא להשלים עם כל הקפריסות של אחת מהן. את העובדה הבסיסית הזאת מתקשה כנראה ממשלת ישראל להבין. לפיכך שאלת קידום בדרגה של האחראים לפרשת פולארד אינה האם חייבים הם, ששירתו נאמנה את המדינה, לשלם את מחיר הכישלון. כל מי שעוסקו הוא לשרת את המדינה בתחומי הביטחון השונים יודע אל נכון כי הוא עלול לשלם מחיר כבד, כבד הרבה מאשר עיכוב בדרגה, בגלל כישלון. גם אם לא הוא אחראי לאותו כישלון, השאלה האמיתית היא, האם ברור לממשלה כי לאחר הכישלון היא נתונה להתכוננות קפדנית של המעצמה שנפגעה ומבקשת לגלות עד היכן מגעת אחריותה של הממשלה למעשה שהיא מבקשת להתנער מכל אחריות לגביו.

יש להבין, כי מבחינתה של ארצות-הברית הפרשה עדיין רחוקה מסיימה. הלא גם כעין בלתי מווינת אפשר לראות עד כמה רחוקה הפרשה מסיימה. מה ידוע לנו עד כה על דרך הריגול שנקטה ישראל בארצות-הברית? עליפי עדותו של פולארד בכית'המפוט, היה מישור, כנראה אלוף-משנה סלע, מוסר לפולארד פרטים על מידע שידוע כי הוא נמצא בגנוי המודיעין של הצי האמריקני, ומבקש לקבל לידיו מידע זה. פולארד היה מאתר על המדפים את המידע שהתבקש להביא ומביאו. אך הלא ברור כי ה"חפרפרת" שמסרה על קיום המידע טרם נחשפה. זוהי כנראה הסיבה לכך שתחילה ניסתה הממשלה להעלים את מעורבותו של סלע. לאחר שהתברר חלקו לתוקרים האמריקנים, הם רתחו מכעס, כי הלא ישראל הכטיחה לגלות את כל פרטי הרשת שהפעילה וכנראה לא עמדה בהבטחתה.

לכן, כל המרגיעים המקצועיים אצלנו רק מוליכים את הציבור שולל. את הרגז בארצות-הברית מטפחים אנשי הממשל האמריקני, שנתגלו, לכושתם, באולת ידם. דברי ראש הממשלה אתמול, כי ההיסטוריה בישראל היא שמעוררת את הסערה בארצות-הברית, הם רק דוגמה נוספת להתייחסות הבלתי אחראית והבלתי רצינית של הממשלה ושל העומד בראשה לכל השאלה הסבוכה הזאת.

מי הם המטפלים אצלנו במדינה בפרשת פולארד? — אלה הם אותם אנשים שטיפלו גם בפרשת השב"כ ובפרשת עסקות הנשק עם אירן; שלישייה, טריאומווירט, הקרוי "פורום ראשי הממשלות", פורום זה תואר לאחרונה ב"ניו יורק טיימס", עליירי כתבו של העיתון בארץ, כ"שלושה אנשים שאינם טובלים זה את זה ושכשושי מדברים זה עם זה". מה שמאחר אותם כנראה זאת ההכרה, כמאמר הפתגם האנגלי: If they don't hang together, they will hang seperately. הווי אומר, האחד שומר על עורו של רעהו. צוות זה מבקש לשכנע את העם ואת הכנסת, שאין עוד מה לחקור, שהכול ידוע, ושם רק נשכ בשקט — יכוא הכול על מקומו בשלום.

ואומר את האמת, הייתי מקבל עצה זו לו האמנתי ששלישייה זו מסוגלת באמת לטפל במצב. אולם, אין לי ספק כי אין היא מסוגלת לכך, היא נתונה בפניקה נוראה. ראו כדוגמה מה קורה היום בצה"ל עקב ניסיונו של שר הביטחון לחלץ את עורו מן התוצאות של השטות שעשה כאשר אישר את העלאתו בתפקיד של אלוף-משנה סלע. המטכ"ל ומפקד

הטענה כאילו לא היה מקום לדיון פומבי בפרשת פולארד בגלל הסודיות שיש לאפוף בה את הדיון, אין לה, לעניות דעתי, כל מקום. ואומנם, היום ראיתי את תשובתו של יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון אל יושב-ראש הכנסת, שבה הוא מסכים שאפשר להעלות את הנושא לדיון במליאה. כל "תרגיל" הרחיבה רחה למעשה את הדיון ללא צורך.

בכל הפרשה הזאת לא נותר למעשה כל סוד שגילוי דרוש לדיון, אף כי אולי היה מעניין לדעת כמה דברים נוספים, כמו למשל: האם עומדת הממשלה בהתחייבות שניתנה לגינתן פולארד שכל שנה במשך עשר שנים יוכנס לחשבונו בבנק סכום של 30,000 דולר? אך מה שעוד לא התגלה יתגלה בוודאי עד מהרה בארצות-הברית וייוודע גם פה. אבל, לא יהיה בגילויים הנוספים כדי לשנות את התמונה ביסודה. לכן ברור כי הניסיון לדחות את הדיון לא יכול היה לעלות יפה והנושא עולה היום לדיון פומבי על אפן ועל חמתן של הממשלה ונשיאות הכנסת; אך אני חייב לציין, בתמיכת יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון.

הבעיה שאני מבקש להעלות היום אינה גורלם העצוב של בני הזוג פולארד. הם שילמו את מחיר טיפשותם, חוסר יציבותם, ואולי גם את מחיר השקפת עולמם המדינית. הבעיה החשובה היא, כיצד פועלת הממשלה, כיצד היא מפעילה את סוכנויותיה, כיצד היא שולטת בהן, כיצד היא מקבלת החלטות וכיצד היא מתמודדת עם כישלונותיה.

השאלה שהעלה שר ההגנה של ארצות-הברית, האם ישראל חזקה מערערת את ביטחון האזור, היא שאלה שחייבת להישאל בראש ובראשונה עליירי הכנסת, אולי בשנינו נוסח: האם יש בממשלה מספיק שיקול דעת לגבי הפעלת האמצעים האדירים העומדים לרשותה? שאלה זו היתה במקומה בעת שהוחלט על הפלישה ללבנון בקיץ 1982; לאחר זאת — כאשר החליט מי שהחליט להפר הסכם בין-לאומי ולהורות לצה"ל להיכנס לביירות בעקבות רצח באשיר ג'מאיל; לאחר זאת — כשהוחלט להפציץ את הכור בעירק; לאחר זאת — כאשר הוחלט לעשות עסקאות נשק עם אירן ולגרור את ארצות-הברית אליהן; לאחר זאת — כאשר הוחלט ליירט את המטוס האזרחי הלוזי; לאחר זאת — כאשר הוחלט לערוך הפצצה בתוניס; לאחר זאת — כאשר החליטה ישראל להכריח מתגי קרטון ללא רשיון מארצות-הברית; ועכשיו, לאחר שהתברר כי ישראל חדרה לתוך מערך המודיעין הצבאי של ארצות-הברית, כאילו היתה זו מדינה עוינת.

אין ספק שהאמצעים העומדים לרשות הממשלה הם שהיו בעוכריה, כי לא היה לה שיקול דעת מספיק להפעיל אותם בשום שכל. זוהי כנראה הסכנה שמר וינברגר התכוון אליה, ומכל מקום, זוהי הסכנה שהכנסת צריכה לתת את הדעת עליה.

אך בכך לא תמה רשימת המעשים שיש בהם כדי לעורר ספק בכושרה של הממשלה לחשב את השימוש בסמכויות שלה. הנה ממשמש ובא דוח נוסף של הקונגרס האמריקני, ובו חיחוש רשת הקשרים האפלים שהקימה ישראל עם דרום-אפריקה, לרבות שיתוף הפעולה בתחום פיתוח הנשק הגרעיני. אני מתאר לי את הסערה שתקום עם פרסום הדוח הזה.

אך השאלה החשובה ברגע זה היא: מהו שיקול הדעת שגרם לכך ששני ישראלים, שהיו אחראים באופן ישר לפרשת פולארד השערורייתית, הועלו בדרגה ובתפקיד במהירות כל כך גדולה? דומה שאנו עדים לתהליך של השתכללות, הגורם לכך שהממשלה מתרחבת כל כך ברצונותיה ובמאוויה המיידים, עד שאין היא מסוגלת לשקול גורמים המצויים מחוץ למעטה השכלול שהיא העלתה על עצמה ואין

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

גם עכשיו אני מתכוון להדליף דבר, אבל במהלך עבודתה של אותה ועדה ראיתי אנשי מודיעין בעלי חק — וירטואוזים, כלשונו של ראש הממשלה — בוכים בדמעות שליש ומרדים כי שיקרו וכיבו והעלילו עלילות על חפים מפשע, וכל זאת דווקא מנימוקים אציליים כמו מתן גיבוי לחברים. זהו מראה שאין לשכוח אותו. חבל שהתופעה של טפילת שקרים ועלילות עדיין לא נעקרה מקרב הגופים העוסקים במחשכים בהענקת ביטחון למדינה. יש לקוות כי החקירה שעליה בישר אמש חבר הכנסת אבא אבן תתרום תרומה חשובה בעניין זה ובעניינים אחרים ותביא להבראת האווירה ולחקיקה הנורמות והנהגות שם.

אך אשר לפרשה הנוכחית, נניח לחקירה ונגיש ישר לעניין: או אחריות מיניסטריאלית שהממשלה נוטלת על עצמה ומסיקה את המסקנות, או אחריות פלילית שבעטייה יעמדו לדין אנשי הדרג המבצע. אין אפשרות שלישית.

ועוד הערה קצרה על משפט פולארד היהודי. משפט זה הוא היפוכו של משפט דרייפוס. משפט דרייפוס, לאחר שהצדק יצא לאור, עורר אהדה ליהודים וחולל בדרך מופלאה את התעוררותה של התודעה הלאומית היהודית. משפט פולארד, כך אני חושש, יגרם לתוצאה הפוכה. במקום אהדה ליהודים הוא יעורר סלידה כלפיהם, והדיעות הראשונות על כך כבר מגיעות. במקום גאווה היהודים, כעצמם הוא יעורר בושה ומבוכה. לא רק על עצם הכישלון כמבחן הנאמנות שלהם למדינה שהם אזרחיה, אלא גם על כך שתוך עשומים את המעשה הנמהר אולצו בני הזוג פולארד, כפי שאמר ג'ונתן פולארד בעדותו, להרגיש מזוהמים, כאילו עסקו בזנות, בגלל הכפייה שכפו עליהם לקבל תשלום תמורת שירותם. על כך עמד התובע במהלך המשפט. כאשר שלל כל מוטיבציה מוסרית כמעשיו של פולארד, שכן הוא קיבל תשלום כספי על שירותיו. איזה מוז מועות יכול היה לרקום את התחבולות הללו?

על כל אלה, ועל שאין הממשלה מוכנה להתמודד עם המצב המחפיר והאומלל שנוצר, ראוייה היא לאי-אמון. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא. בבקשה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יו"ש ראינו את הנפילים, בני ענק מן הנפלים, ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. המרגלים חוזרים. המרגלים הישראלים חוזרים מתור, מרגל את ארץ כנען, ומביאים את המסר הגלוי: "ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם". וכבר העירו המפרשים על הקשר בין שני הרעיונות — מכיוון שהיינו בעינינו כחגבים, מכיוון שלנו לא היו גאווה עצמית וכיטחון עצמי, מכיוון שבעינינו היינו והתנהגנו כחגבים, כשפלים וכחלשים — משום כך "וכן היינו בעיניהם". אדם שמתנהג כשפל, שמסחובב עם תסביכי נחיתות, יוצר תרמית — תרמית של כוז, של שאט-נפש, והגוי מתנהג אותו בהתאם.

זאת היא הבושה המרכזית של פרשת פולארד. "ונהי בעינינו כחגבים", כעבדים המשמשים את האדון, הברון בבית הלכן, יהודים הרועדים מתגובת הפרץ, ממש כמו באיזה "שטעטל" בפולין.

חברי הכנסת, הגיע הזמן לשים קץ לתופעה הזאת — לשקרים, לרגשות האשמה, להיסטריה ולקולות המגעילים

חיל האוויר מכחישים בפומבי את דברי שר הביטחון. ולזאת ייקרא משמעת?

לא אתפלא אם הטריאמווירט כבר מתכנן איזה מהלך של הענקת חנינה למעורבים בפרשת פולארד, וכך יוכל הוא להיחלץ מן המצר, כפי שנחלץ מפרשת השב"כ.

הלוא אין ספק שכל אחד מהם נושא באחריות לכישלון, ומכאן המחויבות שלהם לאיתן ולסלע. אילו לא היו כל כך חלולים ברוצח הטוב של רפי איתן ואביאם סלע, כי אז לא היו נחפזים להעלותם בדרגה, שהרי אם כאמת פעלו שניים אלה על דעת עצמם, כי אז היה על הממשלה להעמידם לדין על פגיעה ללא סמכות במדינה ידידותית. אלא שהממשלה זקוקה לשתיקתם של השניים, כי הלוא הם לבטח יודעים עד כמה היתה פעולתם מוסמכת. הלוא את המידע שהביאו ניצלה הממשלה כדי לתכנן את חקירת חיל האוויר כתוניס וכדי לתכנן את ההגנה על האי האירני חארג.

ההנחה כי על ממשלת ארצות-הברית היה לתת מידע כזה לישראל היא יותר ממופרכת. אשר למידע שהוא חיוני באמת לישראל, אם אומנם אין ארצות-הברית מעמידה אותו לרשות ישראל — היה מקום להתמקח אתה בגלוי על כך. עד כה, כידוע, לא יצאה ישראל כשירה על התחנות בדיונים כאלה.

עכשיו נשמעת דרישה לוועדת חקירה. עלי להודות, שתולדות ועדות החקירה אינן מעוררות את תאבוני לאחת נוספת. ועדה כזאת, קודם כול, חטיל אלם על כל דיון פומבי בנושא. לתקופה של שנה או שנתיים. אחר-כך היא עלולה להגיש מסקנות מן הסוג שהורגלנו להן על-ידי ועדות אגרנט, כהן ובייסקי. כלומר: מסקנות המטילות אחריות ועונש על הדרגים המבצעים ומשחררות את הדרג המדיני מכל אחריות. לשם מה עלינו לחזור על התסריט הזה שוב?

במקום זאת יש לתבוע מהממשלה — שהעומד בראשה חוזר ומרגיש כי היא אינה אחראית בשום אופן לפרשה — להעמיד לדין את מי שלטענתה פעלו ללא סמכות. האמת היא, שהממשלה אינה חופשית להימנע מחקירה לאלתר, כי העכירה נעברה לכאורה, וכבר העברתי אל היועץ המשפטי לממשלה תלונה פלילית בעניין זה.

אך אם ייצא העוז בקרב השרים האחראים, והם, כולם או חלקם, ייטלו על עצמם את האחריות למעשה ולכישלון, לא יהיה, כמובן, מקום לתבוע את המבצעים למשפט. אז יהיו רק השלושה חייבים להתפטר מתפקידיהם.

גישה זו פשוטה, הגיונית ועשויה לתת תוצאות מיידיות. מהלך זה איננו מתנגש עם בדיקה קפדנית, שתיעשה בוועדת החוץ והביטחון, של ההיבטים הכלליים העולים מן הפרשה. בנו: פעולת המוסר, רמת המוסרית של עובדי שירותי המודיעין, והסיבות לכך שלאחרונה עוקפים, בתמיכת הממשלה, כל מיני עסקנים וחובבנים שאינם מוכשרים ואינם מתאימים לכך את הגופים המקצועיים בעלי הוותק הרב, עסקנים שלמרות כישלונותיהם עוד מתמיימים לקבל תפקידים בכירים אפילו במסגרת הארגונים שאותם הם עקפו.

הייתי רוצה להוסיף מלים מספר בקשר לחקירה. בתחילת שנות ה-60 הייתי חבר בוועדת החקירה שחקרה היכטים מסוימים של ה"עסק ביש" משנות ה-50: "עסק ביש" שיש בו כמה קווי דמיון לפרשת פולארד. מדיוני אותה ועדה לא דלף דבר עד עצם היום הזה, ואין כל פלא בכך — כל הנוגעים בדבר פשוט הקפידו על מילוי ההוראות המחייבות בעניין זה.

— הצעת סיעות מפ"ס, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

האנטישמים, שבראשם עומד בן משפחה יהודית מומרת, כספר ויינברגר, אדם שבגלל התסביך המיוחד שלו, דיבוק היהודים ישראל אחוז.

במדינת ישראל, ה"שטעטל" הכי גדול בעולם, מתפרצים בהיסטוריה העכבדים הנרצעים ודורשים "מנחה לעשיו", שעירים לעזאזל האמריקני, להעביר יהודים למולך, להקריב את אביאם סלע כדי להדוף את זעם הגוי. אביאם סלע קיבל הוראות. הוא קיבל תפקיד לעבוד עם פולארד. הוא חייל טוב שציית להוראות. פשע לא יכופר יהיה אם נעשה מהיהודי הטוב הזה, הקצין הטוב הזה, את השעיר לעזאזל בגלל אווילות הממשלה.

להדיח את סלע? או, לא. על הממשלה לקום ולהודות, שאכן היא שיימה ופעלה והפעילה את פולארד וציוותה על סלע לעבוד אתו. ואז, לטהר אותו מכל שמץ של אשמה, יש לקדם אותו ללא כושה. הגויים והיהודים ה"מהיפיתניקים" שם יתרגזו? שיתרגזו. לא מפיהם אנחנו חיים.

ג'נתן פולארד כבר נענש. לא עלינו להוסיף על סבלותיו. חובה מוסרית על המדינה להודות שפולארד היה שלוחנו, ונוסף על זה להודות שאנו חייבים לו דבר עקרוני: נאמנות. נאמנות. די בכך שהובשנו את עצמנו בזה שסגרנו את דלת השגרירות בווישינגטון בפניו ובפני אשתו. אל לנו להשליך את הזוג הזה לכרישים. ייתכן שמנקודת המבט האמריקנית פולארד הוא אמריקני רע. אך אל לנו לשכוח שהוא פעל מתוך מניעים של יהודי טוב.

כשבילי, ג'נתן פולארד הוא יהודי הרבה יותר טוב מה"מהיפיתניקים" של הקהילה היהודית באמריקה. איך הממסד היהודי שם, השפל והנמוך, הצטרף לכל קריאות הגנאי נגד פולארד, ולמעשה נגד ישראל, והכול בגלל פחד עמוק, אימה יסודית: מה יהיו ההשלכות עלינו, היהודים האמריקנים? מה יאמרו הגויים? מה יעשו הגויים?

ובכן, כתב "מהיפיתניק" אחד, רבני קונסרבטיבי ג'קוב נוסטר, ב"ווישינגטון פוסט" — וכך כותב היהודי ה"אמריקני הטוב": הנה: הגיע הזמן לומר שאמריקה היא מקום טוב יותר להיות בו יהודי מאשר ירושלים. אם היתה אי-פעם ארץ מובטחת, הרי אנו יהודי אמריקה חיים בה.

אוי, יענקל'ה נוסטר, אוי טבייה, הכנר המסכן על הגג האמריקני הפולני. הקול מוכר. זהו ההד מהעבר הלא-רחוק. איפה שמענו את נוסטר? — בבבלין של שנות ה-20, כספרד של המאה החמש-עשרה, כרומי, ביוון, במצרים, כל יהודי בגלות שרעד מפחד: מה יאמרו הגויים. זהו המנסה להציל את עורו בהוכחה שהוא יותר פטריוט מהפטריוטים, יותר אמריקני מהאמריקנים.

יהדות ארצות-הברית, כל זה לא יעזור לכם. האנטישמיות חיה אצלכם, תרחי משמע. יום אידיכם חס ושלום בא, יום הגוי האנטישמי. כסופה, כשואה הוא בא על שאמסתם בארץ חמדה, על שבחרתם את סיר הבשר האמריקני, הגלותי, במקום לדור בארץ האבות, בארץ הצבי.

פרשת פולארד חשפה במלוא האימה את הפרצוף האנטישמי, את הסכנה המרחפת על ראשי היהודים בארצות-הברית, אם חס ושלום תתמוטט הכלכלה והחברה שם. היהודי האמריקני המסכן, כמו יונה התנ"כי, בורח ממשימתו ואינו יודע שלכל יונה אורב הדג הגדול.

הביתה, יהודי אמריקה, הביתה. הקדוש-ברוך-הוא כחסדו גילה טפח מהסכנה הרובצת לפתחכם. "צאו מתוך עמי ומלטו

הקוראים לעוד יותר התרפסויות לפני הגוי, להקריב עוד יותר שעירים לעזאזל האמריקני.

עלינו להבהיר ולאמץ כמה נקודות מרכזיות: א. אין שמץ של ספק כי הדרג המדיני והצבאי הגבוה ביותר בישראל ידע על פרשת פולארד ואישר אותה. הגיע הזמן לשים קץ לסיפור האבסורדי, כאילו פולארד הופעל על-ידי קבוצה שולית שפעלה על דעת עצמה. הגיע הזמן שממשלת ישראל תפסיק להתנהג עם יהודים ועם אמריקנים כאילו הם דבילים ומטומטמים. קצין כגון אביאם סלע, איש צבא ממושמע, מעולם לא היה לוקח על עצמו את האחריות להפעיל את פולארד בלי שהיה מקבל לזה אישור מממשלת ישראל. ראש הממשלה בו לעצמו ולגו בהסכריו המגוחכים.

מר שמיר, האמריקנים אינם טיפשים, הם אינם מאמינים לך. כדיוק כפי שלא האמינו לנשיא שלהם, לסיפור העלוב שלו לגבי אירן. ייתכן שתורה בגויים, אל תאמין; חוכמה בגויים, תאמין.

ב. הגיע הזמן להשתחרר מהתגביות ולהכריז בקול רם את האמת: כן, אנחנו ידענו ואישרנו. ואין כזה שום עוול, שום אשמה. פשענו היחיד היה טיפשות, אווילות, שלומיאליות. לא יותר מזה.

אין צורך בועדת חקירה, בהיסטוריה, בהתאבדות לאומית. כל המדינות מרגלות, וכל מדינה מרגלת נגד כל מדינה אחרת שהיא סבורה שניתן להוציא ממנה מידע כעל ערך צבאי או מדיני. סוד גלוי הוא: האמריקנים ריגלו מרגלים אצלנו, וכבר תפסנו מרגלים אמריקנים כאן. השתקנו את הפרשיות ההן, כדי שלא להעביר את היחסים עם הפרץ. אילו זעמנו וצעקנו אז בכלי התקשורת, כפי שעושים היום בווישינגטון ובניו-יורק, היתה כל פרשת פולארד לוכשת צורה אחרת לגמרי.

אין כאן חטא ואין כאן פשע ואין מקום לרגשות אשמה מסוג זה של החגבים השמאלנים החולנים. אך יש כוודאי מקום לגניפה קשה על הטיפשות, האווילות של ממשלת החגבים. איזה ליצן, איזה חובב יום את ה"פורים שפיל" הזה? מי לא הבין שכל מידע שנקבל לא יהיה שווה מאומה לעומת הנזק האפשרי? אבל, זה לא פשע. אין עלינו להתנצל. בטיפשות צריכים להודות, לא להתנצל עליה.

ועצה טובה לאמריקנים: אל לכם, במיוחד במצבכם היום, לגנות את הטיפשות. אנשים שגרים בבית-זכוכית של טיפשות, קרי: מכירת נשק לאירן, אל להם לדורק אבנים על שוטים כדוגמתם.

ג. גזר-הדין של מאסר עולם שקיבל פולארד וההתבטאויות שלוחות הרסן מצד אמריקנים מהווים שערווריה. מאסר עולם? אנטישמיות. וכי ריגל פולארד למען מדינה עוינת, מדינה שהיא בגדר אויב מושבע של ארצות-הברית? וכי העביר מידע לווסים, לסניעים? וכי רצה פולארד לפגוע בביטחונה של אמריקה? וכי פעל פולארד, כפי שפעלו המרגלים האמריקנים, אודחים גויים, כמו משפחת וולקר? הם ריגלו למען הרוסים. וכי הוא פעל כמו האזרח האמריקני הגוי ורטי צ'ין, שריגל למען סין? והאם שפכו האמריקנים על כל הגויים האלה אפילו קיתון קטן של שנאה ונאצה כפי ששפכו על היהודי פולארד, שלעולם לא התכוון לפגוע באמריקה, ורצה רק, מפני שהוא יהודי טוב וציוני טוב, לעזור למדינת ישראל?

פרשת פולארד כולה מסריחה מאנטישמיות ומאיבה לישראל, החל מכלי התקשורת וכלה בחברי הממשל

— הצעת סיוע מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

ראש הממשלה דאז כישיבתה של הממשלה ב-1 בדצמבר 1985 את ההודעה הבאה: "ממשלת ישראל נחושה בדעתה, שלא לחסוך שום מאמץ בבדיקת היסודית והמקיפה של המקרה ובחשיפת כל העובדות עד לפרט האחרון, בלי להתחשב לאן תוביל הבדיקה.

"הבדיקה כולה טרם הושלמה, ולפיכך אין עדיין בידי ממשלת ישראל כל העובדות. אך הבדיקה נמשכת באופן נמרץ".

יסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי בדוק?

שר התחבורה ח' קורפו:

"ממשלת ישראל מבטיחה לממשלת ארצות-הברית שבעקבות הבדיקה, במידה שהחדשות אכן יאומתו, יוסקו המסקנות לגבי האחרים, היחידה המעורבת בפעולה זו תפורק לחלוטין ולצמיחות ויינקטו הצעדים הארגוניים הנחוצים על-מנת להבטיח שפעולות כאלו לא תישנה.

"יחסינו עם ארצות-הברית מושתתים על בסיס איתן של ידידות עמוקה, קרבה הדוקה ואמון הדדי. ריגול נגד ארצות-הברית עומד בניגוד גמור למדיניותנו. פעילות מסוג זה, במידה שאכן התרחשה, היתה מוטעית, וממשלת ישראל התנצלה על כך."

כעבור חודשים ספורים, כאשר הלך גל הפרסומים בארצות-הברית וגבר, פרסמה הממשלה לאחר ישיבתה ביום 8 ביוני 1986 את ההודעה הזאת: "כין ארצות-הברית וישראל קיימת מערכת יחסים הדוקה ואין להעלות על הדעת שניסיונות להעכיר את האווירה ביניהן יעלו יפה.

"בשבעות האחרונות אנו עדים לגל פרסומים בלתי מבוססים על פרשות ריגול ועל עסקות נשק ישראליות כביכול. ממשלת ישראל רואה בדאגה פרסומים אלה ומקווה כי לא יהיה להם המשך.

"במהלך בדיקתה של פרשת פולארד התקיים שיתוף-פעולה כן מצד ישראל. ממשלת ישראל מחויבת להמשך שיתוף-פעולה זו, המושתת על יחסי האמון השוררים בין שתי המדינות.

"ישראל פירקה את היחידה אשר חרגה מסמכותה, כפי שהסתבר, בעקבות פרשת פולארד, והיא חזרה ומרגישה כי אין מחקיימות מטעמה שום פעולות ריגול כנגד ארצות-הברית.

"ממשלת ישראל עומדת במגע הדוק עם הממשל האמריקני על-מנת להביא לכיור הסוגיות השונות שהועלו לאחרונה, וזאת ברוח היחסים הדוקים שבין שתי המדינות."

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פרשת פולארד היא חריגה גמורה ממדיניותה של ישראל. משגה מצער של הנוגעים בדבר. ממשלת ישראל, הגם שהדרג המדיני שלה לא היה שותף לזאת —

חיים רמון (המערך):
איך אתה יודע?

שר התחבורה ח' קורפו:

— התנצלה בפני ממשלת ארצות-הברית סמוך להיעצרו של האיש. ההתנצלות והבעת הצער עומדות בעיני.

צינתי במכוון את ההיבט של יחסינו עם ארצות-הברית, ואני מבקש להעמידם באור הנכון והראוי להם. תשתית היחסים

איש את נפשו מחורן אף השם. כך צריכה ממשלה יהודית, מלכות ישראל, לדבר ולפעול. אך לממשלה הזאת, ממשלת הנגסים, השלומיאלים, אין תקנה.

לכן, אני אומר "לא" לחקירה, ו"כן" להתפטרותה של ממשלת ה"לא-יוצלת" הזאת. עייפים אהם, חובכנים אהם, גוססים אהם. לכו הביתה ונחוו בשלום על משכבכם.

אני מציע להביע אי-אמון לממשלת השלומיאלים.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. חבר הכנסת רמון, ביקשת לשאול אותי משהו, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

שר התחבורה עומד לענות בשם הממשלה. הוא אינו יודע את העובדות. הופעתו בשם הממשלה בפרשה שאין לו מושג וחצי מושג עליה היא זלזול והבעת אי-אמון של הממשלה בכנסת. התנהגות זו של הממשלה היא עצמה סיבה מספקת להבעת אי-אמון. אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, לפעול כדי לקבל הבהרה, מדוע מי שאמורים לדעת, ונראה שגם הם לא יודעים, אינם מופיעים כאן בפני הכנסת ומגינים על עמדת הממשלה. ובראש ובראשונה אני מבקש לדעת, למה ראש הממשלה, מר שמיר, אינו נמצא כאן, ואינו נוהג כפי שנהגו בפרשות אחרות ראשי ממשלה קודמים לו?

הי"ר א' נחמיאס:

אדוני, אין אנו קובעים ואין אנו מכתיבים לממשלה —

חיים רמון (המערך):

צריך להגן על כבוד הכנסת, אדוני היושב-ראש.

הי"ר א' נחמיאס:

לאחר שאני הקשבתי לך, אני מבקש שאתה תקשיב לי. אין אנו קובעים ואין אנו מכתיבים לממשלה, מי ישיב בשמה. אין אנו קובעים לא בשאלה זו ולא בשאלות רבות אחרות, אפילו הנושא הוא ממש מיוחד לשר זה או אחר. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

הי"ר א' נחמיאס:

אדוני, דיברת, שאלת, קיבלת תשובה. עכשיו תאזין לדברי תשובה בשם הממשלה.

חיים רמון (המערך):

איך תאזין כשהוא עצמו אינו יודע דבר וחצי דבר? אין למה להאזין.

הי"ר א' נחמיאס:

אל תאזין ואל תפריע.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת חיים רמון, אילו דיבר כל אחד מחברי הכנסת רק על מה שהוא מבין, היתה השתיקה בכית הזה גדולה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת מדבר על מה שהוא אמור להבין בו. אתה אינך אמור להבין בעניין הזה. אתה מודה בכך, אדוני.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם פרסום הידיעה על מעצרו של ג'ונתן פולארד ועל ההאשמה המיוחסת לו מסר

חבורת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך"
להביע אי-אמון לממשלה —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני, שום שאלות. חבר הכנסת רמון, שאלת את השאלה — גמרנו. חסל סדר שאלות.

שר התחבורה ח' קורפו:

נדמה לי שהשחצנות שלך, חבר הכנסת — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני כבוד השר, אל תשיב לו כלי — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

השאלות שלך עוברות כל גבול. אתה מנסה להיות מן המתוחכמים.

חיים רמון (המערך):

אני מנסה ומבקש לקבל תשובות פשוטות על דברים פשוטים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון.

שר התחבורה ח' קורפו:

תקבל תשובות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מר קורפו, אין לך נגדך שום דבר אישי, אבל חאר לך שנשיא ארצות-הברית היה שולח את ה"מיניסטר אוף טרנספורט" — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

למה אתה סבור שכשחבר כנסת כהנא מדבר ואתה יוצא מהאולם, זה לכבודה של הכנסת, ואילו כשלא רוצים להתווכח אתך אין זה לכבודה של הכנסת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — את ה"מיניסטר אוף טרנספורט".

שר התחבורה ח' קורפו:

יש בך שחצנות, ערכ רב של מלל — — —

צדלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבר הכנסת שריד, בכל פרשת חייך אין מעשה חיובי אחד. אתה מדבר ומטיל דופי באחרים, אמיצים, לא אמיצים, והרי בימי חייך לא הוכחת את עצמך אף לא רגע אחד כתחום זה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שריד, בכקשה, אתה נאמת והקשיבו לך.

שר התחבורה ח' קורפו:

בסופו של דבר, אין ספק שמיום שנחשפה הפרשה עשתה ממשלת ישראל מאמץ רב בטיפול — — —

בין ישראל לארצות-הברית, המבוססת בעת ובעונה אחת על שיתוף ערכים ועל שיתוף אסטרטגי, ידידותיות וקרבה. היא חשית סולידית ומוצקה. עובדה היא, כי כמרבית המדינות בעלות בריתה של ארצות-הברית כמערכ, שלא לדבר על מדינות העולם השלישי הנהנות מסיוע אמריקני נדיב, יש תנועות אנטי-אמריקניות מיליטנטיות, ואילו ישראל יוצאת דופן מכלל זה. לא רק הממשלה, אלא גם רובו המכריע של העם בישראל, חוץ משוליים חסרי כל חשיבות, אוהד את ארצות-הברית, רואה בה ידידה נאמנה ושותף כבוד וחובה לה ולמנהיגותה בעולם החופשי.

אני אומר דברים אלה, מפני שברור ימים אלה אנו עלולים לאבד את הפרופורציות ולשכוח את התמונה הרחבה, את מערכת היחסים ההדוקה והידידותית שמדינת ישראל וממשלות ישראל שקדו ושקדו עליה ללא לאות במשך כל השנים.

אשר לפרשה גופא, המבוכה והצער שנגרמו לממשלה עם התגלות הפרשה בנובמבר 1985 באו לידי ביטוי בהודעות הממשלה באותה תקופה. נקבע בהן כי המקרה יידק, המסקנות יוסקו, היחידה המעורבת בפעולה הכלתי חוקית תפורק לחלוטין ולצמיחות וינקטו הצעדים הארגוניים הנחוצים כדי להבטיח שפעולות כאלה לא תישנה. עוד נאמר אז, כי נוכח אופי היחסים ההדוקים עם ארצות-הברית, עומד כל ריגול בארצות-הברית בניגוד גמור למדיניות ישראל.

ואכן, נעשו הצעדים הדרסטיים של פירוק היחידה שבה מדובר, והלשכה לקשרי מדרג חולה להתקיים. עוד יש לשב ולהדגיש, כפי שהודיעה הממשלה זה כבר, כי אין כל פעולות ריגול מטעם ישראל נגד ארצות-הברית.

יתירה מ זאת: בשל אופיים של היחסים, נקטה ישראל צעדים החורגים מעבר לכל המקובל כתחומים הנוגעים לריגול. שיתפנו פעולה עם ממשלת ארצות-הברית, ונמסר לאמריקנים כול שניתן היה למסור עד לגבול הריבונות ובמסגרת שיקולי הביטחון. אם בעיני האמריקנים יש שאלות שעדיין לא בוררו — והאמת ניתנת להיאמר כי בעינינו אלה סוגיות בעלות אופי משני למישור המהותי של הפרשה — מסרנו לשלטונות ארצות-הברית כי אנו נכונים להמשיך בהידברות, ככפיפות למגבלות של הריבונות והביטחון שאין מדינה כלשהי היכולה לראות עצמה פטורה מהן.

פרשת פולארד לידתה במשגה, משגה חמור, מצד מי שפעלו בלא הסמכת הדרג המדיני. בפרשה סבוכה מעין זו, שעניינה דברים שהם בדרך כלל במישור האפור והסמרי מן העין ביחסים הבין-לאומיים, כל החלטה שנתקבלה לאחר מעשה על-ידי הנוגעים בדבר היא החלטה קשה ובלתי שגריתית, וכמובן אפשר למתוח ביקורת על החלטה זו או אחרת.

לגופו של עניין, אין ספק שמשעה שנחשפה הפרשה עשתה הממשלה מאמץ גדול בטיפול כבעיה, והיא תמשיך לעשות כן, כמתחייב מאחריותה.

חיים רמון (המערך):

— — —

שר התחבורה ח' קורפו:

לא הבנתי את שאלתך המתוחכמת.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון, יש לך רצון להישאר באולם?

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" —
להביע אי-אמון לממשלה —

שהיא רוצה לעשות. לכנסת יש גם אפשרות להציע הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית.

חיים רמון (המערך):

ואתם תתמכו בה?

שר התחבורה ח' קורפו:

אתה מבקש ממני שאתמוך כך? אתה מבקש למצות את סמכותך. אדרבה נסה למצות את סמכותך.

חיים רמון (המערך):

אני שואל אותך אם תשתפו פעולה במקרה זה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תנסה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר התחבורה, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון במסגרת הודעות סיעות. לכל סיעה מוקצות עשר דקות, על-פי החלטת ועדת הכנסת. רשות הדיבור לראשון בדוברים, חבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי ברעם.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שמשנהו מחור מתרחש בקהילת המודיעין בישראל, ולשני הפנים שלו יש מחזורת מסוימת: הפן האחד הוא, שקהילת המודיעין אינה מעורבת כלל בפרשיות האחרונות — ראה פרשת אירן ופרשת פולארד — ודאי שזה אומר דורשני: מדוע היא לא מעורבת? כיצד ייתכן שהיא אינה יודעת? הפן השני הוא, שקהילת המודיעין בישראל אכן מעורבת, ואז קל וחומר שמחור הוא שתקריט כזאת היתה יכולה לקרות. הערכתי האישית היא, שאין היא מעורבת, ולכן החמיהה חריפה יותר: כיצד יכול משהו, שאיננו קהילת המודיעין, להחליט על ריגול במדינה זרה, אפילו היא לא ידידותית, בלי לקבל את אישור הדרגים המוסמכים לכך? לדעתי, בשתי הפרשות, בפרשת אירן וגם בפרשת פולארד, תזורת התופעה על עצמה וזועקת מעל כל קיר: דורשני. חובתנו לדרוש. חובתה של הממשלה לדרוש ולברר ולבדוק דבר לאשורו.

דיברתי פעם אחת מעל הבמה הזאת על פרשת אירן, ושאלתי: מי מקבל היום את ההחלטות במדינת ישראל? גם עניתי על השאלה הרטורית ואמרתי, שהדברים נקבעים למעשה בפורום של ראשי הממשלה, פורום שלושת ראשי הממשלה. והנה, מתברר פעם אחר פעם שהחלטות הפורום הזה אינן מספיק טובות, כנראה. נראה שאין בידינו הכלים והיכולת לנתח את כל הפרטים הקשורים בקבלת החלטות מסוג זה, ולפעמים אף אין ביכולתנו לתת תשובות, ואני לא מדבר על הפעלה של ריגול, כי אחרת אני מכין מדוע השיבו לארצות-הברית, לאחר שהתפרצה פרשת פולארד, כפי שהשיבו — ומשום כך אנחנו חוזרים היום אל השולחן הזה — ומדוע, כתוצאה מחשובות לא נכונות ולא טובות, גורמים נזק חמור וחרף ליחסי ישראל-ארצות-הברית, והרי אי-אפשר לטאטא זאת אל מתחת לשטיח.

אינני חושב שהנזק יחלוף עם הזמן, ואינני חושב שהוא ניתן לריפוי מהיר. לדעתי, יכולים הדי הפרשה הזאת להמשיך ולהדהד תקופה ארוכה, והיא תעבי כצל ותרחף כענן שחור על יחסינו עם ארצות-הברית, שהיו טובים ואף טובים מאוד לאחורונה. משום כך, יש, לדעתי, צורך בכדיקות יסודיות, ולא רק בפרשת פולארד.

אינני בעד ועדת חקירה פרלמנטרית, אינני בעד ועדת חקירה ממלכתית. לו חשבתי שחץ מעריפת ראשים תתקן

ויקטור שטייטוב (מפ"ם):
השר קורפו, סלח לי, אני רוצה לשאול אותך שאלה. בדברי העליתי כמה שאלות ענייניות ביותר, בלי — — —

שר התחבורה ח' קורפו:
אני אשיב לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אין לו תשובה, אתה לא מבין את זה?

שר התחבורה ח' קורפו:
חבר הכנסת שטייטוב, אני אשיב לך. אני ציינתי כמה דברים להערותיך.

— — —
בפרשה, ותמשיך לעשות כן כמתחייב מאחריותה. מחור ידון בכך הקבינט באופן מפורט ויבחן את מכלול הנושא. בכנסת עצמה יהיו דיווחים לוועדת-המשנה של ועדת החוץ והביטחון.

חברי הכנסת, אפשר היה לצפות, כי מתן גורדינים של בני הווג פולארד יעורר הדים ציבוריים. כך אכן אירע. עם זאת, אני קורא לכללנו להביט על הדברים באורח המאוזן והראוי להם. אין בזאת כדי להתעלם מהטרגדיה האישית והאנושית המעציבה של בני הווג.

הממשלה מאמינה כי התשתית המוצקה של יחסי ישראל-ארצות-הברית תעמוד לכולנו בפרשה זו; הממשלה מביעה צער על תחושת הנזק של ממשלת ארצות-הברית ומקווה כי המשקע, ככל שיישאר, יהיה מינימלי, וכי פרשה מורכבת ועצובה זו לא תפגע ביחסינו.

אנו קוראים לידידינו בארצות-הברית וליהדות ארצות-הברית לבטוח בשותפות שבין שתי המדינות ולחזקה.

אני מציע לכנסת לדחות את הצעות האי-אמון.

חיים רמון (המערך):
אתה בעד חקירה או נגד חקירה?

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לאדוני.

שר התחבורה ח' קורפו:
ציינתי, שהממשלה הודיעה במפורש שהיא תחקור את הפרשה הזאת עד תומה ותסיק את כל המסקנות המתחייבות מן החקירה. ובמחילה מכבודך, כשם ששלושה חברי כנסת של ועדת משנה של ועדת החוץ והביטחון טובים לבדיקה הזאת, טובים גם שלושה שרים בממשלה או עשרה שרים בממשלה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אבל חברי הוועדה לא היו מעורבים בזה. אתם חוקרים את עצמכם.

חיים רמון (המערך):
אבל אמרו שלא ישתפו אתנו פעולה. הכנסת מפקחת על הממשלה, זה האליף-ב"ת של יחסי הממשלה והכנסת. אתם לא מבינים את זה. הממשלה לא מפקחת על הכנסת, אלא הכנסת מפקחת על הממשלה. את זה אתם צריכים להבין.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שר התחבורה ח' קורפו:
אני מסכים שהכנסת מפקחת, אני מסכים אחר שיש כדי הכנסת האמצעים הקבועים לכך, והיא יכולה לעשות את מה

חוברת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

להפעיל פעולת ריגול כלשהי כלי תיאום עם הדרג המדיני, הרי זה חמור ביותר. דיברו על כך לא פעם אחת, ולדעתי הגיע הזמן לדרוש מחדש את הקמתה של מועצה לביטחון לאומי. תשעשה לפחות דבר אחד — תיצור זרימת אינפורמציה ותיאום בין כל מקבלי ההחלטות למיניהן בדרג הביצועי והמדיני, דבר שאיננו קיים היום.

שבת וייס (המעריך):

היום יש זרימת דיס-אינפורמציה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אם תקום מועצה זו, היא אולי תגרום לכך שלפחות האינפורמציה הבסיסית תועבר בין האנשים, ולא יקרה שיד ימין לא תדע מה יד שמאל עושה.

לכן מחובתנו לדרוש תיקון המצב. אם הממשלה רוצה להתייחס ברצינות לעניין — אני יכול להבין את המניע של התנגדות לוועדת חקירה ממלכתית, בגלל הנוק, אבל חובתה היא לבדוק, לחקור, להסיק מסקנות, וכוודאי להפיק לקחים. אחד הלקחים צריך להיות יצירת גוף כמו מועצה לביטחון לאומי. הנושא עלה עשרות פעמים בסוגיות שונות, והגיע זמן לעשות זאת.

דבר אחרון, אני חושב שאין זו בושה לומר היום במפורש ובפה מלא לארצות-הברית: סליחה, טעינו. אין זו בושה. השקר הטוב ביותר לארצות-הברית: סליחה, האמת חמורה פחות מהשקר. מוטב לומר: טעינו, הדבר לא יחזור על עצמו, הפקנו את הלקחים. עדיין לא מאוחר מדי, ואסור לתת לפרשה כזאת להביא למשבר עמוק וחרוף בינינו לבין ארצות-הברית. חוששני שרבים מיידי ישראל בארצות-הברית נמצאים היום בכביה בכואם להגן על האינטרסים שלנו. מוטב לממשלת ישראל לפנות לארצות-הברית ולמצוא את הדרך לאיתו הקרע. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי ברעם, ואחריו — לחברת הכנסת אמירה סרטני.

עוזי ברעם (המעריך):

כבוד הישיבה-ראש, כנסת נכבדה, מטבעה של מפלגה החברה בממשלה, גם אם היא תולקת על תפיסות שלה, שהיא מתנגדת להצעות אי-אמון. גם היום אני אציע למפלגתי לדחות את הצעת האי-אמון, אבל אני מוכרח לומר, שזו אולי הפעם הראשונה שאני עולה על הדוכן לדבר בדיון על הצעת אי-אמון ואומר, שהפעם הזאת ההצעה והעובדה שניתנה לנו אפשרות לומר את דברנו שירתו את הכנסת ואת הדמוקרטיה הישראלית. היום, מול ההתקפות על מדינת ישראל, מול הכעיות הנקרות על דרכה של המדינה גם כדעת הקהל היהודית בעולם כולו ובארצות-הברית, חשוב מאוד לשמוע את קולה הברור והצלול של הכנסת. הדיון היום בכנסת הוא תשובה חלקית, אבל הוא תשובה נכונה על כעיה שנגעו בה קודמי ואגע בה בהמשך דברי.

הדרך לטיפול בפרשה החמורה איננה בטיות, איננה בדיכויים על תקלה מצערת. אלא יש לקבוע נורמה של הודאה לאומית במשנה חמור שנעשה. גם אם הדרג המדיני, וסיבותיו עמו — והוא מכיר את העניין — לא מודה בידיעה ובאחריות, הרי מדינת ישראל, ממשלת ישראל, צריכה לקבל על עצמה את האחריות.

נפל דבר בישראל, והדבר הזה איננו קטן-ערך. אני אשווה אותו לפרשיות שהיו בעבר.

ועדת חקירה ממלכתית את המצב ולא ייגרם נזק ליחסי ישראל-ארצות-הברית. מחוץ לנוק שכבר נגרם, אולי הייתי תומך בה. אני סבור, שוועדת חקירה ממלכתית תגרום נזק חמור מאוד ליחסינו עם ארצות-הברית. אני חושב שהיא תחמיר בצורה חריפה מאוד את מה שכבר התחיל היום, את מה שהוא לדעתי רק כחיתוליו, את משבר היחסים בינינו לבין ארצות-הברית.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה לא ועדת חקירה פרלמנטרית?

מאיר שטרית (הליכוד):

רגע, אני אתייחס לזה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה שלא נבדוק את זה? למה? תסביר למה.

מאיר שטרית (הליכוד):

לוועדת החוץ והביטחון הוגשה הצעה, שוועדת המשנה שלה תבדוק את הפרשה. אני בעד הצעה זו.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, אבל אין לה סמכויות. ועדת המשנה הזאת לא תקבל סמכויות לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת — זה הכול. אתם רוצים לחקור בלי לתת סמכויות?

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שריר, אני מתרה כך בפעם האחרונה. אני לא מסכים עוד לסדרת שאלות. אתה רוצה לקרוא קריאת ביניים — בבקשה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סלח לי, זאת היתה קריאת ביניים.

הי"ר א' נחמיאס:

לא, אני מתכוון לסדרת השאלות שלך.

מאיר שטרית (הליכוד):

יוסי, לגרסתך, כל ועדת כנסת צריך שיהיו לה סמכויות של ועדת חקירה: כל ועדת הכנסת, לא ועדה ספציפית. לדאבוני הרב, אני יכול להעיד שכנושאים אחרים, לא דווקא ביטחוניים אלא כלכליים, "מורחים" את הכנסת על כל צעד ושעל. אדרבה, בוא נניחם יחד — — —

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בוא נניחם עכשיו.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מסכים. בוא נניחם הצעת חוק שתהפוך את ועדת הכנסת לוועדות שיש להן סמכויות סטטוטוריות של חקירה לכל נושא, כרי שלא "מרחו" אותן.

לכן אינני מתנגד לבדיקה עלי-ידי ועדת משנה של ועדת החוץ והביטחון. להיפך, אני תומך בה. אבל, מה שחשוב לי זה תוצאות הבדיקה. לדעתי, הבדיקה צריכה להיות לא רק בפרשת פולארד. בדיקתה של פרשה זו מתחייבת על מנת להסיק את המסקנות והלקחים ממנה, ואולי על מנת להסיק מסקנות כלפי האחראים ל"פשלוח". אבל, צריך בדיקה אחרת, נוספת. לדעתי, צריך לעשות דק בית יסודי בדרך קבלת ההחלטות של הממשלה ובשיתוף והתיאום הבין-זרועי.

היום אין שום גוף שיוצר את התיאום הבסיסי, האלמנטרי, בין הדרג המדיני לבין הדרג הביצועי. ובעיקר כשירותים הרגישים ביותר, שירותי הביטחון. אם יכול היום מישהו

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

חיים רמון (המערך):
זה מה שעשה סגן השר רוני מילוא, ולא שמעתי אותך מעיר לו, אדוני השר.

שר התחבורה ח' קורפו:

עוזי ברעם (המערך):
לא, אני לא עשיתי מה שעשה סגן השר רוני מילוא. דיברתי בנימה קצת אחרת. אני אומר: מיניו של אביאם סלע הוא התגרות, יריקה והתעלמות. אינני מכיר את אביאם סלע, וגם אינני מוכן לחקוף אותו אישית. משום שהוא איננו יכול להשיב לי. אבל כאשר דובר עליו הוזכר, שמדובר על אדם בעל אומץ לב ובעל היגיון צרוף. ואני פונה אליך, אביאם סלע: שחרר את עצמך מהתפקיד שלו מוגית. הבעיה איננה ההסבר של חלקך בפרשה, אלא של חלקך ביציאה מהפרשה, ולפי דעתי, כזה יכול להיות תרומתך הגדולה.

מאיר שטרית (הליכוד):
למה אינך פונה לשר הביטחון?

עוזי ברעם (המערך):
אני פונה אליו, ואניד לך מדוע. כרגע זה, בנסיבות שנוצרו, אני חושב שאביאם סלע יכול לשחרר את כל הרשויות בהחלטה אישית שלו.

עכשיו אין כאן דיון על פורמולות של בדיקה, אבל אני מברך את צעדו של יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון אבא אבן, המדבר על ועדת-המשנה. אני יודע שלוועדה הזאת אין סמכות לחקור עדים, אבל יחסה של הממשלה ויחסו של ראש הממשלה לוועדה יכולים לקבוע שהוועדה הזאת תעשה עבודת חקירה על דעת הממשלה, או על דעת שתי הסיעות, וגם נציגי האופוזיציה ייטלו חלק בזה.

אני רוצה לומר שדבריו של שמיר על כך שאין לוועדת החוץ והביטחון שום סמכות גורמים למצב שנצטרך לשקול בעתיד חקירה הרבה יותר מוסמכת, שהיא עניינה של הכנסת הישראלית.

אני רוצה להזכיר שלפני 20 שנה, אולי יותר, התפלגה תנועת העבודה הישראלית, ואחד הנושאים שבגללם היא התפלגה היה תביעתו החד-משמעית של דוד בן-גוריון לוועדת חקירה בנושא ה"עסק ביש" שהיה בשנת 1952. על נושא שהוא פחות ערך לעומת זה הנדון כאן התפרקה תנועת העבודה, עברה טלטלה עזה, ואולי גם סייעה בעקיפין לשינוי המנהיגות ולעלייתו של הליכוד לשלטון.

אנחנו, מפלגת העבודה, אנחנו חלק מהממשלה. הבעתי כאן את דעתי כבהירות, אבל הנושא שהביאו המציעים היום לא היה פורמולה של בדיקה, אלא הבעת אי-אמון לממשלה. כל זמן שאנו, מפלגת העבודה, חלק מהממשלה, לא נצבע אי-אמון, ולכן את הצעת האי-אמון כפי שהוצעה היום אנחנו נדחה מכול וכול.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת עוזי ברעם. רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, ואחריה — לחבר הכנסת גרשון שפט.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מנהג חדש בא למדינה: נבחרים העם המורמים מעם יושבים על כס זכים וטהורים וללא רכב של אחריות. ההצהרה "לא ידעתי" הפכה להיות המגן הטוב והבטוח. הביטחון העצמי, היותה והמחשבה שלנו

בפרשת פולארד אני רואה שלוש נקודות הראיות להדגשה: הנקודה הראשונה — פרשת פולארד היא מעילה באמונו של הציבור הישראלי בממשל ובשלוחותיו הביטחוניות. יתור מזה, היא ערעור האמון של העם היהודי בממשלת ישראל ובראיית אחדות הגורל בין מדינת ישראל לבין העם היהודי.

הנקודה השנייה — והיא נראית לי לא פחות ערך — המעילה באמונה של ארצות-הברית של אמריקה. לפני הרכה שנים היה הבית הזה מלא ויכוחים על האוריינטציה המדינית של מדינת ישראל. אבל, זה שנים רבות, עם כל הוויכוחים בין מורח למערב, יש כאן הסכמה לאומית על חלקה של ארצות-הברית בקיום ישראל, בציודה של ישראל, בסיוע כלכלי וביטחוני שאין לו משל ודוגמה כשום מדינה אחרת בעולם. כאשר אסירות חודה מתחלפת בכפיות טובה, כל אחד מרגיש את עצמו בורש ונכלם. ואני זוכר שבהיותי חבר משלחת ישראל לעצרת האו"ם מצאה עצמה ארצות-הברית פעם אחת ופעמיים בודדה עם ישראל במערכות קשות מאוד, כאשר התנכלו גם לאינטרסים אמריקניים כרוצים בעולם הערבי.

הנקודה השלישית — והיא אולי הרגיש והנוגעת ביותר למצפון — גורלם האישי של בני הווג פולארד. יש חסרונות ויש יתרונות בעידן התקשורת ההמונית. אבל יש יתרון בעובדה שגיתונן ואן פולארד הובאו לכל בית בישראל ונכנסו ללב כל אדם, גם אם לבו לא אבן.

נדמה לי, שנוכח הדברים ששמענו היום מנציג הממשלה, צריכה הכנסת של מדינת ישראל לומר: בין שהעניין היה באחריות הדרג הלאומי ובין שהיתה זו פרשייה של יחידים, אנחנו מקבלים על עצמנו את האחריות לגורלם של בני הווג פולארד, שפעלו מנימוקים פטריסטיים יהודיים וציוניים.

אבל יש נקודה נוספת, והיא מדאיגה אותי הרבה יותר, וזה הולול המוחלט בדמוקרטיה, והוא עולה פעם אחר פעם בשם הביטחון. היום הייתי גאה בהחלטה של בית-המשפט העליון, משום שראיתי שכצוקות העתים עדיין יש במדינה זו גוף הקובע גם נורמות של שיקול דעת, כאשר הרשות טועה.

עברנו שלוש פרשיות קשות — פרשת השב"כ, פרשת אירן ופרשת פולארד. נדמה לי שאנחנו היום המדינה היחידה בעולם שהעלתה לדרגת ערך את איסור החקירה, וזה גם בשם הדמוקרטיה, אך כעיקר בשם הביטחון. ראש הממשלה, בדרכי ההסבר שלו, שהיו מאוד מביכים, מדבר על הרגעה, מדבר על חקלה. אני מדבר על טלטלה, על טלטלה גדולה, טלטלה לאומית.

הצטרפתי מאוד על דבריו, משום שאני מוכן לבדיקה — ואדבר עליה בהמשך דברי — והיו תוצאותיה אשר יהיו. ההסתכלות שלנו חייבת להיות הסתכלות לאומית ממלכתית, ולא רק מפלגתית. אבל, כאשר ראש ממשלה מדבר בפני העם, הוא שולח אצבע מרמוזת ואומר שהפרשה התגלתה לפני 15 חודש. מדוע הוא נוקט תאריך זה? — כי לפני 15 חודש היה שר הביטחון אותו אדם המכהן עכשיו בתפקיד זה וראש הממשלה היה אחר. ראש הממשלה דהיום מניף אצבע חצי מאשימה. אינני רוצה לעסוק בפרקמטיה, אבל אומר שגיתונן פולארד הופעל בחודש פברואר 1984. זהו גם כן תאריך מאוד מעניין, אדוני ראש הממשלה, כי ידוע גם מי היה אז ראש הממשלה וגם מי היה שר הביטחון.

אין לבי לכוא חשבון עם אלוף-משנה אביאם סלע.

שר התחבורה ח' קורפו:

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המחדקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

הוא זה ששלח, או הנחה אותו לבצע את הפעולה חסרת האחריות והמדיקה הזאת.

המשפטן משה נגבי טוען, כי מי שהפעילו את פולארד עברו על סעיף 121 לחוק העונשין בעצם העובדה שעשו מעשה שפגע במדינה ידידותית, ובשל כך רשאי כל אזרח בישראל לתבוע אותם לדין. מהו הדין שיתן הדרג המדיני? — האם קיימת בכלל אחריות מיניסטראלית?

חברי הכנסת, אף אחד לא קם ואף אחד אינו אומר: אני החלטתי, אני הפעלתי. כעת מסתתרים מאחורי הקולקטיב הממשלתי, שדרך כלל הוא כל כך רעוע. כעת, כשמדובר באחריות — משלבים ידיים ומחפשים זה על זה ומנערים במשותף את הביקורת והזנקים ויוצאים יבשים כמו ברווז היוצא מהבריכה ומנער מעליו את רסיסי המים.

חברי הממשלה, הגרשתם את הסאה. רבובי המוכברים, חברי הממשלה, חייבת לקום ועדת חקירה אשר תעשה בדק־בית רציני, תעמיד את הדברים במקומם, תקבע מי אחראי ועל מי לתת את הדין, ותעגן את הסמכויות ואת מידת האחריות המוטלת על כל גורם וגורם. חברי הממשלה, אם אינכם מוכנים לעשות זאת — עליכם ללכת, ומהר. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אמירה סרטני. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

גרשון שפט (התחיה):

ארוני היושבי־ראש, חברי הכנסת, בגלל אחריות לאומית לא תעשה סיעת התחיה את חשבונה עם ממשלה כושלת זו על רקע פרשת פולארד. מסיבות רבות אחרות צריכה ממשלה זו ללכת: מסיבות ציוניות, של אי־עשייה בתחומי ההתיישבות והעלייה; מסיבות של כלכלה עקומה וחסרת סדר עדיפויות; ומסיבות של ממשל בלתי חקין, היכול לשמש רק משל ושונה בעיני כל הציבור.

משהו קרה למודיעין שלנו בזמן האחרון — פרשת השב"כ, ואנחנו, הנשק לאירן ופרשת פולארד. מעבר לכל פרשה בפני עצמה, יש כאן הצטברות של שגיאות מסכני לקהילת המודיעין המוסמכת והבלתי מוסמכת. ייתכן שאין כאן מקריית אלא פגמים יסודיים אשר יש לתקנם מן היסוד.

לכן, לדעתי, יש להקים צוות, או ועדה שתוקם עלי־די הממשלה ורחוק מעיני הציבור, דוגמת ועדת אולשן־דורי בשעתה, שהגיעה למסקנות מסוימות אשר לא יישמו עד היום. בעיניי מודיעין היו־גם מסקנות של ועדות ממלכתיות דוגמת ועדת־אגנט, שקבעה ברוח שלה וברבים מספר הקשורים למודיעין שלא בוצעו עד היום.

אנו מייצגים הרבה לאחרים, אבל לא מייצגים לעצמנו כדברים חיוניים. ובכל זאת אני מקווה שוועדת מומחים שתוקם תסיק מסקנות מתאימות, ואולי הפעם הן יזכו לכינוע בשטח, וכך נחסוך הרבה "פשלוח" בעתיד ויוטקו המסקנות לגבי כולם בכל הדרגים.

אנו מתנגדים לוועדת חקירה ממלכתית, כי לא החשיפה הציבורית תביא לנו את המרפא ולא עריפת ראשים בכיכרות המדינה תחזיר לנו את ההרגשה שענייני המודיעין מנוהלים כראוי.

בפרשת פולארד נעשו שגיאות חמורות. עצם הפעלת מרגל בתוך שירותי המודיעין של ארצות־הברית, ונוסף על כך יהודי,

מותר הכול, המציינים את דרכם של אישים מסוימים, מובילים למעשים שביאו את כולנו אל עברי פירחת.

אי־אפשר שלא לומר בפשטות, שהטיפשות והשלומיאיות וחוסר האחריות חברו כאן יחדיו, ושלושתן חוגגות. חברי הכנסת, הכישלון הוא יתום. כמובן. הדרג המדיני לא ידע, ולכן הוא גם לא אחראי. ומי אחראי לחוסר ידידיה, מי אחראי לחוסר המנהיגות? חברי הכנסת, מי שנוטל על עצמו את השלטון במדינה חייב ליטול בד בבד את האחריות המוסרית והישירה למתרחש בה. נראה שהיום גם השאלה מהו מוסר כסיסי נתונה בוויכוח.

ראש הממשלה מאשים את ההיסטריה הגואה, כי הרי צריך להאשים את מישהו או את משהם. והוא? שקט? גרוע? בוטח בעצמו? הוא מדבר על תקלה מצערת — שמענו אותו הבוקר — כאילו היתה זאת אוננת עבודה או אי־הבנה קלה, טוען שאנשים מפרזים ומגזימים, וברוח מפורסת חוזר על הקביעה. כי היחסים בין ישראל לבין ארצות־הברית כה עמוקים, ששום פולארד לא יזעזע אותם. וכינתים, הקורבן הישיר, האיש — וזאת עלינו לזכור, כפי שנאמר — הוא כני הזוג פולארד עצמם.

חברי הכנסת, חברי הממשלה אינם מדברים היום בטון אחד. גם מהכיוון הזה נשמעים קולות התובעים חקירה. למדנו כי יש שרים השואבים את ידיעותיהם על הפרשה מהעיתונות בלבד. אבל השלושה, ראש הממשלה, ממלא־מקומו ושר החוץ ושר הביטחון — ויש מי שהתבטא "שלושת ראשי הממשלה" — מסרבים ומחליטים כי לא תהיה חקירה. הם מנסים להשליך גם פרשה זו אל בור השכחה, שאליו הושלכו פרשות השב"כ, מכירת הנשק לאירן, ובתחתיתו של הכור, כן, בתחתיתו רובצת מלחמת לבנון. את הבור הזה מכסים בשטיח כבד ומרופד וממשיכים להלך עליו בנאון, כאילו מאום לא קרה.

חברי הכנסת, שום שטיח כבר לא יסכה את הנזק שנעשה. זה נזק ישרי, ובעיקר נזק מחלחל של רקב הקולך ומחפשט. ליחסינו עם ארצות־הברית פנים רבות — פן פוליטי של תמיכה, שאנו כה זקוקים לה; פן כלכלי, שלצער, מבטיח את קיומנו; והפן של הקהילה היהודית, החומכת ומסייעת כחלק כה נכבד של העם היהודי. המעשה הזה מעמיד את נאמנותם של יהודי ארצות־הברית בספק, האם זה עניין של מה בכך? אולי יש מי שחושב, או תולה תקווה, שאם יהיה שם רע ליהודים, זה יגרום לגידול העלייה מארצות־הברית לישראל. מי שחושב כך, שישכח מזה. התגובה יכולה להיות רק התרחקות. גם אם ייושרו ההדורים עם ממשלת ארצות־הברית, הרי הנזק הפנימי לא ייעלם, והוא מערער את יסודותיה של מדינת ישראל.

אי־אפשר להשאיר לשר ההיסטוריה לשפוט האם באמת נעשה או לא נעשה נזק. חקירה מיידית, מקיפה ויסודית חייבת להיעשות. האם לא חייבים לכדוק כיצד קורה שהרמטכ"ל ומפקד חיל האוויר פועלים כפי שפעלו, כאשר שר הביטחון יודע או אינו יודע, החלטותיהם גורמות לכך שאלוף־משנה בצהל' הופך לפושע מבוקש בארצות־הברית? ולא די בכך, עוד יורקים בפרצוף ידידתנו הכטוחה האחת והיחידה, וממנים אותו לתפקיד בכיר. איזה ביטוי של עצמאות, ביטוי של כוח, זה מכירי התנגדות של ילד הכועס על הוריו ועושה להם "דווקא".

וגם פה, האחריות — על מי היא מוטלת? בצמרת הביטחון רוגזים על הניסיון החוזר להטיל את האשמה על הדרג הצבאי ומציינים את היחסים העכורים עם שר הביטחון. כך לפחות למדים אנו מהעיתונות. גם המפעיל של היחידה קודם ונחמנה לתפקיד בכיר. ובכן, חברי הכנסת, נראה שמי שדאג לו

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

אמינה — ואני מדגיש: אמינה — את ענייניה של מדינת ישראל.

היו בארץ הרבה דיבורים מיותרים סביב עניין זה, דיבורים שהדיקו לטיעוניה של ממשלת ישראל כלפי ארצות-הברית; ואפשר להתווכח גם כלי להביא נזק.

ואשר ליהודי ארצות-הברית, העניין לא פשוט. הם יסבלו, הם יותקפו, הם ינטרלו, אולי לא באותה מידה כפי שיכול היה הדבר לפרוץ בארץ אחרת, אבל במידה מספקת כדי לגרום להם אי-נוחות רבה. ואף-על-פי-כן אין להסכים להפניית העורף ולהשמצות שהם מטיחים בעניין עצמו, בזוג, ובכל הפרשה מסביב. זה פוגע בהם, אבל יש מידה מסוימת של אחריות שגם הם צריכים לגלות.

אני מקווה גם שמדינת ישראל תמצא את הדרך הנכונה, ובזמן המתאים, כדי למלא את חובתה כלפי בני הזוג פולארד, אשר היו שליחיה האומללים של מדינת ישראל.

גברתי היושבת-ראש, אנחנו לא נצביע בעד האי-אמון, אבל אנחנו פונים בהחלט לממשלה להקים את הוועדה הפנימית — לא לעיני הציבור — שתסיק את המסקנות המתאימות לגבי העבר, ומה שיותר חשוב, לגבי התנהגותנו בשטח רגיש זה בעתיד.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מיוחדים), שהחזירה ועדת הכלכלה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ב. החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות: 1. בצו חירוף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1987: 2. בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקונים מס' 3 ו-4), התשמ"ז — 1987: 3. בצו הסדרת ייבוא טובין (הפקדה) (תיקון מס' 4), התשמ"ז — 1987. תודה.

ה. הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך"

להביע אי-אמון לממשלה בנושא התנהגות הממשלה בפרשת פולארד

ברצוני להביע התנגדות חד-משמעית להקמתה של ועדת חקירה ממלכתית שתחקור את פרשת פולארד. האם לא הספיקה לנו ועדת חקירה קודמת, שהיתה לפני כמה שנים ופגעה בנו קשות וחיבלה מאוד בתדמיתנו בעולם? הרי השלכותיה השליליות קיימות עד עכשיו, והן באורק לאחרונה לידי ביטוי באי-הסכמתה של ממשלת קנדה לקבל את האלוף עמוס ירון כנספח צבאי בשגרירות שלנו בקנדה. זאת רק דוגמה אחת, ואולי לא החשובה ביותר, להשלכותיה השליליות של ועדת חקירה ממלכתית בעניין רגיש. ייתכן שיש בתוכנו כאלה שהם מרוצים, כנראה, מן ההרס הזה. אילו ניתן להם, הם לא היו משאירים במדינתנו אבן שלמה, ובלבד שהכול ייחקר.

ברצוני להוסיף, כי פגמים קל מאוד למצוא. כל עשייה חיונית טומנת בחובה גם מחילים שליליים. אם כן, אין בעיה לגלות בכל דבר איוז נקודה שלילית, ועקב הטיפול בה בצורה לא-נכונה, קיימת סכנה של הרס כל הצדדים החיוניים הקיימים.

היתה צריך להעלות אצל המפעיל את המחשבה: ומה יהיה אם הוא יתפס? וכי דומה הדבר לתפיסת איש מודיעין שלנו בארץ אחרת, אפילו באחת מארצות ערב? כזה יש משום סיכון ואיש, ואולי גילוי סודות נוספים של המדינה, אך לא משום סיכון של מערכת יחסים כה חשובה, ואולי אף סיכון של חלק מביטחונה של מדינת ישראל.

גם לאחר הגילוי חשיפת הישראליים הקשורים בכך, מה היה הטעם לתת להם את התפקידים שקיבלו, ובמיוחד לאביאם סלע, ובעיתוי האומלל ביותר? גם אילו קרה לנו דבר דומה בארץ אחרת, ולא בארצות-הברית, לא היינו צריכים לנהוג כך. אנשי מודיעין ש"נשרפו", לא מציגים אותם כחלקן ראווה.

במיוחד נהגנו כטיפשות כלפי ארצות-הברית. אינני בעד כניעה לארצות-הברית ולא בעד זחילה על הברכיים, אבל גם אינני בעד כרכורי טווס מתוך גאווה מזויפת שלא עומד מאחוריה דבר. אם עשינו שטות, מעשה טפשי, ועוד הוספנו עליו לאחרונה, עלינו לעשות למען תקן המעוות, הן ביחס לאנשים המעורבים והן ביחס ליחסים שבין שתי הממשלות.

אין אפשרות לטעון, כפי שטוענת הממשלה, שהדרג המדיני לא ידע, וכנגד זה לקדם את דרג הביצוע.

יש לצפות להתגברות הכוחות האנטי-ישראליים בארצות-הברית בזמן הקרוב, ועלינו לנהוג בחוכמה רבה, רבה הרבה יותר מזו שגילינו עד כה, כדי לתמרן ולהציג בצורה

היו"ר ח' גרוסמן:

הודעה למוזכיר הכנסת, בבקשה.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

א. הצעת חוק רכישת מפעלים בידי עובדיהם (מקרים

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יש בתוכנו מאושרים, שיש להם פתרון קבוע לכל בעיה — הקמת ועדת חקירה ממלכתית, ומפני שבעיות לא חסרות לנו, לצערנו, הרי שלדעת אלה צריכה כנראה לפעול ועדת חקירה ממלכתית קבועה, שתחקור כל דבר ודבר, שתחטט בכל הפצעים האפשריים, כלי לאפשר להם להגלית כלל וכלל, ולא רק שלא תפתור שום בעיה ולא תוציא אותנו משום חסכונת, כי אם תרבה את כעויותינו ורק תוסיף על חסכויותינו.

רבותי חברי הכנסת, מדוע קיים אצלנו מזוכיזם כזה, הנאה מחיטוט בפצעים ומהלקאה עצמית מוגזמת? זוהי, לפי מיטב הכרתי, שנאה עצמית חולנית, הפוגעת בעצמנו ובמדינתנו ומביאה אך ורק להרס עצמי, עד כדי איבוד עצמי לדעת, חלילה.

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי-אמון לממשלה —

גם בעניין פולארד שיטפה מדינת ישראל פעולה עם אמריקה מעל ומעבר למקובל. שום מדינה אחרת לא אפשרה לאמריקה לחקור אנשי מודיעין שלה. זה מוכיח יותר מכול את יחסה הידידותי המיוחד של ישראל לאמריקה ואת רצונה לחסל את הפרשה האחרונה על הצד הטוב יותר, כדי לשקם את היחסים ההדדיים שנפגעו בעקבותיה.

נוסף על כך, מותר לנו גם להזכיר לאמריקה את ה"פולארדים" האמריקנים הפועלים אצלנו. מיום הקמתה של מדינת ישראל פעל המודיעין האמריקני בקרבנו ללא ליאות. כמה מאמצים הוא השקיע כדי לגלות מה מצוי בדמונה. נספח צבאי אמריקני נתפס כאשר הוא מצלם באזור אסור ליד גדרות שדה-תעופה צבאי גדול בדרום הארץ. עובדי השגרירות האמריקנית מסתובבים בלי הרף בהתיישבות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ומצלמים כל פיתוח חדש, כדי שתהיה להם תמונה מלאה על עשייתנו במקומות אלה. רוגמאות כאלה יש לנו לאין ספור.

לכן, זעקת השבר על ריגול ישראלי אצל בעלת הברית האמריקנית נשמעת מוגזמת מאוד. לא נפענו בשום אינטרס ביטחוני אמריקני. המידע שפולארד סיפק לנו נגע אך ורק למערכים צבאיים במדינות ערב האויבות לנו ולבסיסי אש"ף בתוניס. מידע זה נוגע לצרכים הקיומיים שלנו. לגבי סוכנות הביון האמריקנית זהו "שאר ירקות" מודיעיני. אילו נהגה בנו ארצות-הברית ביושר ובהגינות, היתה מעמידה מידע זה לרשותנו ללא צורך בתיווך של פולארד.

גברתי היושבת-ראש, ברצוני גם להעלות את התביעה הצודקת, המוסרית, שלא לנושט את אלה שפעלו בפרשת פולארד. גם אם שגו בפעולותיהם, הם, לכל הדעות, פעלו לטובתה של מדינת ישראל ולטובת ביטחונה בתחומים הרגישים ביותר, ואסור בשום פנים להפקיר אותם. כוונתי הן לישראלים שמאחוריהם עבר עשיר של עשייה ביטחונית מיוחדת וברוכה למען מדינת ישראל, והן לבני הזוג פולארד, שפעלו למענו ומן הראוי לעזור להם ככל האפשר, בצורה מתאימה וכעיתוי המתאים.

לבסוף, ברצוני לדרוש משני הגושים הגדולים בבית הזה, שלא להפוך את פרשת פולארד לעילה למאבק ביניהם. זה עניין רציני ורגיש מכדי להשתמש בו למאבקים ולניגוחים פוליטיים. נכמים היוזרה בדכריהם ובכטייכים, כדי שלא יפגעו בכולנו. נעמיד את העניין הלאומי במרכז, ולשם כך נתאחד ונמצא שפה משותפת.

כמובן, אנחנו נצביע נגד הצעת האי-אמון.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הידבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק חיים פרץ.

מאיר וילנר (התווית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעתו האי-אמון שהוצעו היום נוגעות רק בקצה הקרחון. הקרחון הוא המדיניות הכוללת של מדינת ישראל, הסכנה שביחסים המיוחדים, שהם כמו יחסים בין שוודים לגנבים, כפי שמתברר, שבין ישראל לארצות-הברית.

אני רוצה להגיד, שיש הרבה סיבות להביע אי-אמון לממשלה הזאת. קודם כול היינו מביעים אי-אמון בשל המדיניות נגד העובדים ולטובת בעלי ההון. אנשים לא רק מובטלים, אלא רכבות אם לא מאות אלפים חיים כתנאי עוני, בשכר של רעב. היינו מביעים אי-אמון בממשלה ההורסת את

על כן, הנני מתנגד בכל חוקף להקמת ועדת חקירה ממלכתית, שלא חבאי לשום חיקון במצבנו הנוכחי המסוכן, כי אם תסבך אותנו עוד יותר, על-ידי הוספת הלקאה עצמית מוגזמת, שאך ורק תחבל בתודעתנו בעולם ככלל, ובחסינו עם אמריקה בפרט.

גברתי היושבת-ראש, הסיכון שנוצר כתוצאה מפרשת פולארד דורש בראש ובראשונה הרגעה אצלנו, כדי שנוכל כסופו של דבר גם להרגיע את האמריקנים ולהשתחרר מן הסיכון הזה. יצירת היסטריה בעניין זה במדינת ישראל והקמת ועדת חקירה ממלכתית, שתשגע את המדינה, טומנות בחוכן גם "תימום" רעת הקהל האמריקנית, דבר שבוודאי רק יוסיף נזק ליחסינו עם האמריקנים.

רבותי חברי הכנסת, אין ספק שהיו בפרשת פולארד מחללים שלנו, ויש לברר אותם כדי להפיק לקחים. כידור זה חשוב ביותר, כדי למנוע הסתבכויות נוספות בעתיד. אולם, לשם כך לא צריך להקים ועדת חקירה ממלכתית. צריך לעשות זאת בצורה דיסקרטית ביותר, בוועדת-המשנה של ועדת החוק והביטחון לנושא זה, כדי להפיק את הלקחים המתאימים ולהסיק את כל המסקנות הדרושות בנרן. לחיקון העבר ולמינעת מחללים בעתיד, יש כהחלט צורך לבדוק בצורה דיסקרטית את מצבה של קהילת המודיעין אחרי המחללים שנתגלו לאחרונה — חקלת השב"כ, פרשת משלוחי הנשק לאין, מעשהו של ואנונו ופרשת פולארד. כל אלה מחייבים בדיקה יסודית ושקטה, כדי לתקן את הפגם בתחום הרגיש הזה, אשר בו אנחנו אמורים להיות טובים מכולם ומצוים להיות טובים מכולם, כי כנפשנו הדבר.

גברתי היושבת-ראש, עם כל האי-נעימות שבדבר, עלינו להסביר לאמריקנים, הן לממשל והן לרעת הקהל האמריקנית. לא רק כי פעולותיו של פולארד לא היו בהתאם למדיניות הישראלית, אלא שלמעשה לא היו פעולותיו מכוונות כלל וכלל ואפילו בכהוא זה נגד אמריקה. מגמתן של פעולות אלה היתה אך ורק לסייע לנו במלחמתנו נגד אויבינו הרוצים להשמידנו, המלחמה נגד הטרור הערבי, שגם אמריקה עצמה מעוניינת בה. ידוע לי שחלק מהמסמכים והמידע שהועברו בדרך זו חרמו ישירות למלחמתנו נגד הטרור בארץ ובכולם. נכון שזה צריך היה להיעשות בצורה אחרת. מן הראוי היה שאמריקה תספק לנו את כל המידע החיוני לנו, כשם שאנחנו סיפקנו לה הרבה מידע שהיה חיוני לה. כאלה צריכים להיות היחסים בין שתי מדינות שיש ביניהן ידידות כזאת. ובכל זאת צריך להדגיש, כי פעולותיו של פולארד ושל מפעליו, בוודאי לא באו לפגוע פגיעה כלשהי באמריקה.

הרי ידוע כי דווקא אלוף-משנה אביאם סלע חרם תרומה חשובה ביותר גם לאמריקה כמידע שהופק מן הקרבות שהוא השתתף בהם והועבר למודיעין האמריקני. מידע זה סייע רבות בכל הקשור להתמודדות של האמריקנים נגד אמצעי המלחמה הרוסיים. אין ספק שגם פעולותיו האחרונות של אלוף-משנה אביאם סלע זעא היו כלל וציקר נגד אמריקה, כי אם לטובתה של מדינת ישראל, והיא לאמיתו של דבר גם טובתה של אמריקה.

ובכלל, מן הראוי להזכיר לושינגטון את ידידותה של ישראל, שבאה לידי ביטוי בולט כל הזמן. מדינת ישראל העבירה לפנטגון הרבה מידע ולקחים מהמלחמות ומהמבצעים המתחוכמים שלנו, שהועילו הרבה לאמריקה. ישראל מאפשרת לאמריקה לאחסן ציוד חיוני על אדמתה, וזאת שום מדינה ערבית לא מתירה, גם לא סמוניה, שהממשל האמריקני יצא מעורו כדי למכור לה נשק אמריקני. ישראל מאפשרת את הקמתה של תחנת "קול-אמריקה" בתחומה.

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" — להביע אי אמון לממשלה —

עכשיו, לענין השלישייה. איזה מוסד הוא זה? של שלושה ראשי ממשלות לשעבר? מה שיין מה הם היו בעבר? ובכלל, מהו המוסד של השלושה — פרס, רבין, שמיר? שלושתם מפקחים מפירוק הממשלה. לא כל כך בגלל הבחירות, לא כל כך מפני שהקדמת הבחירות היא בעיה כלכלית; כאילו בעוד שנה וחצי לא תהיה בזה בעיה כלכלית. הם מפקחים האחד מהצל של השני — שיתגלו דברים חמורים של השלישייה ביחד ושל כל אחד לחוד, אבל איזו דמוקרטיה היא זו, שלושה אנשים מסתירים מפני הכנסת, מפני העם ואפילו מפני הממשלה את הדברים החשובים ביותר? יש לנו פה עניין עם קבוצה הרפתקנית ומסוכנת לישראל, של שקרנים מקצועיים בעניין לבנון, בעניין השב"כ, בעניין אינן, בעניין ה"קונטרס" ובעניין ארגון הטרור היהודי.

לבסוף, אני רוצה לומר, שלפחות כאן לא אומרים שלא היה ריגול. באמריקה זה היה ריגול, ולאנשים אלה לא קוראים "אסירי ציון". למה אתם לא קוראים להם "אסירי ציון"? הרי אתם אוהבים להשתמש בכינוי הזה. אבל כאשר בארץ אחרת היה מרגל, במקרה לא בשירות ישראל, אלא אמריקה, והגישו נגדו משפט, הרמחם קול צעקה: אסיר ציון. וכשהחליפו אותו במרגלים אמריקנים אחרים, הפכתם אותו פתאום לגיבור לאומי ישראלי. אבל האיש הזה קיבל רשמית 100,000 דולר מקרן הקונגרס האמריקני. זה פורסם בפומבי. למרגל אחד אתם קוראים "אסיר ציון", ואומרים: זה לא משפט ריגול. אבל לנוכח האמריקנים, אתם עומדים על הברכיים.

אני מזהיר: כל היחסים שלכם עם ארצות-הברית הם יחסים מסוכנים לישראל. כבר התאכזבתם בעבר מהיחסים המיוחדים שהיו לכם עם צרפת כאשר פותח הנשק האטומי. אתם משחקים כאשר עם כעלי כרית, כאשר בניכם מתחייסים זה לזה כמו לשודדים שמחר ישרדו זה את זה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק חיים פרץ, ואחריו — לחבר הכנסת דוד צוקר.

יצחק חיים פרץ (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעות האי אמון שהוגשו היום לכנסת מגלות חוסר אחריות של חברי כנסת מסוימים כלפי ביטחון המדינה, כאשר גם נושאים ביטחוניים עדינים ורגישים מהווים כלי משחק פוליטי בידהים. בלי שיביאו בחשבון את הנזק הצפוי למדינה, לאזרחיה ולביטחונה.

כבר בימי קדם עסקו בריגול, כאשר מאז ומעולם היה הריגול התנאי הראשון להצלחתה של כל מלחמה. גם בתורה מסופר על עם ישראל, שבהיותו במדבר הוא שלח מרגלים לתור את הארץ ולרגל אותה. כאשר פרשת ריגול מצליחה, ובעקבותיה קוצרות פעולות צבאיות מזהירות כותרות — כולם שמחים ומרוצים, מוחאים כפיים. להצלחה יש, כמובן, אבות רבים. אולם אם פרשת ריגול מסוימת נכשלת — הרי הכישלון נשאר, כרגיל, יתום, וכל אחד ממנה להתנער מהפרשה, מהכישלון, ולצערנו גם מהאנשים אשר יצאו בשליחות העם והמדינה למטרת הריגול.

כמובן, יש להקים גוף מוסמך, אחראי וצנוע לבדיקת הפרשה, הרחק מזרקורי התקשורת, על מנת להסיק מסקנות מהפרשה ועל מנת להפיק לקחים; אבל בשום פנים ואופן לא על מנת להתעסק בהתנגחות פוליטית.

לאחרונה היו כישלונות מספר למודיעין הישראלי, הירדע כמהולל. נראה שהמודיעין הישראלי זקוק לברדכי-בית. מן הראוי שאותו גוף ציבורי, שיכדוק את פרשת פולארד, יכדוק

שירותי הבריות והחיון. הייתי מביע אי אמון בממשלה על מה שהיא עושה בגדה ובצרעות-עזה, כי כמעט יום יום הורגים, פוצעים ללא מצפון; וגם על מה שקרה וקורה ברמת-הגולן — אנשים יצאו לתהלוכה כי שמחו שמגיעים אליהם מים וגם לציון חמש שנים לאכיפת החוק הישראלי ברמת-הגולן. מה עשו המשרה ומשמר הגבול? — ירו במפגנים ורצחו אשה בת 50. הייתי מביע אי אמון בממשלה כשל הרס הבתים בגליל. ראיתי מה שעשו בכפר-קסם. תארו לכם מה עשו, ללא רגש וללא מצפון הרסו בכפר-קסם בית של משפחה עם תשעה ילדים, בזמן שהתנהל משא-ומתן על כך.

הלכתי לשכונת ע'מי ביפו. הרסו שם בית שגרה בו משפחה בת שמונה נפשות בזמן שבית-המשפט קיבל החלטה נגד ההריסה. עורך-הדין רץ לבית-המשפט כדי לקבל את ההחלטה. באותו זמן אמרו לאלה שבאו להרוס את הבית, 400 שוטרים ואנשי משמר הגבול: אל תהרסו, מייד יביא עורך-הדין את האישור מבית-המשפט. שבע דקות לפני שעורך-הדין הביא את האישור הרסו את הבית. בין שמונה הנפשות שביתן נהרס היתה גם תינוקת בת חודשיים. שחזרה מבית-חולים אחרי אשפוז במחלקה לטיפול נמרץ.

זאת ממשלה? אפשר להביא עוד כהנה וכהנה דוגמאות כאלה. הייתי מביע אי אמון גם בשל הגזענות. הממשלה הזו גיבורה נגד העובדים, נגד ערבים, אך היא עבר נרצע לארצות-הברית, לממשל האמריקני, זוהי הבעיה. פה קבור הכלב.

ועדת חקירה רק בעניין זה? צריך לחקור את כל המעשים המלוכלכים והמוזעזעים שעושה ממשלת ישראל בשירות ארצות-הברית. שמעתי את השר שרון, גיבור מלחמת לבנון, אומר הבוקר: אנחנו עוזרים לאמריקנים לא פחות אם לא יותר משהם עוזרים לנו. יש כזה משהו. אנחנו משתתפים במלחמה האמריקנית נגד ניקרגואה? כסף, נשק ומדריכים צבאיים ישראליים מאמנים בהונדורס את הכנופיות של ה"קונטרס", שרוצחות ושוחטות אנשים וכפרים שלמים על הגבול, שורפות בתי-ספר ובתי-חולים. והנשק לאינן, והקשרים עם המשטר הגזעני בדרום-אפריקה נגד הרוב השחור ונגד העם של נמיביה. היום זה כבר לא סוד שיש לא יותר מכל מדינה אחרת בעולם שותפה למשטר הגזעני של דרום-אפריקה. והממשלה הזאת מברכות כשם העם היהודי, שסבל כל כך מגזענות. והתמיכה הצבאית בנשק ובמדריכים צבאיים ואף תמיכה פוליטית במשטרים פאשיסטיים של רוצחים כצ'ילה וכיתר הדיקטטורות באמריקה הלטינית. אני כבר לא מדבר על ההצטרפות כקופצים בראש ל"מלחמת הכוכבים" שמכין הממשל של רייגן.

לא אפרט עכשיו את עניין הנשק האטומי, חו סכנה קיומית לישראל, ועל כך לא מדברים. הנשק האטומי שיש לא מפתחת והושבת שהיה לה מנופול על כך — זה משחק באש, זה משחק בעצם קיומנו. וכן עסקות הנשק. הפכנו תלויים בחשלוכת הצבאית התעשייתית, וזה לטווח לא כל כך ארוך יכול להביא גם לקטסטרופה כלכלית.

מעניין מה קורה כאשר מדברים על יהודים. אני קורא היום בעיתון "דבר" ידיעה שמתפרסמת באחד העמודים הפנימיים בכרוקלין שבארצות-הברית שרפו ישיבה, ובכלל זה את ארון הקודש. זה מעניין אתכם? אתם מדברים על יהודים כאשר זו תעמולה נגד הסוציאליזם, נגד הקומוניזם, נגד ברית-המרעצות. אבל בארצות-הברית, בשנת 1986, לפי סיכום של הקונגרס היהודי העולמי, היו 645 פגיעות ביהודים, ובכלל זה בכתיבת-כנסת, התקפות על בתי-ספר, על רכבים וכדומה. אבל זה לא אכפת לכם.

חוכרת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

דרכים גדולה יותר ממה שקרה לממשלת ישראל, ואולי למדינת ישראל, ולכן הוא צריך לשבת פה ולענות. ברור שהוא צריך לענות.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
הברקה מצוינת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני לא יודע אם ההברקה היא מצוינת, אבל זה מה שקרה — נגרמה תאונת דרכים למדינת ישראל. אפשר גם להגיד שאנחנו דוהרים לאבדון במהירות של 120 קילומטר, וגם לפי זה הוא צריך להיות המשיב.

אבל, אם לחזור לדברים הרציניים, אני חושב, גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, שאנחנו לא צריכים לפחד מוועדת חקירה. אם יש ועדת חקירה, זאת רק ועדת חקירה ממלכתית. מי שאומר שהדברים הם עדינים ורגילים — כבר היו לנו ועדות חקירה למקרים רגילים ועדינים. יש דברים שלא מדליפים אותם והם לא יודלפו. ברוח ועדת-אגרוט, שהוקמה אחרי מלחמת יום הכיפורים, יש פרקים חסויים שעד היום לא יודעים מה כלול בהם. יש דברים שנחקרו ונשמרו בסוד.

אני לא מאמין בדרך אחרת, אני חושב שהשאלה היא לא האם אביאם סלע או רפי איתן הם האחראים, אלא מדוע אין אחריות מיניסטריאלית לאנשים שהם או ידעו, ואני מניח שהם ידעו, אבל אם הם לא ידעו — זה חמור עוד יותר, מפני שהם היו צריכים לדעת.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אין לפחד מוועדת חקירה ממלכתית. אני לא מאושר מהבדיקה הפרלמנטרית שתהיה, מפני שאני לא מאמין שיתנו לוועדה הזאת את הכלים המספיקים כדי לבדוק. גם לו נתנו לה כלים, ועדה פרלמנטרית מורכבת מטבע הדברים מאנשי מפלגה, והם, גם אם ינסו בכל נפשם ובכל מאורם להיות אוניקטיביים, אני לא בטוח שהם יכולים לבחון בצורה מקצועית ונכונה את הדברים שצריך לבחון אותם. שיקולים מוצדקים מבחינתם הם של השקפת עולם פוליטית זו או אחרת, ואלה יכולים להעביר על השיקול המקצועי.

לכן, רק ועדת חקירה בראשותו של שופט, עם נציגי ציבור בלתי תלויים, שאפשר לסמוך עליהם, תוכל להביא את האמת לאור. היא יכולה לא רק לעשות בדיקת-ביית — שמעתי את המלה הזאת כל כך הרבה פעמים היום — אלא היא יכולה קודם כול לעשות את הדבר האחד והחשוב: להחליט מי אחראי בדרג המדיני בנושא הזה, בין שהוא ידע ובין שהוא לא ידע וצריך היה לדעת.

גברתי היושבת-ראש, בעיני הדבר החשוב ביותר, ואולי אומר הקושי הגדול ביותר שממנו סוכלת החברה הישראלית בשנים האחרונות, הוא העובדה שאין אחריות מיניסטריאלית, אין אחריות אישית כאשר יש כישלונות. המיד מחפשים את הדרך הכיצועי, ואנחנו יודעים את זה, והובאו כאן דוגמאות ויש דוגמאות נוספות לרוב. כל עוד לא יהיה ברור, שהשר הנוגע בדבר, אם ידע ואם לא ידע אבל היה עליו לדעת, הוא האחראי, הוא זה שהולך כאשר יש תקלה — קראו לזה "פשלה", ואני מבין שמלה זו היא כבר חלק מן השפה העברית הפרלמנטרית: כל עוד שר יודע שהוא יכול לקום למחרת בבוקר ולהמשיך להגיד שהדבר חמור ויש לעשות בדיקת-ביית, והוא עושה את בדיקת-הביית אך שום דבר אינו קורה לגבי ולגבי עבודתו — לא עשינו דבר, והתקלות החמורות ביותר יקרו גם מחר וגם מחרתיים. האם לא היו דברים כאלה בשנים האחרונות? הרי

גם איך יצאו כישלונות מספר מתחת ידי המודיעין דווקא בתקופה האחרונה.

בפרשת פולארד היו כמה שגיאות בולטות המלמדות על חוסר שיקול מספיק, ועל כן, מן הראוי, כאמור, לבדוק את הנושא לעומק.

מכל מקום, אנו מתנגדים לוועדת חקירה ציבורית, כדי שנושאי ביטחון רגילים לא יהפכו נחלת התקשורת ולא יהפכו נחלת הציבור כולו. כירוע, ועדות חקירה שהיו בעבר לא הביאו שום ברכה למדינה, לא לאזרחיה ולא לכיטחונה.

בני הוגו פולארד עשו את אשר עשו מתוך נאמנות למדינת ישראל. אי-לזאת אני מצטרף לדוברים לפני אשר קראו שלא להפקיר את בני הוגו פולארד, ויש על כן לעשות הכול על מנת שהם ידעו שמדינת ישראל לא הפנתה להם עורף. צעד זה חשוב שיתבצע, הן בשל מחויבותנו המוסרית כלפיהם והן מהשיקול הפשוט, על מנת שגם להבא יימצאו אנשים שיהיו מוכנים לבצע משימות מסכנות למען מדינת ישראל ולא יחששו שהמדינה תפקיר אותם בשעת כישלון.

בהזדמנות זו אני פונה לכל חברי הבית, שלא להפוך את הפרשה הרגישה והעדינה הזאת להזדמנות לחיסול חשבונות פוליטיים, שכן ביטחונה ושמה הטוב של המדינה חייבים להיות מעל ומעבר לכל ריכוז ציבורי.

יש אפוא להרגיע את האווירה, להשקט את הרוחות, ולטפל בבעיה כשקט ובתבונה, והעיקר — רחוק רחוק מעני התקשורת.

סיעת ש"ס תצביע, כמוכן, נגד האי-אמון.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דדי צוקר — איננו; אני מבין שכל המכשירים לא עוזרים.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו שומעים מראש הממשלה, שלמעשה אין טעם בבדיקת העניין. מפני שמי שיוודע — הוא יודע מה שקרה בפרשה הזאת, ומי שלא יודע — לא מגיע לו לדעת. חרץ מזה, הרי אביאם סלע כבר סבל עליידי זה שהוא לא יוכל להיות מפקד חיל האוויר; ורפי איתן, שכל נשמת אפו היתה העבודה בשירותים החשאיים, היה צריך לעזוב אותם. אולי האמריקנים לא מבינים את זה, אומר ראש הממשלה, אבל זה עונש כבר.

קודם כול, ראש הממשלה צריך לדעת, שגם לאמריקנים יש רגישות. גם האמריקנים מבינים מה זה לאדם איבוד התפקיד שלו, או הדברים הקרובים ללבו. לא רק לישראלים יש קרבה נפשית גדולה אל הקריירה ואל התפקיד שהם בחרו להם. אבל הבעיה היא, האם באמת זאת היא השאלה שצריכה להעסיק אותנו? האם זאת היא השאלה הבלעדית שצריכה להעסיק אותנו?

יכול מאוד להיות שאביאם סלע יישא בעונש. ייתכן שרפי איתן יישא בעונש. אבל האנשים האחראים באמת, הם לא יישאו בעונש. זה כבר ברור מגישתו של ראש הממשלה, וצוות ההווי והבידור של שני ראשי הממשלה לשעבר מצטרפים אליו.

כאן התפלאו ששר התחבורה הוא העונה. אני חושב שהוא באופן טבעי האיש המתאים לענות היום. לא היתה תאונת

דרום-אפריקה. לא מדובר בגילוי נוסף נוסח מרדכי ואנונו, אלא במסמך רשמי של משרד החוץ האמריקני. לא מדובר בסיוע ישראלי ל"קונטראס" ולא מדובר בסיוע אסטרטגי לאיך, אלא בשיתוף פעולה מיוחד, סודי ואינטימי בין שתי ממשלות — ממשלת ישראל וממשלת דרום-אפריקה.

גברתי היושבת-ראש, כרשותך, אסתכן בניהוש, שמדובר בשיתוף פעולה גרעיני שבמרכזו עומדת פעולה משותפת של שתי המדינות כדי לפתח ולייצר פצצות גרעיניות וסוגים אחרים של נשק גרעיני. מדובר בטירוף מסוכן מאין כמוהו. מדובר בסכנה מוחשית לעולם הערבי, בסכנה מוחשית לעולם האפריקני ובסכנה מוחשית לעולם כולו.

גברתי היושבת-ראש יכולה, כמובן, להורות על מחיקת הדברים האלה מפרוטוקול הכנסת. הצנוור הצבאי יכול, כמובן, להורות על מחיקת הדברים האלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבינה שאתה מזמין את המחיקה, כאשר אתה אומר דברים אלה. אני לא אמרתי ולא כלום. לשם מה אתה צריך לומר שאני יכולה למחוק? אתה מבקש שאני אמחק. זה מה שרצית.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני לא ביקשתי, אך את יכולה לעשות זאת, גברתי היושבת-ראש. אבל, האמת תצא לאור.

הפרשה החדשה, ואפשר לקרוא לה "בומבה של פרשה", תעורר בוודאי סערה ציבורית. ואילו הממשלה, כדרכה, תחתמק מדיון פומבי ותנסה לעקוף את הכנסת. סיעתנו תגיש הצעת אי-אמון בממשלה, וכמוה תעשנה ודאי גם סיעות אחרות. פורום ראשי הממשלה — האדונים שמיר, פרס ורביץ — יתכנס לדיון סודי ויתחבא בנוכח סודי, ולדיון בכנסת ישלחו שלושת השרים המובילים את אחד מעמיתיהם. לדיון על פרשת פולארד שלחו אלינו שר מומחה, שר התחבורה. נראה שיש לו ידע מקצועי בענייני תחבורה, ועל כן הוא יודע כיצד מבכירים מסמכים סודיים מאד לארץ ומיבשת ליבשת. לדיון על פרשת הפצצה הגרעינית ישלחו אלינו מומחה אחר, את שר האנרגיה, כנראה, או אולי שרת הבריאות, שהרי מדובר באנרגיה ובבריאות, בבריאות ובאנרגיה.

גברתי היושבת-ראש, בעמוד הראשון של עיתון "הארץ" יש היום שמונה ידיעות על פרשת פולארד ועל נספחיה: ידיעה אחת, על לשכת עורכי-הדין — דרך אנב, אני מבין את ראש לשכת עורכי-הדין שנבחר רק אחר-כך — וידיעה אחת על הביקושים בשוק הונגרי, אבל יש עוד ידיעה קטנה אחת — 11 שורות בסך הכול — והיא החשובה מכולן: אמש נפטרה אשה ערבייה מן הכפר בוקעתה ברמת-הגולן, שנפצעה כראשה מאש שוטרים לפני שלושה ימים.

למה חשובה ידיעה זאת יותר מכל שאר הידיעות? כי היא מלמדת, שביסוד ההסתבכויות הבין-לאומיות של ישראל מצוי הסכסוך היהודי-הערבי, הישראלי-הפלשתיני. כל עוד תתמיד ישראל בהתנגדותה לשלום אמיתי וצודק עם העולם הערבי, כל עוד תתעקש בסירובה להכיר בזכויותיו הצודקות של העם הערבי הפלשתיני, כל עוד תתמיד במדיניות הכיבושים וההתנחלויות, כל עוד תסרב להכיר באשף ובנוכחה שאשף הוא ההנהגה הלאומית הלגיטימית היחידה של העם הפלשתיני — לא תישאר בידה אלא האפשרות לשקוע בבוץ ולחפש משענות קנה רצון על פני כל כדור הארץ.

המלחמה המתמדת בעם הפלשתיני מובילה את ישראל לחזיתות אחרות. באפריקה היא נלחמת נגד השחורים;

כאשר השר או הגורם הפוליטי המחליט יודעים שלעולם הם לא ישלמו מכיסם, שתמיד יימצא האיש שישלם את המחיר, שתמיד יימצא הסידור שהם ימשיכו בתפקידם ויוכלו לקבוע את הנהלים לגבי העתיד, הם לא ייזהרו והתקלה הבאה תשוב ותתרחש.

גברתי היושבת-ראש, האם אנחנו גרים בשכדיה, כנוברגיה או באיזו ארץ, המוקפת מדינות ידידותיות, או בארץ שהבעיות הביטחוניות בה אפסיות? מי יודע איזו החלטה חצטרף לקבל ממשלת ישראל מחר, אילו החלטות נצטרף לקבל מחר — אם לצאת למלחמה, אם לשלוח למות אנשים, אם להפעיל סוגי נשק קטלניים, יש גם סיפורים על נשק אטומי, אינני יודע אם יש לנו נשק כזה. אבל אם יש לנו, תחשבו מה יקרה אם אנשים כאלה יצטרכו מחר להתחיל את ההפעלה נשק כזה, רק פעם אחת אפשר להתחיל החלטה כזאת. אחרי ההחלטה, לא יעזור שום דבר, שום ועדת חקירה, כי לא תהיה ועדת חקירה, תהיה רק פטרייה גדולה אחת על האזור.

אני רוצה לשאול אתכם: האם אתם מוכנים להאמין לאנשים שעשו את זה ואינם מוכנים לכוא ולהגיד: אני אחראי, אני עשיתי, אלא מסתתרים מאחורי כל מיני תירוצים ואינם מוכנים לחקור את הדבר; האם אתם מוכנים להאמין להם, שלא ימשיכו לשנות ולא ימשיכו לגלגל על מדינת ישראל אסון אחר אסון, ולהביא עליה סכנה אחרי סכנה? ואיני מדבר עכשיו על ליכוד או מערך, מפני שמדובר בשיתוף גורלי בין מנהיגים משתי המפלגות. מי זוכר, שרק לפני ארבעה ימים לא הפסקנו לדבר על השאלה, אם צריך ועידה בין-לאומית או לא צריך ועידה בין-לאומית, וכולנו חשבנו שעל זה תקום והטיפול ממשלה? מי מדבר על זה היום? זה נשכח. עתה, עקב הצרה המצויה הוזהר החלה על פרס, על רבין, על שמי וגם על השרים האחרים, שוכחים את כל הבעיות של ועידה בין-לאומית, של השטחים וכיוצא באלה דברים. עכשיו צריך להגן על היסא. מכיסא כבש לא נמש. זאת הבעיה.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אין לי שום אמן בממשלה הזאת. אני רואה מצדה סימני חרטה, או סימני תבונה, ששריה מוכנים באמת לעשות בדרך בית שצריך לעשותו. הם ממשיכים לדלל בארצות-הברית; הם מתנהגים אל הציבור הרחב כאילו הוא ציבור היסטורי וחודים שמא חס וחלילה תדבק ההיסטוריה גם באמריקנים. אי-אפשר לתת אמן בממשלה זאת, מפני שהיא אינה נותנת אמן בעם ואין אמן בין חבריה כל ימות השנה; הם מתלכדים כתומה בצורה כדי שלא יבדקו את מעשיהם, רק כאשר הם שותפים לסכנה המאיימת על כיסאם. אין להם שום זכות לדרוש את אמן העם.

היו"ר ח' גרוסמן:

חודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בעיצומו של הוויכוח המתנהל היום על פרשת פולארד ועל הסתבכויות של ממשלת ישראל בפעולות ריגול בארצות-הברית, אנו מתבשרים על חלילתה של פרשה חדשה.

אנו קוראים היום בעמוד הראשון של עיתון "הארץ", כי בירושלים חוששים מהתפרע נוספת של הקשרים עם ארצות-הברית. וכונן הידיעה נאמר, כי ישראל תופסת מקום נכבד ברוח של ה"סטטיסטיקס" על דרום-אפריקה.

לא קשה לנחש, כי קרב ובא היום שבו ייחשפו היחסים המיוחדים שבין מדינת ישראל למדינת האפרטהייד של

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" להביע אי-אמון לממשלה —

ראש הממשלה אמר, כי מי שצריכים לדעת יודעים, ומי שלא יודעים אינם צריכים לדעת. אני חושב, שאם אומר שאני משתייך למי שאינם יודעים איך וכיצד הגענו לזה, או ליתר דיוק, איך וכיצד נכשלו בכישלון שהמיט עלינו עסק הביש עם פולארד, אשתייך לקבוצה די רחבה.

לולא דמסתפינא, הייתי אומר, כי הייתי הרבה יותר שקט עם מצפוני לו הייתי באמת משוכנע, כפי שאמר ראש הממשלה, שמי שצריכים לדעת, יודעים. מקנן כי טען גדול אם מי שצריכים לדעת אומנם יודעים או ידעו מה החרש באמת עד שהגענו לפרשת פולארד.

פרשת פולארד, עסק הביש הזה, היא כל כך רצינית ומסעירת רוחות, עד שגם אנחנו, אשר הסתגלנו לפרשיות ועסקי ביש, מבינים שפרשת פולארד היא הבולטת בין עסקי הביש הגדולים והבולטים שהיו לנו.

אין לנו המידע כדי שנוכל לומר, אם הסערה המתחוללת ומשתוללת בארצות-הברית, ומתרחבת ומתפשטת ומזועזעת גם את הציבור בישראל, אומנם מוצדקת; אם אומנם נעשה פעם כה חמור והוא הנימוק לסערה המשתוללת. כאשר מר כספר ויינברגר אומר שנעשו נזקים במיליארדים, קשה לנו להשיג למה הוא מתכוון. תיאורו של מר כספר ויינברגר הוא כה מזועזע, עד שאי-אפשר להשתחרר מהמחשבה כי יש בו משום הגזמה גדולה. ואם במהלך הסערה אמר מר כספר ויינברגר משפט חמור — והוא ניסה אחר-כך לתקנו ולשפצו — כי ישראל חזקה מסכנת את השלום במזרח התיכון, הרי מאחורי דבריו אלה ומתחת לסף הכרתו מסתתרת העוינות שלו לישראל.

עם כל המידע שיש לנו, ואפילו נאמר שלא הכול ידוע לנו, ברור מעל לכל ספק כי מר כספר ויינברגר ניפת את פרשת פולארד. אמנם לפני פרשת פולארד ואחריה לא השתנה יחסו של מר כספר ויינברגר, אבל אין ספק שהפרשה הזאת שיבשה בצורה רצינית מאוד את היחסים שהיו בינינו לבין ארצות-הברית. לא רק הממשל, אלא גם הציבור הרחב ואף הציבור התהיר מתהלך, או יהיה זה נכון יותר לומר שהציבור הושלך למכוכה ולמצוקה, וקשה לראות כיצד ומתי יירפאו הפצעים הקשים שהשאירה פרשת פולארד.

משום שאין לי המידע המלא, ואיני מתבייש בזה, כי אני חושב שגם בין השרים רבים אינם יודעים, קשה לי לומר כאן דברים יותר ברורים. אבל בטוחני שאלה היודעים, גם ידעו להציג לארצות-הברית שאלות מתאימות, כמו למשל, האם נקי הצד האמריקני לחלוטין מבלילוש ומחריגות, כפי שזה מכונה בשפה הנמלצת "איסוף מידע", באמצעות צינורות שלהם במדינת ישראל? מסופקני אם יכולה תשובתם בעניין זה להיות חד-משמעית. ברור שאין ככוונתי להרחיב את הדיבור בכיוון זה.

הקשבתי יפה לדיברי השר, מר קורפו, שהשיב בשם הממשלה, ואני משבח את התבונה והשכל הדעת שהיו בהצגת העניין. אני משבח את הגישה הברורה האומרת שנעשה משנה, ומודים בו ואומרים כי מתקנים ויתקנו את אשר יש לתקן. ואיך נאמר? — מודה ועוזב ירוחם.

כולנו יכולים ללמוד מעוז גבורת רוחו של נשיא ארצות-הברית, אשר הסתכן, או סוכך בפרשת מכירת הנשק לאירן. כאשר הקשיב ללחשירחש, או ליתר דיוק, לסערת הרוחות כציבור, קם מלא קומתו ואמר: שגיתי, הוא הודה באשמה והבטיח לתקן. אס דבר כזה נעשה על-ידי נשיאה של ארצות-הברית, המעצמה העצומה הזאת, נלמד אנו שאין טוב

בדרום-אמריקה היא נלחמת נגד ניקרגואה, ופה — באזורנו — היא בוחרת להעניק סיוע אסטרטגי דווקא לאירן ונגד עירק.

אף במדינה פנימה, בתוך גבולות "הקו הירוק", מתמירה הממשלה באיבתה הכלתי מוסרית כלפי האזרחים הערבים. הריסת הבית ועקירת העצים בכפר-קטס בתחילת השבוע הן רק הוכחה אחת לכך.

האפליה היא כלפי, כלפי בני משפחתי וכלפי בני עמי. הנה, לראשונה בתולדות מדינת ישראל מודה הממשלה באורח רשמי, כי האוכלוסייה הערבית סובלת מדיכוי, מאפליה ומקיפוח. אני שמח שכבוד השר ארנס נמצא פה. כדאי לשים לב לדברים שהוא משמיע בעת האחרונה. הוא אמר: הגיע הזמן להעניק שוויון זכויות לאזרחים הדרוזים ולאזרחים הצ'רקסים במדינת ישראל.

ריבוננו של עולם, נניח לרגע הנחה מפוקפקת, שהוא וחבריו, השר לוי ואחרים אכן מתכוונים לבטל את כל סוגי האפליה והקיפוח של 60,000 הדרוזים ומאות הצ'רקסים החיים בישראל. אין עיני צרה בכך. אבל מה יש בדעתם לעשות ביחס ל-650,000 האזרחים הערבים? עדיין לא אמרו לנו, שהם עומדים בתור ומחכים לביטול האפליה והדיכוי המופעלים נגדם, ומדוע, כבוד השר ארנס? — כי אין להם חברים במרכז חרות, לדרוזים יש 20 חברים במרכז חרות או בוועידה, לערבים אחרים אין כנראה חברים במרכז חרות, ואיש אינו מתייחס אליהם.

דיכוי יש, אפליה יש. זמנם של הדרוזים והצ'רקסים הגיע. אך לגבי הערבים הפלשתינים במדינת ישראל, שהם אזרחים של מדינת ישראל, יוק. זמנם לא הגיע, ולא יודעים מתי יגיע.

אני אומר לממשלה, כי היא משלה את עצמה, אם היא חושבת שהאזרחים הערבים יעברו לסדר-היום וימשיכו לקבל את המצב שבו הם נמצאים. אני חושב שצפויות לממשלה ישראל הפתעות רבות מהאזרחים הערבים, הם ידעו איך להגן על זכותם לשוויון ואיך להשיג את זכויות האזרח.

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בהעדר שלום ובהעדר שוויון תעמיק ההסתככות של ישראל, והמדינה כולה תידרדר מן הפח אל הפחת. הפתרון ההיסטורי של מי שרוצה לצאת מן הכרך ולהיחלץ ממצב ביש, ממצב רצוף של עסקי ביש, ברור וחד: הוא חייב להושיט יד של שלום אמיתי לעם הפלשתיני, לאש"ף וליושבי-ראשו יאסר ערפאת. תודה.

הי"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, האם יכול מישו לספור את עסקי הביש שפקדו את מדינת ישראל מאז כינונה? אנו מבורכים בדינמיות, ועסק ביש אחד רודף את האחר. מי מסוגל למנות את כלם? די להזכיר את האחרונים. לא התאוששנו ולא התפכחנו מעסק הביש האירני, ועדיין נשארו משקעים כאובים מפרשת השבי"כ ומכל מה שהתלווה אליה, ובאה פרשת ואנוניו שהיא מבישה מאוד — והכול קרה ב-15 התורשים שבהם נתגלתה גם פרשת פולארד. במקרה זה לא חל הכלל, כי צרות אנומיות משכחות את הראשונות. צרות אחרונות רודפות אצלנו את הראשונות, כך שאי-אפשר לשכוח.

אודה ולא אבוש, שאין לי המידע הדרוש כדי שאוכל לנקוט עמדה, להצדיק או לבקר, כי הנושא כולו אפוף סודיות.

המדינה הגדולה והידידותית לנו, אשר לידידות עמה אין משל ודוגמה ביחסים בין עמים ומדינות. ועל כן חמורה הבעיה, ועל כן אין בפנינו תשובה נאותה על השאלה הנוקבת של ידידנו בארצות-הברית: למה עשיתם לנו זאת? האם זהו התשלום על האמון שנתנו בכך שמדובר במועד קיומכם כמדינה עצמאית?

אבל, חברי הכנסת, חמור שבעתיים, שאלה אשר הפעילו את פולארד, ביודעם שהוא יהודי ויכולות להיות חלילה תוצאות חמורות ומיוחדות לעירוב יהודים אורחי המדינה הידידותית בריגול נגד מדינתם, האנשים האלה אשר פעלו בשליחות המדינה בלי שראשי מדינת ישראל והאחראים לה, כפי שטוענים, ידעו על כך, גרמו לנו — לנו לישראל, לנו כיהודים במדינת ישראל, ליהודי ארצות-הברית — וליחסינו עם אמריקה נזק בל יסוער. מעשה זה לא יכופר ולא ניתן לטייח ולטאטא את הפרשה הזאת אל מתחת לשטיח, אפילו לא מתחת לשטיח מקיר אל קיר.

ביטא זאת בכל החומרה ויליאם ספייר, אשר יצא אתמול בטור שלו המתפרסם ב"ניו-יורק טיימס" בהתקפה חריפה על ממשלת ישראל, אשר "גייסה את פולארד לכנוד במולדתו, וכתוצאה מכך כנדה ישראל גם ביהודי ארצות-הברית". זו הערה מריגה אולי, אבל לצערנו נכונה ואמיתית. האנשים אשר סיבכו את פולארד ורעייתו בריגול נגד ארצות-הברית הכניסו את כללנו לסיבוכי גורא. אבל על מדינת ישראל לדעת, כי יונתן פולארד היהודי פעל כיהודי, למען המדינה היהודית, ועל המדינה ליטול את האחריות ולעמוד לצדם ולהצילם מעמק הבכא.

פרשת פולארד פגעה קשות ביחסינו עם יהדות ארצות-הברית, אותו פוטנציאל גדול ועשיר, אשר עומד תמיד לצדנו מתוך שותפות הגורל של בני העם היהודי.

חברי הכנסת, ראש הממשלה מר שמיר אמר אמש, כי ישראל עמלה "לרפא את הפצעים ולהביא להגלדתם בעקבות התקלה שאירעה ביחסים בין ארצות-הברית לישראל". "תקלה" מכנה מר שמיר את פרשת פולארד, כפי שפרשת אירן הייתה, כנראה, תקלה ולא יותר. האם ייתכן לכנות כישלונות כאלה תקלות? הלאו על פרשיות פחותות מאלה נפלו ממשלות בישראל, התחפלו מפלגות וחלו מהפכים במדינה הזאת. האם באמת לא נמצאים אצלנו אחראים לכישלונות? והאם באמת מכל פרשייה ופרשייה יצא הדג המדיני נקי בכיום היוולדו?

חברי הכנסת, נכון, הנושא רגיש, הנושא ראוי להיסוג כעניין פוליטי מיוחד וקשה שאין לזלזל בחומרתו ויש לחשוב היטב איך לטפל בו. אבל האם באמת ניתן לקבור בשקט את התביעה לחקירה בדרך כלשהי, בכל צורה שהיא? האם ניתן לבדוק את הנושא כחדרי חדרים בטענה שהשתיקה יפה לו? האם ניתן לטשטש מצב זה בלי לחשוש להתפתחויות מסוכנות ובלתי רצויות בעתיד? הלאו אפילו אם נרצה להצניע ולטאטא, האם אין אנו מנוסים בכך שכל ה"סודות" שאנו מנסים להסתיר כאן בארץ על-ידי כל מיני צנזורות, חמורות יותר או חמורות פחות, סופם שהם נחשפים בחוץ-לארץ, והאינפורמציה דולפת חורמת משם לכאן ללא הגבלות וללא מחסומים?

רבותי חברי הכנסת, במיוחד חמור המצב עקב היחסים המתוחים בין שני הגושים הגדולים, המערך והליכוד, המתנצחים לעיני כל ישראל, וזה מאשים את זה בכל המחוללים והתקלות.

חברי הכנסת, המגמה המסתמנת בקרב רוב השרים בממשלה, להתנער ולהתחמק מאחריות, במחשבה שעל-ידי כך יישכח הדבר והאמריקנים יעברו לסדר-היום — דרך זו עלולה

מלהדות באמת כשעושים משגה, כי זה הדבר אשר מסוגל לבלום, או להקטין את סערת הרוחות.

אם לא ננסה להצדיק את הכישלון, אלא נודה בו, יהיה אפשר לקוות שבמאותה, אם לא במוקדם, ישובו וישופרו היחסים בין ישראל לארצות-הברית, כי ברור הוא שהיחסים שנרקמו בינינו לבין ארצות-הברית אינם כחינת courtesy, כלומר: כבוד הדדי גרידא, אלא יש בהם אינטרס הדדי חשוב ורציני ביותר.

ללא ספק, ישראל זקוקה לידידותה ולעידודה של ארצות-הברית כדי לעמוד מול מדינות ערב, אבל ארצות-הברית יודעת כי ישראל היא המדינה המייצגת את מאווייה, כאשר היא המדינה הדמוקרטית העקבית במזרח התיכון, ולהימצאותה בו יש משקל חשוב פי אלף אלפי פעמים. חזקת ללא הגומה, משלוחות מידע כלשהן שיש לארצות-הברית בכל מקום שהוא בעולם.

מרת גולדה מאיר המנוחה אמרה לי אי פעם, שכאשר נשיא ארצות-הברית אומר לה: דעי לך, אנחנו מעריכים את ישראל, היא מרשה לעצמה לפקפק במשמעות ההערכה; אבל כאשר נשיא ארצות-הברית אומר לה: דעי לך, מלחמתכם היא מלחמתנו — היא לא פקפקה בכנות משמעותם של הדברים.

לכן אנו מקווים, שהעננים הקודרים בארצות-הברית יתפורו, כי מלחמתנו כאן היא גם מלחמתם.

אין כל ספק שעסקי-כיש זה, פרשת פולארד, מחייב את הממשלה והפורום הקובע בממשלה להוכיח לציבור — ושהציבור ירגיש זאת — שמפרשה זו ילמדו לקח על דרכי קבלת ההחלטות וביצוען, ובייחוד ילמדו לקח על דרכי הפיקוח על הגופים הכיטחוניים ושלוחות המודיעין. מי יכול להתעלם מהתקלות שקרו במסגרות אלו בזמן האחרון? וכאשר הציבור יבחין שלמדו לקח ממה שקרה, זה ירגיע אותו.

על פרשת פולארד לא נצביע אי-אמון לממשלה, גם אם האמון שלנו בממשלה מתערער, אבל הוא מתערער עקב נושאים אחרים, ערכיים, שאנו רואים אותם בחומרה רבה, נושאים הנוגעים לקודשי ישראל ולנושאי גדלה. רק אתמול הצבענו על נושאים אלה אי-אמון בממשלה, ולא פעם אחת אני חושב, שהטיפול הכושל של הקובעים בממשלה בנושאים הערכיים הכואבים לנו מאפשר לנו לדון גם בנושאים אחרים, המתפוצצים כזה אחר זה עקב טיפול כושל.

הגיע הזמן שהקובעים בממשלה ייתנו דעתם לבחון את הסיבות להתפרקות החישובים המוזיקים את הממסד של מדינת ישראל. החריקת כאן ושמ, שם וכאן — גורם אחד לכולן: טיפול כושל. ועל זה אנו מצטערים מאוד.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כאשר נשאל דובר הבית הלבן אם תצמצם ארצות-הברית את הסיוע לישראל בעקבות פרשת פולארד, הוא השיב, כי "היחסים עם ישראל הם ארוכים ואמיצים ומבוססים על עניין אסטרטגי משותף, ודבר זה לא ישתנה. הממשל האמריקני לא יתיר לפרשת פולארד לחבל במרקם היחסים שכין ארצות-הברית וישראל".

ההודעה ה"מרגיעה" של הממשל, אשר יודע, כנראה, טוב יותר את שבילי הפוליטיקה ממנהיגיה של ישראל, אינה גורעת מחומרת המצב ומחומרת הסיכון להידרדות ביחסינו עם

חברת כ', ישיבה ש"ה

— הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, הרשימה המתקדמת לשלום ותנועת "כך" —
להביע אי-אמון לממשלה: שאלות ותשובות —

היו"ר ח' גרוסמן:

אתה מתחיל עכשיו נושא חדש.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— אבל, עקב רגישות הנושא הזה, אינני חושב שהיה מקום להגיש היום את הצעת האי-אמון הזאת לממשלה, ועל כן לא אתמוך בה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

שבח וייס (המערך):

איפה סיעת הליכוד?

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו מצביעים על הצעות סיעות מפ"ם, ר"צ והרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בנושא: התנהגות הממשלה בפרשת פולארד. לפי בקשת המציעים, אני מעמידה להצבעה את שלוש ההצעות של מפ"ם, ר"צ והרשימה המתקדמת לשלום בנפרד מההצעה של סיעת "כך".

מי בעד הצעת האי-אמון של הסיעות כפי שמניתי? מי נגד?

חיים רמון (המערך):

מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת סיעות מפ"ם, התנועה

לזכויות האזרח ולשלום,

והרשימה המתקדמת לשלום

להביע אי-אמון לממשלה — מינוט

נגד — רוב

נמנעים —

הצעת סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח

ולשלום, והרשימה המתקדמת לשלום להביע

אי-אמון לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

מי בעד הצעת האי-אמון של סיעת "כך"? מי נגד?

ה צ ב ע

הצעת סיעת "כך" להביע אי-אמון לממשלה

לא נתקבלה.

להחטיא את המטרה, ואם הממשלה לא תעשה מייד פעולה דרסטית לאיתור מוקד השרפה, עלולה הפרשה להתפשט עד שלא נוכל לכבותה.

אבל, רבותי חברי הכנסת, גברתי היושבת-ראש, מה שמדאיג יותר בכל הפרשה המכונה פרשת פולארד היא העובדה, שהקולות היהודיים המגיעים אלינו כימים טרופים אלה הם נרגזים, נרגשים, ביקורתיים כלפי ממשלת ישראל ומטילים על ישראל את האחריות לשמירה על קיומה הרגוע והנורמלי של הקהילה היהודית בארצות-הברית. הרמזים השונים מפי אישים בממשל האמריקני על נאמנותם הכפולה של יהודי אמריקה מדאיגים וגורמים מבוכה בקרב אחינו בני ישראל בארצות-הברית.

פרשת הנשק לאירן ופרשת פולארד, עד כמה שננסה להמעיט בחומרתן, אין כל ספק שישאירו משקע קשה ביחסינו עם ארצות-הברית. על כן חייבים הממשלה אם תפעל בנושא היחסים עם הממשל ביתר חבונה לעומת פועלה בפרשיות האחרות. העיתונות האמריקנית, הדורשת לנקוט קו נוקשה כלפי ישראל, והרמזים על קיצוצים בהקצבות כלכליות ובטיחותיות, מלכים את האש ועלולים לגרום להידרדרות אל התהום.

חברי הכנסת, אינני מאמין שהקבינט בהרכבו הנוכחי מסוגל להחליט החלטה חד-משמעית על דרך חקירה או הבדיקה. החלוקה בתוך הקבינט כה כרוה, עד כי אין תקווה שיגיעו לעמק השווה. גם בוועדת החוץ והביטחון אינני רואה את המקום המתאים ביותר למציאת פתרון אלא, אולי, לליכוי יתר של היצרים והניגודים, העלול להעביר אלינו את אש המחלוקת. בכל אופן, ללא בדיקה יסודית של המניעים, ללא מציאת האחראים והענשתם אין תקווה שתימצא דרך להחזרת יחסינו עם ארצות-הברית לקדמותם.

אל תחבו הממשלה בדרך הקלה, שתוביל למצב קשה יותר. עליה לבחור בדרך שהיא אולי קשה יותר, אבל היא אשר תוביל אותנו להצלת יחסינו עם יהודי ארצות-הברית ועם הממשל.

אינני בעד ועדת חקירה ממלכתית וגם לא בעד ועדת חקירה פרלמנטרית, אבל ללא בדיקה יסודית לא נוכל להשתחרר מהתסבוכות.

אתמול הגשתי אי-אמון לממשלה על יחס האיפה ואיפה כלפי בתי-המשפט החילוניים ובתי-הדין הרבניים —

1. שאלות ותשובות

2. האם למחירה הנמוך במיוחד של מכונית דלתא יש "קשר" להתנגדות המשרד?

שר התחבורה ח' קרפ:

1-2. משרדי לא התיר לייבא רכב מתוצרת "דלתא" בשל טיב הרכב, לאור בדיקת אבטיפוס שלו, ריבוי חלונות ציכור רוכשי רכב זה בעבר, ואי-עמידתו של יצרן הרכב בהתחייבותיו לספק חלפים ושירות לרכב זה.

בעתירה של א' אילין לבג"ץ 789/86 נגד משרד התחבורה, ובהסכמת הצדדים, בודק הטכניון בדיקה לא מעברית — ולפי שיקול דעתו גם בדיקות אחרות — אבטיפוס של הרכב הניל משנת ייצור 1987. הטכניון טרם סיים את הבדיקות, ולאחר קבלת תוצאותיהן ולאורן ישקול משרד התחבורה את התרת ייבוא הרכב מתוצרת זו לארץ.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. על השאלות יענה שר התחבורה.

2627. איסור ייבוא מכוניות "דלתא"

חבר הכנסת ב' שליט שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):
משרד התחבורה אסר ייבוא מכוניות "דלתא" תוצרת רומניה בנימוקים של טיב חקן. כינתים ברצונו התיקונים הדרושים, והטכניון קבע שהמכונית עומדת בסטנדרטים הדרושים.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. האם מתנגד משרד התחבורה לתחרות? אם כן —

מרדע?

החוק האמור אוטר התקנת שלטי פרסומת הנראים לעיני הנהגים בדרך בין-עירונית, וזאת, בין היתר, כדי למנוע הסחת דעתו של הנהג כעת נהיגתו בכבישים שבהם מהירות הנסיעה גבוהה יחסית.

2631. התלית רשיונות מורים לנהיגה על-ידי משרד התחבורה חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

משרד הרישוי נטל ומנית את רשיונותיהם של מורי הנהיגה שהיו מעורבים בפרשת השוחד במשרד הרישוי בירושלים. פורסם שבג"ץ הורה למשרד התחבורה להחזיר למורים את רשיונותיהם, משום שלמשרד התחבורה לא היתה סמכות ליטול אותם מהם.

כבוד שר התחבורה מתבקש להשיב על השאלות הבאות:

1. על סמך מה סבר משרד התחבורה שיש לו סמכות ליטול ומנית את הרשיונות ממורי הנהיגה החשודים כפלילים?

2. נוכח החלטת הבג"ץ והמלצתו שמן הראוי לתקן את החוק או התקנות באופן שניתן יהיה להתלות רשיונות במקרה כזה, האם יום משרד התחבורה הצעה לחיקוק החוק, בהתאם להמלצת בית-המשפט העליון?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מורי הנהיגה שרשיונם הותלה הואשמו בעבירות חמורות, כגון מתן שוחד, לדעת המשרד, יש בעבירה כזו כדי להפר את האמון שניתן בהם על-ידי רשויות המשרד.

לבד מכך שזו עבירה פלילית חמורה לפי חוק העונשין, יש בה כדי לערער את הביטחון, שמערכת הרישוי רוצה לשמור עליו בכל מחיר, ואת האמון בכך שבעלי רשיונות נהיגה אכן כשירים וראויים לנהוג בדרכים תוך כדי הבטחת שלום המשתמשים בדרך.

2. כן. לאור פסק-הדין של בג"ץ, התקנת תיקון לתקנות התעבורה, על-פי תיקון זה, ניתן יהיה להתלות רשיונו של מי שהוגש נגדו כתבי-אישום בעבירה פלילית, אשר לדעת רשות הרישוי יש בה כדי לפגוע ביכולתו לעסוק על-פי התעודה.

2632. שכר עובדי "רכבת ישראל"

חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

ב"דבר" מ-23 בנובמבר 1986 פורסם, כי "בעלי כישורים מקצועיים (ברכבת ישראל) משתכרים פחות מ-500 שקל לחודש נטו — לרבות שעות נוספות וגם עבודות בשעות הלילה. לטענת נציגי הרכבת, דמי אכטלה מסתכמים ב-350 שקל לחודש".

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם המאזן השנתי של "רכבת ישראל" מורה על הפסד?

2. האם יש ממש בנתונים הנ"ל?

3. מה הן העמדות של השר ושל משרד האוצר לגבי שכרם של עובדי הרכבת?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת תשס"ה/86 היה לראשונה זה עשר שנים רווח תפעולי של 66,000 שקלים ב"רכבת ישראל".

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

האם אני יכול להבין מכבוד השר, שהמדיניות היא שכל מכונתית שיתבקש לייבאה לארץ תיובא אם לא יהיו בעיות של טיב?

שר התחבורה ח' קורפו:

אם לא יהיו בעיות לגבי הדרישות שאנף הרכב מציב כיחס לרכב מיובא.

2628. הרצאת "הקופסה השחורה" ממשאיות "מרצדס"

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

בכתבה שהתפרסמה בעיתון "מעריב" בתאריך 10 בנובמבר 1986 נכתב, כי מייבאי משאיות "מרצדס" לישראל מייבאים אותם בלא "הקופסה השחורה", משום שהצרכנים הישראלים אינם רוצים בה. כידוע, קופסה זו ממלאת פונקציה של רישום מהירות, עצירת פתע, אורך נסיעה ועוד, דבר היכול להקל בפענוח תאונות דרכים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הסכים משרד התחבורה להוצאת קופסת הבקרה השחורה ממשאיות חרישות המגיעות לארץ?

2. האם אין לחייב את כל יבואני המשאיות בהתקנת "קופסה שחורה", כפי שהחוק מחייב בכמה ארצות חוץ?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המכשיר יעיל כדי לבקר את תנועות הרכב על-ידי החברה או הקואופרטיב, היודע את מסלול נסיעותיו. אין בו כל יעילות במעקב אחר עבירות תנועה, הקשורות חמדי בהכרח מסלול התנועה של הרכב, ואין צורך לדבר על כוח האדם הדרוש לפענוח הרישום בטכוגרף. מסיבה זו אין החוק מחייב התקנת "קופסה שחורה" לא במשאיות ולא בכל רכב אחר.

2. לא. ראה תשובתי לעיל.

2630. ריכוזי שלטי פרסומת בצד הכבישים

חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

ביטאון משרד הפנים לאיכות הסביבה וגורמים מסוימים במשרד התחבורה טוענים, לפי הפרסום בעיתונות, ש"ריכוז שלטים יוצר נוף בלתי-אסתטי, הגורם לבלבול החושים. אין ספק שזה גם מפגע בטיחותי". במאמר שפורסם בביטאון הנ"ל הציע מר אבי מילר להגביל את גודל השלטים, את צורתם ואת צביעתם, על-מנת למנוע תחרות בינם לבין שלטי תנועה חיוניים.

כבוד השר מתבקש להשיב:

מה היא מדיניותו של משרד התחבורה בנושא זה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מדיניות משרד התחבורה תואמת את הנאמר בחוק הדרכים (שילוט), התשכ"ז — 1966, ובהוראות התקנות אשר נקבעו על-פיו.

4. הממשלה והכנסת הן שהחליטו על אוברון רווחיות של החברה, ובכך המועד, אם יהיה צורך בכך, תינתן הדעת על דרך הפיצוי.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני השר, השאלתא הזאת היא מתאריך 24 בדצמבר 1986. מה המצב היום, לאור המשבר העובר על החירות בארץ? האם בנושא זה חל שינוי כלשהו? האם מגיעים הרכה חזירים בשבת כקודם אחרים? האם אתה סבור שההפסד יישאר בגבול ההפסד הנוכחי?

שר התחבורה ח' קורפו:

חברת "אל על", גם כשנה זו של ירידה בתיירות, הגדילה את מספר טיסותיה, הרחיבה את התפוסה במטוסיה והגדילה את רווחיה.

אשר לשבתות — יש 16 שבתות סדירות הטסות לישראל וממנה, והן פועלות גם בשבתות. יש חכרות רבות העוסקות בטיסות שכר ומקיימות את הטיסות, כך שהארץ איננה סגורה בשבתות. חברת "אל על" איננה עובדת בשבת.

2804. בדיקות רישוי בתחנת טול-כרם

חבר הכנסת י' כהן שאל את שר התחבורה ביום י"א בטבת התשמ"ז (12 בינואר 1987):

בעת בדיקה שערכתי בתחנת "סונול" בנתניה נמסר לי, שחוששים ישראלים ינשנים לבדיקות רישוי בתחנת טול-כרם, שבה תנאי הבדיקה והרישוי לא עומדים בנורמה הישראלית. לעומת זאת, לא מאפשרים לתושבי השטחים לעשות בדיקות רישוי בתחנת רישוי בנתניה.

שאלותי הן:

1. האם הדברים שנמסרו לי נכונים?
2. אם כן — מדוע האפליה הזאת?
3. האם אין סכנה בטיחותית בבדיקות רישוי שלא לפי התקן הישראלי?
4. האם זה נכון שמצבת כוח האדם המחויבת לפי החוק ככל תחנת רישוי וכוללת לפחות שלושה מומחים לא קיימת בתחנת הרישוי טול-כרם?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. לא, על-פי החוק רשאים הנהגים הערכים ביהודה ובשומרון לגשת לבדיקות רישוי בארץ-ישראל, כשם שנהגים ישראלים רשאים לערוך בדיקות רישוי לרכבם בכל מכוני רישוי ביהודה ובשומרון.

2. אין שום אפליה. כל תושב ביהודה ובשומרון רשאי לגשת לבדיקות רישוי רכב במכון ישראלי בתוך גבולות "הקו הירוק".

3. המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון אימץ את הנחיות משרד התחבורה וחייב את כל מכוני הרישוי לרכב ביהודה ובשומרון לפעול על-פי הנחיות של אגף הרישוי ועל-פי התקן הישראלי.

4. נכון. במכון הרישוי בטול-כרם יש שני בוחנים מורשים. ביקשתי מקמ"ט — קצין מטה — תחבורה ביהודה ובשומרון לתקן את המצב.

2. הנתונים שפורסמו משקפים את המציאות.

3. השכר של עובדי הרכבת, כמו שכר כל עובדי המדינה, נקבע על-ידי נציבות שירות המדינה בהסכמי העבודה בין הממשלה להסתדרות.

2667. אי-הכרת "אגד" ביהודה ובשומרון כבאזור מגורים חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בכסליו התשמ"ז (17 בדצמבר 1986):
אני מצרף כאן מכתב שהגיע לחברת הכנסת גאולה כהן מחבר "אגד" בנוגע לאישור "מקום מגורים".

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה היא הסיבה לכך שקואופרטיב "אגד" אינו מכיר כאזור יהודה ושומרון כמקום מגורים?
2. האם משרד התחבורה תומך בעמדתו העקרונית הזאת של "אגד"?
3. אם לא — אילו צעדים תנקוט כדי ש"אגד" יכיר ביהודה ובשומרון כמקום מגורים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1-3. מבדיקת הנושא על-ידי המפקח על התעבורה עולה, כי אזור יהודה ושומרון מוכר בקואופרטיב "אגד" כמקום מגורים, ועשרות רבות של חברי "אגד" רשומים בקואופרטיב כמקום המגורים הקבוע ביהודה ובשומרון.

במקרה שציינת בשאלתך, לא הוכרה העברת המגורים מתל-אביב לחיזונית, כדי למנוע מ"אגד" את הצורך לשלם לו כעבור זמן נסיעתו לעבודה, מאחר שתפקידו ומקום עבודתו הם בתל-אביב.

2734. הפסד הכנסה ל"אל על" עקב ביטול טיסות בשבת חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986):

בעיתון "דבר" מיום 16 בדצמבר 1986 צוין, כי ביטול טיסות "אל על" בשבת גורם להפסד בשווי של 25 מיליון דולר בשנה. כן צוין, כי יושבי-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם שפירא, הביטח בשעתו למצוא דרכים למתן פיצוי על אוברון הכנסה משמעותית זו.

אודה לך אם תשיב לי מעל במת הכנסת:

1. איזה אחוז מכלל ההכנסות מהווה ההפסד של 25 מיליון דולר?

2. אילו הפסד זה, האם היה שוב מאזן החברה רווחי?

3. האם המצאי לך חבר הכנסת אברהם שפירא תוכנית ממשית לפיצוי "אל על" על אוברון ההכנסה?

4. מה אתה מתכוון לעשות כדי ש"אל על" תפוצה במישרין או בעקיפין על הפסד זה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. ההפסד של חברת "אל על" בשל אי-פעילות בשבתות אינו ניתן לקביעה ודאית. הסכום הנקוב בעיתון "דבר" הוא הגרסה המחמירה. יש גרסות שלפיהן ההפסד אינו עולה על 10 מיליון דולר בשנה. הפסד של 25 מיליון דולר מהווה 4% מכלל ההכנסות של החברה, ואילו הפסד של 10 מיליון דולר מהווה 1.6% מכלל ההכנסות.

2. אילו לא אוברון הרווח היה מאזן החברה רווחי יותר.

3. לא.

2873. קו רכבת לאילת

חבר הכנסת ג' גדות שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):
המדינה מתלבטת בשאלת התעסוקה בערי הפיתוח באזור הנגב הרוחק. הקמת קו רכבת לאילת יכולה לתת פתרונות למאות ולאלפי עובדים, שיעברו לנגב ויתמכו כלכלית בתושבי האזור.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הנתונים בכתבה ("הארץ", 23 בדצמבר 1986) נכונים?

2. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, מה עושה שר התחבורה בנושא?

תשובת שר התחבורה ח' קורסו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים בכתבה של עיתון "הארץ" מיום 23 בדצמבר 1986 אינם מדויקים, והם משקפים עמדה שאינה מקובלת על המשרד.

לדעתנו, יש צורך בעריכת בדיקת כדאיות כלכלית של הפרויקטים התחבורתיים, ובכלל זה גם של פרויקט מסילת הרכבת לאילת. חזון לאומי ותעודה אינם שיקול כלכלי.

יש צורך בבחינת פוטנציאל המטענים שיוכלו באמצעות הרכבת לביסוס הכדאיות הכלכלית של הפרויקט. תחזיות אלה מבטאות את ההשלכות של פיתוח עתידי הצפוי בעיקר באזור התואר של הרכבת כערבה.

לגבי הוספת תעסוקה לאזור: עם הפעלת המערכת יהיה צורך בכ-200 עובדים. בניית המסילה במשך ארבע שנים תאפשר צירת 700 מקומות תעסוקה בכל הארץ ולא רק בנגב.

2. מיניתי ועדה ציבורית, בראשותו של דן חירס ז"ל, אשר תפקידה היה לבדוק את כדאיות סלילת מסילת הרכבת לאילת. המלצות הוועדה, לרבות ההמלצה על בדיקה של נגל תעלה ורכבת לאילת כפרויקט משולב, הוגשו לממשלה ב-5 בפברואר 1987.

2874. שחיקת טיסי "אל על"

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בריאיון עם הטייס הוותיק עודד אברבנאל, שהתפרסם בשבועון "כותרת ראשית" (ב' בדצמבר 1986), הוא אומר, כי טייסי "אל על" נשחקים יתר על המידה, וכי קרקע טייסים מסיבות רפואיות הגיע בשנים האחרונות לממדים גדולים. "במצב הזה", אומר אברבנאל, "של פירוק זמני, כשלא לוקחים טייסים חדשים, וכל הטייסים הם בני 44 ומעלה, כדאי לחברה להפסיק לרכוש מטוסים, כי לא יהיה מי שיטיס אותם". לדבריו, מועסקים טייסי "אל על" יותר מכפי שמותר (100 שעות טיס בחודש ו-1,000 שעות טיס בשנה לכל היותר) בזכות תמריץ של שעות נוספות, והדבר מסוכן.

הריני שואל:

1. כמה טייסים קורקעו ב-1986 מסיבות רפואיות, וכמה קורקעו מסיבות אלה בכל אחת מעשר השנים האחרונות?

2. מה היא מכסת שעות הטיס המותרת לטייס אזרחי בישראל ומה הן המכסות במדינות המערב?

3. האם בחברת "אל על" מקפידים לשמור על מכסת שעות

הטיס או עוברים עליה? אם עוברים על המכסה — בכמה שעות בממוצע לטייס?

4. מה עושה משרד התחבורה כדי למנוע את שבירת המכסה ולהקפיד על כשירות הטייסים?

5. מה הוא גילם הממוצע של טייסי "אל על" ומה, בהשוואה, הגיל הממוצע בחברות תעופה מערביות?

6. על מה ולמה התריעו הטייסים לפניך ומה פעלת בנדון?

שר התחבורה ח' קורסו:

1. בשנת 1986 קורקעו שלושה טייסים מסיבות רפואיות: בשנת 1985 קורקעו טייס אחד; בשנת 1984 לא קורקע שום טייס; בשנת 1983 קורקעו שני טייסים; בשנת 1982 קורקעו טייס אחד; בשנת 1981 קורקעו טייס אחד; בשנת 1980 לא קורקע שום טייס; בשנת 1979 לא קורקע שום טייס; בשנת 1978 קורקעו שני טייסים; בשנת 1977 לא קורקע שום טייס. בסך-הכול קורקעו עשרה טייסים בעשר השנים האחרונות.

2. מכסת שעות הטיסה בטיסה מסחרית: 1,000 שעות בשנה, 300 שעות ברביעי (שלושה חודשים), 120 שעות בחודש, 12 שעות כיממה לצוות המונה שני טייסים ועוד איש צוות נוסף, ושמונה שעות כיממה לצוות המונה שני טייסים בלבד, עם דרישות חמורות לזמני מנוחה בין טיסות ולפני כל טיסה. מכסות כאלו או דומות להן מקובלות במדינות המערב.

3. "אל על" מקפידה לשמור על מגבלות החוק, וזמן הטיסה של טייסה הוא קטן בהרבה מהזמן המרבי הקבוע בחוק. (קברניט, לדוגמה, יכול להגיע על-פי החוק ל-120 שעות טיסה בחודש. כפועל הם מגיעים לממוצע נמוך מזה כדי 20% — 30%).

4. מינהל התעופה האזרחית מקפיד על קיום המגבלות שבתקנות. מקבל דיווח על כל חריגה ובודק תקופתית רישומי המפעילים לגבי זמני מנוחה לפני תפקיד בהשוואה לרישומי שעות טיסה על-ידי הטייסים. נוסף על בדיקת כל תכנוני לוחות הזמנים ותוכניות הטיסה החודשיות או העונתיות.

5. הגיל הממוצע של טייסי "אל על" הוא 49.5. אף שאין בידינו נתונים על הגיל הממוצע של טייסים בחברות תעופה מערביות, הרי הגיל הממוצע של טייסי "אל על" גבוה יותר מזה שבחברות תעופה מערביות, כיוון ש"אל על" קולטת את טייסי חיל האוויר לאחר שנות שירות ממושך בצבא הקבע, ואילו במדינות אחרות מצטרפים לחברות תעופה אזרחיות טייסים בגיל נמוך יותר (גיל 22 — 23). לעומת זאת, לטייסים יוצאי חיל האוויר ניסיון רב יותר מזה של הטייסים הנקלטים בחברות התעופה המערביות.

6. א. הטייסים פועלים בשני מישורים במקביל: (1) במסגרת החברה — כתביעה לשיפור תנאי העסקתם ושכרם; (2) מחוץ למסגרת החברה — על-ידי העלאת טענות על החמרת הדרישות הנוגעות לשעות טיסה ותפקיד וכיוצא בזה. במקביל הם לחצו להארכת גיל העסקתם, שלאחרונה הועלה, לגבי טייס משנה, מ-60 ל-65. ככל שהלחץ במישור האחד לא מניב תוצאות, גובר הלחץ במישור השני.

ב. בשנה האחרונה התריעו הטייסים על חקני מגבלות "זמן טיסה" ותפקיד, שגרמו לטענות לשחיקתם הרבה. לאחר בדיקת הנושא וחקנו בספטמבר 1986 התקנות בכל הנוגע לזמן תפקיד בלבד — אך לא בנושא "זמן טיסה". אם עד לחקון אפשר היה להעסיק כל צוות מזמני עד 16 שעות רצופות וכל

2876. איחורים בקו 400 לבני-ברק

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בעיתון "המודיע" מיום ו' בטבת התשמ"ז (7 בינואר 1987) פורסם, כי נוסעים בקו 400 מירושלים לבני-ברק הגיעו לביהם כ"ב לפנות כוקר, מאחר שהאוטובוס האחרון לא הגיע בזמן. הם נאלצו לחכות לאוטובוס שנשלח מתל-אביב.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידועים לך הדברים הנ"ל?

2. האם ננקטו על-ידי משרדך צעדים בעקבות מקרה זה?

3. מכיוון שלאחרונה חזרת התופעה שנוסעים ממתינים לשווא לאוטובוס בקו זה ויש איחורים ואי-עמידה בלוח-הזמנים, מה בדעתך לעשות כדי להביא לשיפור המצב?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. הדברים שפורסמו בעיתון "המודיע", שלפיהם "האוטובוס מירושלים לבני-ברק לא הגיע בזמן", אינם נכונים. באותו ערב בשבוע של חנוכה יצא האוטובוס האחרון מירושלים על-פי לוח הזמנים, בשעה 24:00, והתמלא עד אפס מקום.

2. מבדיקה שערך המפקח על התעבורה עולה, כי באותו ערב נותרו נוסעים רבים אשר לא נקלטו באוטובוס האחרון שיצא מירושלים לבני-ברק. לכן, אף שלא הוכנו נסיעות נוספות מירושלים באותו לילה, הועיקה חברת "דן" אוטובוס ריק מתל-אביב לירושלים, כדי להסיע את הנוסעים שנותרו בירושלים.

חברת "דן" גילתה במקרה זה התחשבות ואחריות למתן שירות לציבור הנוסעים בקו 400 — מעבר למחויבות הפורמלית שלה.

3. ראה תשובתי על שאלתא מס' 2878 באותו עניין.

2877. ידיעה על מחסור בטייסיס בחברת "אל על"

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ז בחשוון התשמ"ז (19 בנובמבר 1986) פורסם, כי בחברת "אל על" אין מספיק טייסיס לכל מטוסיה, וכי החברה השכיחה מטוס 767 חדש ליום.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — בכמה מסתכם ההפסד לחברת "אל על" כתוצאה מהשבת מטוס 767 חדש ליום?

3. כמה מטוסים הושבתו בשנת 1986 עקב מחסור בטייסיס? לכמה ימים?

4. בכמה מסתכם ההפסד לשנת 1986 עקב מחסור בטייסיס?

5. מה בדעת משרדך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביום 11 בנובמבר 1986 החליפה החברה מטוס 767 במטוס 707, כתוצאה של מחסור בצוותי 767 באותו יום.

צוות מוגבר עד 24 שעות רצופות, הרי שאחרי התיקון צוות מזערי של מטוס המופעל על-ידי יותר משני טייסיס מוגבל ל-14 שעות רצופות, וצוות מוגבר לאותו סוג מטוס — ללא יותר מאשר 16 שעות רצופות, ועוד פחות מכך למטוס המופעל על-ידי שני טייסיס בלבד.

הי"ד ח' גרוסמן:

סליחה, אני מצטערת על שחבר הכנסת מתחיהו פלד עזב את האולם, אבל אני רוצה להזכיר, שכפרך שלישי של תקנון הכנסת — שאלות — סעיף 38(ב) כתוב: "השאלות תנוסח בקיצור נמרץ ובצורת שאלה בלבד". אני מציעה גם לשרים, אם מגיעות אליהם שאלות ארוכות מאוד — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

קצרות מאוד, אבל הם מבקשים נתונים רק על עשר השנים האחרונות.

אורה נמיד (המערך):

זו מצווה להעסיק קצת את השרים.

אוריאל לין (הליכוד):

גברתי הישבת-ראש, את מציעה לשרים ששיבו עוד פחות ממה שהם משיבים?

2875. עלייה במספר הנפגעים בתאונות הדרכים ב-1986

חבר הכנסת ג' גדות שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

כבוד השר:

1. אבקש לקבל מידע מדויק על הסטטיסטיקה הנוגעת לתאונות דרכים בשנת 1986.

2. נוכח הפרסומים על עלייה של 13% במספר הנפגעים, אבקש להבהיר מהן הסיבות שגרמו לכך ובאילו דרכים הינן מתכוונן להילחם בהתגברות זו, שחלה לאחר כשש שנים שבהן ירד מספר הנפגעים בתאונות הדרכים.

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. להלן סטטיסטיקה על תאונות ונפגעים בשנת 1986, לפי מאפיינים אלו: סך הכול: תאונות — 14,565; נפגעים — 21,204; הרגים — 415; נפגעים קשה — 3,277; תאונות בין-עירוניות — 2,994; תאונות בעיר — 11,571. מספר הנפגעים בכבישים בין-עירוניים — 6,263; מספר הנפגעים בכבישים עירוניים — 14,940; מספר ההרוגים בכבישים בין-עירוניים — 203; מספר ההרוגים בכבישים העירוניים — 212; מספר הנפגעים הולכי רגל — 4,511; מספר ההרוגים מבין הולכי הרגל — 176; מספר הילדים הנפגעים — 2,597; מספר הילדים שנהרגו — 39; מספר הנפגעים בין הנהגים והנוסעים — 15,660; מספר ההרוגים בין הנהגים והנוסעים — 221.

2. המערכת כולה קפאה בשנה שחלפה, והדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, בידידה במערך ההסברה, בקיפאון בהשקעות בתשתית העירונית והבין-עירונית, בפרסיה משטרתית קטנה, בידידה בתחזוקת הרכב ובביקורים כמוסכים, בעלייה בצריכת אלכוהול על-ידי מבוגרים ונוער, בחוסר התייחסות ההורים לצורך כריסון ילדיהם ברכב, בעלייה כשיעור של אי-מתן זכות קרימה להולכי רגל במעברי חצייה (לרבות ילדים וקשישים) ובגידול במספר הנסיעות לטיולים כתוצאה של ירידת מחירי הדלק.

הנסיעות האלה, והן חייבות לתת את השירות גם בזמנים שהצפיפות גדולה, ואולי קשה להם להתמודד עם הצרכים. הם מנופוליסטים והם חייבים לתת את השירות.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני כבר ציינתי, שמה שהן חייבות לתת, הן נתנו. "דן" אף הרחיקה לכת והזמינה אוטובוס נוסף להסעת הנוסעים שנותרו בירושלים. נוסף על כך, אישרנו פתיחת קו מוניית בקו 400, כדי לאפשר קליטת חלק גדול מהנוסעים בשירות המוניות. אותו נושא חזר בשתי השאלות.

2947. שינוי מועדי התחבורה הציבורית בעמנואל על-ידי "דן" חבר הכנסת י' יוסף שאל את שר התחבורה ביום י"ב בשבט התשמ"ז (11 בפברואר 1987):

בכ"ט בחשוון התשמ"ז (1 בדצמבר 1986) התכוננו תושבי העיר עמנואל להפגין בשערי עירם עקב החלטת חברת "דן" לצמצם את התחבורה הציבורית לעירם ולשלוח את האוטובוס האחרון מעמנואל לחל-אביב בשעה 19:00, במקום בשעה 23:00.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם אכן החליטה חברת "דן" לשנות את מועדי היציאה והכניסה של האוטובוסים לעמנואל?

2. אם כן — מה הניע את חברת "דן" לשנות את ההסדרים הקיימים?

3. האם תהיה מוכן — לאור התפתחותה של העיר לאחרונה ולאור הסכנות הביטחוניות באזור — להורות לחברת "דן" להשעות ביצוע החלטתה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בעקבות סקר נוסעים מפורט שנערך בקורים המשרתים את עמנואל וסביבותיה, נערכו שינויים במהלך קווי התחבורה הציבורית באזור כמגמה להתאימם לצורכי האוכלוסייה. השינויים נערכו בתאום עם נציגי היישוב ובהסכמתם.

האוטובוס האחרון מעמנואל לחל-אביב יצא בשעה 22:00 במקום בשעה 23:00.

3. על-פי צורכי הנוסעים, הוקדמה הנסיעה האחרונה בשעה, וגם זאת בתאום עם נציגי היישוב.

השירות לעמנואל כולל 23 נסיעות ליום ככל כיוון, וזו רמת שירות נאותה לעיר בגודלה של עמנואל.

2986. ריבוי תאונות דרכים כבדי הערבה

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התחבורה ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

מצבם של שולי כביש הערבה גרוע מאוד. בחודשים האחרונים אירעו שם כמה תאונות קטלניות.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נותן משרד התחבורה עדיפות כלשהי לשיפוץ כביש הערבה, בייחוד בתקופה שלפני הפסח, תקופה שבה עולה מדי שנה מספר התאונות כבדי?

2. נוכח מספר התאונות הרב אשתקד, כיצד נערך משרד התחבורה למלחמה בתאונות הדרכים?

הסיבה למחסור זה היתה שירות מילואים פעיל של שישה קצינים ראשונים מצי 767, המהורים כרבע מכלל הקצינים הראשונים בצי זה. שירות המילואים היה כרוך בתרגיל שערך צה"ל.

2. לא נגרם לחברת "אל על" הפסד כספי. ברצת האחרון שוחררו כמה אנשי צוות משירות המילואים, ואז נוצל מטוס 767 לטיסת אימונים שהיתה אמורה להיערך ימים מספר לאחר מכן.

3. למעט המקרה הנ"ל, לא הושבת שום מטוס במהלך השנה כתוצאה של מחסור בצוותי אוויר.

4. בחברה לא קיים מחסור בטייסים, ולכן לא היה שום הפסד בשנת 1986 כתוצאה של מחסור בטייסים.

5. כאמור, למעט המקרה הנ"ל לא הושבת השנה אף לא מטוס אחד.

2878. אי-עמידה בלוח הזמנים של קו 400

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ט בכסליו התשמ"ז (31 בדצמבר 1986) ומיום ג' בטבת התשמ"ז (4 בינואר 1987) פורסמו ידיעות על אי-עמידה של חברות "אגד" ו"דן" בלוח הזמנים של קו 400 מירושלים לבני-ברק ובחזרה.

מאות אנשים ומשפחות שלמות, ובהם זקנים וילדים, נאלצו להמתין זמן רב בגשם וכמזג אוויר סוער לאוטובוס.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם ידועים לך הדברים הנ"ל?

2. כיצד פועל משרדך בנושא זה, שגרם סבל לציבור גדול?

3. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. הדברים שפורסמו בעיתון "המודיע" בדבר "אי עמידת חברות 'דן' ו'אגד' בלוח הזמנים של קו 400" אינם תואמים את העובדות.

התלונות מתייחסות לשבוע של חנוכה, שבו נמצאים רוב מוסדות החינוך בחופשה, והציבור מנצל תקופה זו לביקורי משפחה ולנסיעות, דבר הגורם לעומס בלתי רגיל בקו 400.

על-פי בדיקתנו, כל האוטובוסים של "דן" ו"אגד" בקו 400 יצאו על-פי לוח הזמנים, ובימי חנוכה אף הוסיפו נסיעות רבות מעבר ללוח הזמנים המוכנן.

2. מעבר לתגבור נסיעות האוטובוסים בימי שיא, אישר משרד התחבורה הפעלת קו שירות מוניות בין ירושלים לבני-ברק, כדי לספק שירות תחבורה אלטרנטיבי בין ירושלים לבני-ברק.

3. בגלל אופיה של התחבורה הציבורית, אין אפשרות למנוע היווצרות של שעות שיא, בייחוד בתקופת חגים, דבר הגורם לזמני המתנה ממושכים יותר מאשר בשעות הרגילות.

הו"ד ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודה ישראל):

נדמה לי, שחברות "דן" ו"אגד" מקבלות תשלום בעד

שר התחבורה ח' קורפו:

1. לעומת שנת 1985, חלה בשנת 1986 עלייה של 14.2% במספר תאונות הדרכים.

בשנת 1986 היו 14,565 תאונות, ובשנת 1985 היו 12,761 תאונות. כמרביתן חלה עלייה של 13.3% במספר הנפגעים. בשנת 1986 היו 21,204 נפגעים, לעומת 18,709 נפגעים בשנת 1985.

2. מאחר שהטיפול בנושא בטיחות בדרכים הוא טיפול מערכתי, לא ניתן ואף לא רצוי לקבוע בכירור מהו הגורם המדויק שהשפיע על העלייה בתאונות הדרכים.

כלל אפשר לקבוע כי המערכת כולה קפאה על שמריה.

3. ראי תשובתי על שאלתא שלך, מס' 2986.

3051. מצב התחבורה הציבורית בבני-ברק

חבר הכנסת י" יוסף שאל את שר התחבורה ביום כ"ז בשבט התשמ"ז (26 בפברואר 1987):

עקב מצוקת התחבורה הציבורית בבני-ברק וקבילות אלפי תושבים שם על בעיות התחבורה בעיר, ובעקבות הודעת האחראי לתחבורה במשרדך, כי אין אפשרות לתקן את המצב הקיים, אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מדוע לא ניתן לתגבר את מספר האוטובוסים בקו 400 מבני-ברק לירושלים?

2. מדוע לא ניתן לשלוח אוטובוסים נוספים בשעות הלחץ, כפי שנעשה הרבה מכיוון ירושלים לבני-ברק?

3. מה היא תדירות האוטובוסים בקו 61 הנוסעים לבני-ברק ומה היא תדירות האוטובוסים בקו 61 הנוסעים לרמת-יזחק? מדוע תדירות האוטובוסים לרמת-יזחק גבוהה יותר, והאם מוכן כבודו להורות על הוספת אוטובוסים בקו 61 לבני-ברק?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קו 400 תוגבר החל מ-1 במרס 1987 בארבע נסיעות לכל כיוון.

2. אנו מניחים שעלי-ידי הוספת ארבע נסיעות ליום בקו זה יוקל הלחץ שהיה קיים בשעות קבועות והבעיה תיפתר.

3. תדירות הנסיעות בקו 61 לבני-ברק ו-61 לרמת-יזחק שברמת-גן היא כין שש לעשר דקות בשעות הפעילות הרגילות ובין שלוש לשבע דקות בשעות השיא. כיום מופעלות 123 נסיעות ליום בכיוון בני-ברק, של קו 61. לעומת 120 נסיעות ליום בכיוון רמת-יזחק, של קו 61.

בריקת הביקוש לנסיעות בקוים אלה העלתה כי אין כיום הצדקה לתגבורם. אם יגדל הביקוש בעתיד, תיבדק אפשרות לתגבר את הקוים.

הו"ר ח' גרסמן:
תודה רבה.

1. כביש הערכה הוא כביש כין-עירוני, והוא נמצא באחזותה של מע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות — שבמשרד הבינו והשיכון. שאלתך צריכה אפוא להיות מופנית למשרד זה.

2. המינהל לבטיחות בדרכים מתכנן הגברת פעילותו בתחומים אלה: א. הועלתה תביעה בממשלה להקצאת משאבים תקציביים וחיצוניים בסך 450 מיליון דולר להשקעות בתשתית במשך חמש השנים הקרובות; ב. הועלתה תביעה להגדלת קרן הבטיחות עלי-ידי הוספת 4% מדמי הביטוח לרכב; ג. הבטחת תקציב הולם לפעילות המינהל — בקיצוצים האחרונים לא נפגע תקציב הבטיחות אולם ככן לא סג; ד. ימשך הטיפול בכבישים אדומים במסגרת ההקצאה של 15,000 דולר; ה. יוגדל מספר מטות הבטיחות העירוניים מ-57 כשנה שעברה ל-70 בשנה הנוכחית, וכן ייבחן מיסודם בחקיקה; ו. תוגבר הפעילות לבטיחות בדרכים במגור הערבי; ז. ייעשו מבצעי הסברה לטיפול בהולך הרגל ובמעורבותו בתאונות דרכים; ח. יוכפל תקציב החינוך לבטיחות בדרכים בבתי-הספר, מ-525,000 ש"ח בשנת 1986 ל-1,036,000 ש"ח בשנה; ט. תוגבר ההסברה באמצעי החקשורת — יוקצו 2,280,000 ש"ח במקום 1,450,000 ש"ח בשנה שחלפה; י. יתוגבר המערך המשטירי לאכיפת דיני התעבורה באמצעים חדשים ואלקטרוניים — השנה יוקצבו 1,100,000 ש"ח לעומת 180,000 ש"ח בשנה שחלפה; יא. תגדל התביעה להקמת יחידת תנועה ארצית במשטרת ישראל; יכ. ייעשה מאמץ להגביר את הגיבוי המחקרי בנושא בטיחות בדרכים, רפואה ובטיחות — לשם כך הוקצו השנה 705,000 ש"ח, לעומת 401,000 ש"ח שהוקצו בשנה שעברה. יג. תתוגבר יחידת הנדיות לבדיקת חקירות הרכב עלי-ידי רכישת נידת נוספת בעלות משוערת של 100,000 דולר — זאת נידת מיוחדת שהרכב יעלה עליה, והבדיקה תיעשה בו במקום עלי-ידי מכשור אלקטרוני חדש; יד. תיבדק יעילות השיפוט המהיר, והוא יורחב במידת הצורך; טו. תורחב ההסברה לריסון ילדים ככלי רכב; טז. ייעשה מאמץ הסברתי בעניין חגירת חגורות בטיחות בערים באופן וולונטרי, כדי לכחון את הנכונות והיכולת של הציבור לעמוד בהוראת חוק.

2987. עלייה במספר תאונות הדרכים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התחבורה ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

ראש מינהל הבטיחות במשרד התחבורה מסר, כי חלה עלייה במספר תאונות הדרכים ובמספר הנפגעים בהן. כתוצאה של יריד דרסטי ומסוכן בכל המערכת העוסקת בבטיחות בדרכים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. בכמה עלה, בחישוב שנתי, מספר התאונות אשתדק לעומת השנה הקודמת לה?

2. האם העלייה במספר תאונות הדרכים נובעת מאי-אכיפה של חוקי תנועה, או מתחזוקה לקויה ביותר של הכבישים?

3. כיצד פועל משרד התחבורה עלי-מנת להקטין את מספר תאונות הדרכים?

— הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16):
— הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון) —

ז. הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח' גרוסמן: חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987, קריאה שנייה וקריאה שלישית. תביא את הצעת החוק יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה): גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להגיש לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 16), התשמ"ז — 1987.

הצעת החוק נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום 24 בפברואר 1987 והועברה לוועדת העבודה והרווחה. אומנם התיקונים המוצעים אינם מהפכניים, אך יש בהם כדי לתקן עיוותים מטרימים בכמה עניינים.

ואלה עיקרי התיקונים:

1. לפי המצב כיום אלמנה, שאחרון יתומיה מתחנך במוסד או אצל משפחה מחוץ לבית, מקבלת תגמול לפי השיעור שמקבלת אלמנה שאין יתום סמוך על שולחנה. התיקון המוצע משווה את התגמול המושלם לאלמנה כזאת לתגמול המושלם לאלמנה שילדיה בגרו, כך שחקקת תגמול קבוע גבוה יותר, בלי להביא בחשבון את הכנסותיה.

2. התיקון השני מתייחס לתשלום תגמול לבן-זוג של הורה שכול שנפטר. לפי סעיף 10(ז) לחוק, בן-זוג של שכול, שהוא עצמו אינו הורה שכול, זכאי לאחר פטירת בן-הזוג, שהוא ההורה השכול, לתגמול חודשי, בכפיפות לשלושה תנאים מצטברים: א. שהיה נשוי לבן-הזוג השכול במשך שלוש השנים שקדמו ליום פטירתו; ב. שהיה נצרך; ג. כל עוד לא נישא לאחר. התיקון המוצע מבטל את מבחן הנצרכות, וקובע כי בכל מקרה שההכנסה של הזכאי אינה מגיעה לשיעור התגמול המושלם להורה שכול לפי סעיף 10(א) לחוק, תינתן לזכאי השלמה עד לשיעור התגמול כאמור.

ח. הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון), התשמ"ז — 1987**

(קריאה ראשונה)

היו"ר ח' גרוסמן: אנו עוברים לדיון על הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון), התשמ"ז — 1987, מאת חבר הכנסת חיים רמון. חבר הכנסת דדי צוקר, ראשון המתדיינים — איננו כאולם. חבר הכנסת יאיר צבן — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה. חבר הכנסת יאיר צבן ישנו? בבקשה.
יאיר צבן (מפ"ס):

היו"ר ח' גרוסמן: אחה מוותר? רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

* "דברי הכנסת", חוב' י"ח, עמ' 1894; נספחות.
** "דברי הכנסת", חוב' י"ט, עמ' 2022.

מצב שבו האשה לא עובדת ורק הגבר עובד ובמשך עבודתו הוא יצר לעצמו כל מיני זכויות סוציאליות שנצברו בסופו של דבר במידה רבה גם כתוצאה מהעובדה שאשתו לא עבדה, אלא הייתה בבית וקיימה את משק הבית, גידלה ילדים — גם בזכויות האלה תהיה לה איזו זכות. זה יכול לפעול כמובן גם בכיוון השני, אבל המקרה השכיח יותר הוא המקרה שבו האשה איננה עובדת והגבר עובד. אין כל סיבה למנוע מהאשה שמחמת פעולתה ועבודתה כחיי הנישואין נוצרו כל מיני טובות הנאה חוקיות לבעל, חלק מן הרכוש כאשר הם מחלקים את הרכוש ביניהם. הווי אומר, כאשר עורכים את הסיכום הכללי, יש להביא זאת בחשבון.

מצב זה כבר קיים בהרבה ממדינות העולם, ובעיקר במדינות המנהיגות חקיקה סוציאלית מודרנית בתחום דיני המשפחה.

גברתי היושבת-ראש, אין כאן שום הוראה או הסדר הנוגדים חוק דתי כלשהו או הוראה בהלכה; יש כאן רק הרחבה של הנכסים העומדים לחלוקה בין בני הזוג, זכויות מסוימות שעד עכשיו לא נכללו בהסדר. אני חושב שבגינן עלול היה להיגרם עוול לצד אחד. אנחנו רואים שבדרך כלל נגרם העוול לאשה, אף-על-פי שתאורטית הוא יכול להיגרם גם לגבר. בחוק אין אנו מרברים על אשה אלא על בני-זוג.

לכן אני חושב שהרבר הזה תואם בהחלט את רוח הרברים של ההצעה הזאת. הווכה כאן לתמיכה מצד משרדי הממשלה ומצד הוועדות שהכינו את החקיקה הזאת.

אני מקווה שלא יסגרו את הדלת בוועדת החוקה, חוק ומשפט כאשר זו תרונ בתיקון של חבר הכנסת חיים רמון, וגם יוסיפו את ההוראה הזאת, שהיא לטובת החברה בישראל ויצרת שוויון, שכולנו חפצים בו, בין בני הזוג, גם כאשר הם נשואים וגם כאשר הם נפרדים. תודה.

היור' ח' גרוסמן:

תודה. אני מבקשת להעיר שהרשימה סגורה. הדין במסגרת חמש דקות. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן. סדר הנואמים השתנה, בהסכמת הדוברים.

יאיר צבן (מפ"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ציינו השבוע את יום האשה הבין-לאומי, ואני חושב שהצעת חוק זו היא תרומה פורתא, מזערית מדי, לדעתי, לשיפור מעמדה של האשה בישראל, אם כי במקרים רבים יפעל החוק הזה לא רק לטובתה אלא לטובת שני בני הזוג. אני חושב שאכן יש לברך על יוזמת החקיקה הזאת.

ברקע החקיקה הזאת מצויה, בין השאר, מציאות עגומה של תהליכי גירושין מסובכים בבתי-הדין הרבניים. כולנו מצפים לראות מה יולידו השינויים והרפורמות שמבשר עליהם בימים אלה השר לענייני דתות, וכולון המר. אין ספק ששיפור בתחום הזה יקל את פתרון הבעיות, שהצעת החוק הזאת באה לענות עליהן.

אני מבקש להצטרף להצעתו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, לבדוק את האפשרות לנצל את יוזמת החקיקה הזאת ולהרחיבה גם לעניין השיתוף בזכויות הסוציאליות של שני בני הזוג.

לפני כמה שבועות היינו עדים לפרשה של ארנסט יפת, הזכור לטוב, לפיצויי הפרשה האדירים שלו, לפנסיה האדירה — ולאקט של הקטנת המי המיונות לגרושתו, בעקבות

אורה נמיר (המערך):

אולי אפשר להתחלף עם מישהו ובינתיים אביא את הנאום?

היור' ח' גרוסמן:

.בתנאי שיחליפו אותי; אני אדבר קודם, אבל אין מי שיחליף אותי.

בני שליטא (הליכוד):

אני מוכן להתחלף עם חברת הכנסת אורה נמיר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מוכן לדבר עכשיו, גברתי.

היור' ח' גרוסמן:

אם כן, ידבר מי שרשום. חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אני ביקשתי לפניו.

היור' ח' גרוסמן:

אבל אתה לא רשום. אחרי חברת הכנסת אורה נמיר רשום חבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת בני שליטא, תרשום את זה לפניך. אתה תדבר אחר-כך. איש אינו רוצה לקפח אותך.

בני שליטא (הליכוד):

אני רשום לפני שהיושבת-ראש שופטת בצדק.

היור' ח' גרוסמן:

תודה. לשמוע זאת מפין זה יפה מאוד.

רשות הדיבור לחבר הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת שבח ויס, שאיננו באולם; חבר הכנסת מאיר כהנא — איננו באולם; אם כן, אחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בהחלט בחוק הזה ואני חושב שצריך להעביר אותו לוועדה, כדי להשלים את מעשה החקיקה בהקדם האפשרי.

מה שהייתי מבקש, גברתי היושבת-ראש — — —

היור' ח' גרוסמן:

מה היית מבקש?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אינני יודע לאיזה שר לפנות כעניין הזה. הייתי מבקש, שכאשר יידון חוק זה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שבה הוא נדון לאחר הקריאה הטרוומית, לא יהיה אפשר לסגור את הידיון שם בפני תיקונים נוספים בחוק הזה של יחסי ממון בין בני הזוג והיה אפשר להוסיף כמה תיקונים ברוח הרברים של התיקון המוצע על-ידי חבר הכנסת חיים רמון.

יש תיקון אחד בחוק הזה, שהייתי רוצה מאוד לראותו בספר החוקים והייתי רוצה שהוא יעבור. אני מבקש לקצר את דרכי החקיקה הארוכות והמפותלות שיש בחוקים. לכן, אני רוצה שבדין ייתוסף סעיף הדין בהוספת הזכויות הסוציאליות לחישוב כלל נכסי בני הזוג כאשר הם באים לערוך חשבון כיצד לחלק ביניהם את הרכוש. אני מבקש שתיתוסף הוראה, שלצורך חישוב כלל נכסי בני הזוג יובאו בחשבון כל הזכויות הסוציאליות אשר צבר כל אחד מבני הזוג במשך הנישואין, ובכלל זה קופות גמל, זכויות פנסיה, מענקי פרישה, פיצויי פיטורין, פירות מזכויות יוצרים, ביטוח חיים ובריאות.

אחר-כך יש, כמובן, צורך לקבוע כמה פרקי זמן הוראות טכניות, אבל העיקרון צריך להיות כזה, שאם קיים אצל זוג

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
שמעתי את דבריו, שזה לא יפריע, אבל אבאר את דברי.

מלכתחילה נקבע בחוק שיפוט בתי-דין רבניים, שענייני
נישואין וגירושין יהיו בשיפוטו הייחודי של בתי-הדין הרבני.

אורה נמיר (המערך):
זה האסון.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אף בתי-הדין המיוחד לפי סימן 55 לדבר המלך, המורכב
משני שופטים של בתי-המשפט העליון ודיין, פסק בפרשת
סיידס, שענייני נישואין כוללים את כל ענייני הרכוש הקשורים
בבני זוג ונשואים. כך שלמעשה, העניין היה צריך להיות
בשיפוט ובטיפול של בתי-הדין הרבניים בלבד. בא
בתי-המשפט העליון והנחה הנחה פיקטיבית, כאילו ענייני
הרכוש בין בני זוג הם כמו סתם שותפות בין בני אדם, ועל סמך
זה התערב ופסק גם בענייני הרכוש שבין בני זוג, ובין השאר
קבע את ההנחה, שבדרך כלל בני זוג מחזוונים לכך שכל
רכושם יהיה בשותפות. על סמך זה פירקו בתי-המשפט
שותפות זו עוד בזמן קיום חיי הנישואין, כפי שמפרקים כל
שותפות. אולם גם בתי-המשפט עצמו לא היה מרוצה
מהחוצאות המשפטיות שאליו הגיע, ולכן הציע לעגן את כל
הסוגיה הזאת בחקיקה, ואומנם, עקב כך נולד חוק יחסי ממון
בין בני זוג.

כשרנה הכנסת בחוק יחסי ממון, הועלתה בפניה הבעיה,
שהדבר פוגע בבתי-הדין הרחיים של העדות השונות ובנציגי
עדות דתיות אחרות. והעלו שתי בעיות: בעיית הפגיעה
בסמכות בתי-הדין הרחיים ובעיית השינוי בזן האיש גם
בבתי-המשפט. עד לאותו זמן, הדין המחייב לגבי הרכוש, גם
בבתי-המשפט, היה לגבי יהודים המשפט העברי. תוך שיקול
דעת ובדיקת כל הצדדים של הבעיה וכדי למנוע "גט מעושה",
שנעשה על כורחם של בני הזוג בגלל חלוקת הרכוש, ו"גט
מעושה" הוא פסול על-פי ההלכה, וכן כדי למנוע מצב של
פירוד ממושך ללא רצון, להסכם גירושין, החליטה הכנסת,
שחלוקת הרכוש לפי "הסדר איוון המשאבים" שבחוק לא
יכנס לתוקף אלא לאחר פקיעת הנישואין, דהיינו, פקיעה
על-ידי פטירה של אחד מבני הזוג או גירושין, ולא קודם לכן.

קיימת אפשרות של חלוקת רכוש או תשלום כתובה גם
לפני הגירושין, אולם רק באמצעות בתי-הדין הרבני ובמסגרת
ההלכיים המתקיימים בפניו, וכשהדין העברי מאפשר זאת.
כאים עכשיו בהצעה לשנות את המצב הקיים ולהסמיך אף את
בתי-המשפט ליצור פירוד עם חלוקת רכוש וללא גירושין.

רבנתי חברי הכנסת, זהו שינוי מסוכן במצב הנוכחי, והוא
רק ירבה בעיות ולא יפתור אותן. ייתכן שיש חברי כנסת
המעוניינים בבעיות בתחום ההלכה, כדי שאחר כך יוכלו
לחקוק את בתי-הדין הרבניים ואת ההלכה. אולם, מי שמעוניין
בטובת בני הזוג באמת צריך לתמוך בהמשך המצב.

עמיתי חברי הכנסת מעלים עתה על סרייהים את הצורך
בהקמת בתי-משפט למשפחה. אין צורך במסדר כזה, משום
שהוא כבר קיים. בתי-הדין הרבני הוא, על-פי חוק המדינה,
בתי-המשפט לענייני משפחה. נכון, שבפועל, כרסמו
בתי-המשפט בסמכויות בתי-הדין על-ידי כך יצרו שיפוט
מקביל בהרבה תחומים, וכעשוי מדברים שוב על הצורך לכנס
את כל הדיונים המשפטיים תחת קורת גג אחת. צריך להחזיר
עטרה ליושנה ולרכז מחדש את כל הסמכויות בבתי-הדין כפי
שהיה על-פי המצב החוקי, ללא הכרסומים של בתי-המשפט
בבתי-הדין הרבניים.

ההפחתה של הפיצויים שלו. זאת אחת הדוגמאות הבולטות
לנושא שהציג חבר הכנסת וירשובסקי.

לעומת זאת, בשבוע שעבר היינו עדים לפסיקה מעניינת,
וגם היא מעניינת, פסיקה בתי-המשפט לגבי חלוקת כספים של
זכיה בפס בין שני בני זוג שהתגרשו, כאשר הטענה של הגבר
היתה: אני קניתי לכדי את כרטיס הפיס, וכינתים התגרשנו. הוא
רצה לקחת לעצמו את כל הזכיה. אני חושב שכתי-המשפט
הישראלי פסק פסיקה נאורה מאוד ומתקדמת מאוד בעניין זה.

שבח וייס (המערך):
מה פסקו?

יאר צבן (מפ"ם):
לחלק את הזכיה כיניהם.

שבח וייס (המערך):
אף-על-פי שהיא צעקה לו: אל תקנה פיס ואל תבזבז כסף?

יאר צבן (מפ"ם):
אני לא יודע מה היא צעקה. אני לא עוסק בציחות.

בהקשר זה, אני רוצה להמחיש את הפרובלמטיקה העולה
מתוך הדברים — וחשוב שחברי הכנסת ידעו אותה — בני זוג
שחיו בדירה, אפילו לא בדירה שנרכשה בסיוע של משרד
השיכון, והתגרשו, אם יכואו אחרי הגירושין לקבל משכנתה
לשיכון — הם לא יקבלו משכנתה לשיכון, מפני שיטענו
שהיתה להם דירה והם היו מסודרים. המצב מחמיר במקרים
רבים, כאשר הגבר נוהג כנדיבות כלפי האשה ומותר לה את
הדירה, אך אומרים לו במשרד השיכון: זאת בעיה שלך. אתה,
אל תהיה לנו נדיב על חשבון המדינה. אם הוא טורח ומקים בית
מחדש, למרות העובדה שאשתו חפה מכל דירה, חפה מכל
משכנתה וחפה מכל סיוע — היא לא תקבל את הסיוע.

זאת דוגמה נוספת, המצביעה על הצורך שהחקיקה שלנו
תעסוק בזכויות של בני זוג שמתגרשים לא רק במובן הצר,
הרכושני, אלא גם בפרטנציות השונות של זכויות סוציאליות
וזכויות דומות להן. תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בן-שלמה, ואחרי
— לחבר הכנסת שבח וייס.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה לפנינו הצעת
חוק חמימה, שבאה לסייע לבני זוג להשיג גירושין על-ידי מתן
האפשרות לבתי-המשפט להתליט על חלוקת הרכוש גם לפני
הגירושין. אולם, למעשה מדובר כאן על כרסום נוסף במעמדם
ובסמכותם של בתי-הדין הרבניים, וכן על עידוד לבני זוג שלא
להגיע להסכם גירושין ולהתגרש, אלא להמשיך בחיי פירוד,
בלי המפריד, דהיינו — גט: כמאמר חז"ל בחוספות, במסכת
גטין, למה נקרא שמו גט, שאותיות גימ"ל וטי"ת אינן מחוברות
בשום מקום בתורה.

יאר צבן (מפ"ם):
זה מדרש פליאה.

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אין בתורה שום אותיות גימ"ל וטי"ת סמוכות, לכן נקרא
שמו גט. זה אחד הטעמים.

יאר צבן (מפ"ם):
יש לי שאלה: חבר הכנסת רמון הרגיע אתכם. זה לא
מרגיע אותך?

בלתי מוסרית. מוסד הנישואין היהודי מבוסס בעיקרו על תורה מוסרית.

לכן, אני אצביע, כמובן, בעד הצעה זו ודומות לה. אני לא רואה בה פגיעה בעיקר. אני רואה בה סיוע כדי שהעיקר יתקיים עוד שנים רבות.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת בני שליטא.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפי המצב כיום, זכאי כל אחד מבני הזוג למחצית שווים של כלל נכסי בני הזוג רק עם פקיעת הנישואין, עקב גירושין או עקב מותו של בן הזוג.

הצעת החוק של חבר הכנסת רמון — ואני תומכת בה תמיכה חריגה — באה לאפשר חלוקה של הנכסים בין בני הזוג גם במקרה שבני הזוג נפרדים זה מזה אף אם לא התגרשו, וזאת אם מצא בית-המשפט שיש נסיבות המצדיקות זאת.

עד היום, רבותי חברי הכנסת, אפשריים גירושין רק מכוח הסכמה של שני בני הזוג. חוק יחסי ממון בין בני הזוג ימנע מצב של עינוי דין מבן-זוג אשר שותפו מסרב להתיר את הנישואין.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

— — — 100,000 נשים מוכות.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת דנינו, התכוונתי להביא זאת כאחד הנימוקים — — —

הי"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת דנינו, מדרע אחת מפריע לחברת הכנסת אורה נמיר? למה זה מגיע לה?

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

רציתי לשאול אותה.

הי"ר ח' גרוסמן:

אבל אנחנו בלחץ של זמן.

אורה נמיר (המערך):

רבותי חברי הכנסת, כמי שעמדה בראש הוועדה למעמד האשה, הלכתי, לפני שנתמנית לתפקיד זה, אל הרב גורן, שהיה אז הרב הראשי. אמרתי לו שאני יודעת ששינויים כדיני הלכה — ואני אומרת זאת לחברי הדתיים — או כדיני האישות — ולי הם מפריעים מאוד, אף שאני מאוד אוהבת את הדת שלי — יכולים להיעשות רק על-ידי יוזמה של המפלגות הדתיות, ויותר מכך, על-ידי הרשויות הדתיות המוסמכות במדינה, וגדולתה של הדת היהודית היתה, שבמשך כל הדורות היא ידעה להתאים את הדת למציאות החיים ולשנותה בהתאם לכך. הטרגדיה שקרתה לנו מאז הוקמה מדינת ישראל היא שיש אטימות מוחלטת של המערכת הדתית בישראל לכל הקורה במציאות החיים שלנו.

גברתי היושבת-ראש, לו הביאו המוסדות הדתיים המתאימים ליתר פתיחות, ליתר גמישות, להערכה יותר גדולה אל הדת מצד מי שנוקם לשירותיה, לא היה מקום להצעת חוק כזו. גם לא מטעם אותם חילוניים שרוצים ומאמינים שיש להפריד את הדת מהמדינה.

מעלים עתה טענות נגד הדתיים שחתמו על עצומה נגד פסיקת בית-המשפט העליון בעניינה של סוזן מילר. רבותי חברי הכנסת, זוהי זעקת הקוץ הנגול. בית-המשפט כרסמו ומכרסמים בסמכויות בתי-הדין, פגעו ופוגעים בהלכה ובמעמדה החוקי, אפילו זה שניתן לה על-ידי הכנסת. מן הדתיים שוללים את זכות המחאה, ואילו כאן מציעים הצעות חוק איך להמשיך ולכרסם בסמכות ההלכה ובסמכויות בתי-הדין הדתיים.

פנייתי לחברי הכנסת היא לרחות את הצעת החוק המונחת לפנינו, ושולם על ישראל.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחרי — לחברת הכנסת אורה נמיר: אחריה — לחבר הכנסת בני שליטא.

שבח וייס (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי, אני חושב שעלינו לעשות כל מאמץ כדי להסיר ממוסד הנישואין, גם במשברו, את רוב הסיכונים. הייתי מרוצה לו היה אפשר לגבש חקיקה מרוכזת בנושא זה ולא היה צורך להתקדם בכל פעם דוגם אחר דוגם רק מפאת העובדה, שיש התנגדות ויש חשש טבעי שההצעות לא תזכנה ברוב.

אני אומר זאת, קודם כול, לנציגי המפלגות הדתיות ולחברים הדתיים בכנסת. יש בקרב ציבור הולך וגדל נטייה להפריד את מוסד הנישואין מחובת ההזקקות למסורת הדתית. לא מכבר היתה כאן הצעה לסדר של חברת הכנסת שולמית אלון — וזו הזדמנות לאחל לה בריאות תקינה ושיבה מהירה לכנסת — ועדיין הרבה חברי כנסת שאינם נמנים עם המפלגות הדתיות הצביעו נגד ההצעה של יצירת מסוף לנישואים אזרחיים, מתוך החשבה של מוסד הנישואין היהודי כמרכז הכובד של החוויה היהודית ואולי גם כמרכז הקשר בין כלל היהודים. אבל לא יעבור זמן רב והלקים יותר ויותר גדולים מן הציבור, מתוך השקפת עולם ליברלית ולאו דווקא אנטי-דתית, יחפשו מוצא בסירור אורח. לכן, צריך להיות לכם עניין יהודי ליצור תנאים שבהם יהיה נעים להודק למוסד הנישואין היהודי החשוב גם כאשר משבר פוקד את מוסד הנישואין. היהדות היתה דת נאורה מאוד ומתחשבת מאוד ביחסים בין בני הזוג בכך שיצרה את מוסד הגירושין, שלא כמו הדת הקתולית בזמנה ודתות קשוחות ובלתי מתחשבות ושמרניות אחרות. ברוח הזאת אתם צריכים לקבל בכרכה את כל התיקונים האלה.

אגב, גם בעבר נתקבלו תיקונים כאלה. נתקבל חוק שיווי זכור והאשה, התשי"א — 1950, ושם נקבעו כמה עקרונות שאחר כך אפילו נעשה בהם שימוש לגבי נכסי מלוג.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

שבח וייס (המערך):

אין לנו זמן. ברצון אסביר לך, אנחנו נמצאים במלון הערב. אני כבר מסים, אני רוצה אפילו פחות מחמש דקות. כי אנחנו לקראת סוף היום.

לכן אני מבקר על הצעות חוק כאלה. אני לא רוצה שתראו בכך שמץ של התנגדות. אלה הצעות שבאות בעצם לחזק את מוסד הנישואין, לחזק את האלמנט העיקרי שבמוסד הזה — הקשר הרצוני. קשר האהבה, קשר ההערכה בין בני הזוג. כאשר זה פוקע, כל שיטה שעל-פיה מכבידים יוצרים אקולוגיה של אינוס להישאר קשורים אף שאנשים אינם קשורים היא תופעה

החוק הזה. שהתקבל בכנסת השביעית, רכוש שהיה שייך לאחר מבני הזוג בטרם נישואין אינו נכלל בחלוקה.

בני שליטא (הליכוד):
נכסים אלה אינם נכללים בחלוקה?

חיים רמון (המערך):
רק רכוש משותף שנצבר בתקופת חיי הנישואין.

בני שליטא (הליכוד):
יש לי כל ההערכה והכבוד לחברי הכנסת השביעית, אבל אינני בטוח שזה חכם ביותר. יכול להיות שהיה צריך לקבוע שנכס שהיה שייך לאחר מבני הזוג בטרם הנישואין, אפילו הוא רשום רק על שם אחד מבני הזוג, אפילו על שמו בטרם נישואין, צריך להיות רכוש משותף. ברובע שאנשים כורחים כיניהם כרית נישואין, זה צריך להיות רכוש משותף.

היו"ר ח' גרוסמן:
צריך להגיש הצעת תיקון לחוק.

חיים רמון (המערך):
לא רק לגבי העתיד, אחת אומר זאת גם לגבי העבר.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
כמה מהבעלים או הנשים מתנגדים לזה.

היו"ר ח' גרוסמן:
זה עניין לתיקון חוק, אם אתה רוצה להציע תיקון כזה. זה לא שייך לכאן.

בני שליטא (הליכוד):
חברת הכנסת אורה נמיר, אני פונה אלייך — אני גם חושב שהגיע הזמן לעשות רבוייה בעניין דמי המזונות, המגיעים אוטומטית רק לנשים. מי אמר שכך צריך להיות? אולי האשה היא הבכירה במשפחה, היא משתכרת הרבה יותר? אולי דווקא היא צריכה לפרנס את הבעל?

יאיר צבן (מפ"ם):
יש מקרים כאלה.

בני שליטא (הליכוד):
לא צריך להשליט את הסטיגמה, שכל הנשים הן חלשות חזקות אוטומטית להגנה. אולי לא. יכול להיות שהן הרוכ, אינני יודע. יש לתת לבתי-המשפט הרבניים והאזרחיים לקבוע על-פי המציאות של בני-הזוג. יכול להיות שדווקא האשה אינה זקוקה למזונות, או שהיא בעלת המקצוע המועדף, ולכן עליה לשלם את המזונות.

יאיר צבן (מפ"ם):
הזיקקות אינה נימוק. ההנחה היא, שיש לה זכות בהכנסה שהיתה הכנסה משותפת.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת צבן.

בני שליטא (הליכוד):
אני מודה לכל המתקנים ולכל המעירים. יש בהחלט הערות של טעם, אני אחמך בהצעת החוק הזאת. הצעת החוק הזאת טובה, והיא באה לפתור בעיות ולהעמיט סבל — וזה בפני עצמו חשוב ביותר. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד ליכאי, ואחריו — לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבל, מאחר שאין סיכוי שנשכנע אתכם בדיון, או בוויכוח הזה, ומאחר שיש מי שמשלם את המחיר הכבד ביותר בעד החוקים, בחלקם מקבריים, של דיני ההלכה לגבי האשה ומעמדה — ואני בושה ונכלמת, ככת הדת היהודית, על שכן מתייחסת אלי דתי — אין בפנינו ברירה.

גברתי היושבת-ראש, אני מודה מעל כמה זר, שאני רואה בהצעת החוק של חבר הכנסת חיים רמון פריצת דרך קטנה. חריגה מהבלעדיות הזאת של הרבנות. לו באה מכאן היוזמה לגמישות, לפתיחות, לתיקונים, לטיפ-טיפות מודרניזציה, לא היינו צריכים התערבות זו של החוק.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני גם מברכת וגם משכחת את חבר הכנסת רמון, ואצביע בעד הצעת החוק.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת דוד ליכאי.

בני שליטא (הליכוד):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג היא הצעה טובה כשלעצמה, אם כי יש בה בעיה מסוימת: היא תקשה אולי על שלום-בית כי קורה לפעמים שבני זוג משלימים עקב הפירוד האיריכולת להביא לידי מימוש את חלוקת הרכוש.

אני מחייב את הצעת החוק, אך אני חושב שצריך לתת תקופת זמן מסוימת, לא ארוכה מדי, מהיום שאחד מבני הזוג מגיש בקשה לחלוקת רכוש; לתת תקופה מסוימת עד שהדבר ייכנס — — —

חיים רמון (המערך):
בדברי הפתיחה לחוק הודעתי שאני מסכים לכך, ושלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית נכנס סייג מסוג זה שאתה מדבר עליו, וכך הבעיה תבוא על פתרונה.

בני שליטא (הליכוד):
אני שמח שאתה אומר זאת. בכל מקרה אני מתכוון להצביע בעד החוק. אני חושב שהחוק הוא טוב.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה שתצביע בלב שלם.

בני שליטא (הליכוד):
החוק הוא במקומו. אני רק חושב שגם כדי לרצות את החוגים הדתיים, ראוי לקבוע תקופת זמן מסוימת מהיום שאחד מבני הזוג הגיש את הבקשה.

עם זאת, אינני חושב שצריך לדבר על הצעת חוק זו כסגנון פמיניסטי. שמעתי מכמה דוברים, עוד בישיבה הקודמת, כמה הערות מהסוג הזה. נהפוך הוא, אני חושב שצריך להרחיב בכל הנושא הזה של גירושין של בני זוג. הצעת החוק הזאת תביא לקיצור תקופת הסבל, לקיצור הטיפול בענייני ממון בין בני זוג. זה דבר חשוב ביותר.

לדעתי, יש מקום לבדוק כמה דברים. למשל, מה דינם של נכסים שאחד מבני הזוג החזיק טרם הנישואין — — —

חיים רמון (המערך):
הם מוסדרים בחוק.

בני שליטא (הליכוד):
— — — והם רשומים על שמו של אחד מבני הזוג בלבד.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת שליטא, יש חוק יחסי ממון בין בני זוג. לפי

חוכרת כ', ישיבה ש"ה
— הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון) —

שעור סעיף 5 והנה עכשיו יוכל בית-המשפט להפעיל את הזכות להסדר איוון משאבים בכל שלב שבו יראו בתי-המשפט נסיבות המצריקות זאת ולא רק עם פקיעת קשר הנישואין.

אני מודע לקשיים מסוימים שהסעיף הזה, על-פי ניסוחו הנוכחי, יכול ליצור, אבל נראה לי שנדון בקשיים אלה בוועדה. כעיקרון יש בהצעת חוק זו פתרון רצוי לקשיים שנערמים כיום על זוגות שנפרדים ואינם יכולים להגיע לכלל גירושין. תודה רבה.

היורר ח' גרסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לאחרון הנואמים בדיון זה, חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחית-לאומית):

גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת, השעה המאוחרת אינה מאפשרת לפתח דיון כפי שהדבר מחייב, דיון אקדמי ורציני. אני מניח שזה יגיע לוועדה, וכדאי שידון כזה יתקיים בה.

קודם כול, כמה מלים לחברי, חבר הכנסת רמון. אין לי ספק שגישות חברות מוסרית עמוקה הדריכה אותך בהצעת החוק. אין לי ספק שיש מקרים קונקרטיים המוכיחים את הצורך בחיפוש פתרון בכיוון זה. אלא ששתי בעיות קשות מטרידות אותי, האחת — מהותית, והשנייה — פרוצדורלית. אחת דווקא כפרוצדורלית.

הבעיה הפרוצדורלית היא, שהיום ענייני נישואין וגירושין נתונים לפי סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים. לשיפוטם הייחודי של בתי-הדין הרבניים. אתמול שמענו, לאו דווקא בהקשר משמח, על הנגיסות המתמידות בסמכות הרבנית. אנחנו יודעים שהפסיקה נגסה, הפרקטיקה נוגסת. לאט לאט, ממה שהיה בעבר ענייני נישואין וגירושין, נשתחרר מעט. זה כמוכך רבר שראשית איננו מקובל ושנית איננו רצוי, מפני שכאשר המחוקק התכוון למסור סמכות שיפוט ייחודית, הרי שהוא התכוון שזהו המוסד המומחה לדבר. בתי-הדין הרבניים הם המומחים להלכה היהודית ומדינת ישראל וחוקיה ביקשו למסור לידם את הסמכות בענייני נישואין וגירושין.

הרחבת השיפוט לבתי-משפט ולבתי-דין דתיים, וזה כולל גם רבניים כמוכך, פירושה למעשה צמצום נוסף, כדלת האחורית, בסמכות של בתי-דין רבניים, דבר שהוא כשלעצמו אינו רצוי.

דבר נוסף, ועדיין פרוצדורלי: יש ועדת השופט שינוכרים, היא עשתה עבודה נפלאה, ישבו בה מטובי המשפטנים במקצוע ובנושא הזה של דיני המשפחה. החומר הזה נלמד עכשיו ביסודיות, והוא יגיע לדיון ויילמד כמכלול. בתוך המכלול הגדול הזה יהיו גם כמה הצעות במישור של ממון וגם יחסי ממון בין בני זוג. אותה ועדת שינוכרים לא הגיעה לכך פה-אחד. היו יותר נגד מאשר בעד. אבל גם אלה שמצדדים בהצעת החוק מסוג ההצעה שאתה הצעת מציעים כמה מגבלות וסייגים.

קודם כול, הם מבקשים שיוקדם לכך פסק של בית-דין רבני המחייב או כופה גירושין. זה לא חייב להיות במהלך הגירושין. נניח שלא יוצאים לפועל הגירושין, כפי שאחא אומר, וכיוון שצריכים הסכמה יכול תמיד אחת הצדדים, בעיקר הבעל, למנוע את הדבר. אבל כאשר יש לפחות פסק, פסק חיוב גירושין או פסק כפיית גירושין, שהוא נדיר יותר, הרי אז זה יכול להיות הקדמה לכקשת איוון משאבים במהלך הנישואין. דבר שני שמוצע שם הוא, שחקרים לכך חוות דעת של מוסד

דוד ליבאי (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק יחסי ממון אשר נכנס לתוקף ב-1973 משקף את גישת הכנסת לעבור בסוגיות מסוימות מעקרון הדין האישי לעקרון הדין הטריטוריאלי. כך משתלכ אותו חוק בשורה של חוקים אחרים, כגון חוק אימוץ ילדים, החש"א — 1981, חוק הכשרות והאפטרופסות וכן חוק הירושה. כל אלה יצרו הסדרים החלים על תושבי הארץ בכללים אחידים. למעשה הפקיעו נושאים מסוימים מתחום הסמכות הבלעדית של בתי-הדין הדתיים למיניהם, כפי שהיה קודם לכן בהוראות דבר המלך כמובעצתו.

לפני חקיקת החוק ב-1973 הוסדרה חלוקת הנכסים בין בני-הזוג, אותו הסדר של איוון משאבים, בצורת הלכות של בית-המשפט העליון. הבסיס להלכות אלה היתה התפיסה הקניינית. תמציתו של אותו הסדר, כפי שנוסח בהלכות אלה, היתה לגבי בני-זוג שנישאו לפני 1 בינואר 1974, ולפיו בהעדר כוונה אחת המשתמעת מאורח חיי הנישואין ומהתנהגותם הכללית של בני-הזוג, חוקה על בני זוג הגרים יחד ובשלום חקופה ארוכה שהם מתכוונים לשותפות שווה בנכסיהם. במשך השנים ויתרה הפסיקה על דרישת החיים בשלום, וקבעה כי רק במקרה של קרע ופירוד של ממש לא תופעל חוקה זו באופן אוטומטי.

הנקודה העיקרית בהלכות בית-המשפט העליון היתה, שכל אחד מבני-הזוג יכול לממש בכל עת את זכותו למחצית הנכסים, שהיא זכות קניינית, כאמצעות פנייה לבית-המשפט, אלא שבמצב המשפטי היתה מגבלה: היות שההלכות המסדירות את הסוגיה היו הלכות של בית-המשפט העליון, הן לא חייבו את בתי-הדין הדתיים.

והנה, כאשר קיבלה הכנסת ב-1973 את חוק יחסי ממון בין בני זוג, שבא להסדיר את הסוגיה בהסדר כולל, שיהיה קבוע בחוק טריטוריאלי כללי, חלה הלכת איוון משאבים על כל מי שבעת עריכת נישואין היה מקום מושבו בישראל ללא הבדל מבחינת ההשתייכות הדתית. יתר על כן, הוראות החוק מופנות לא רק אל בתי-המשפט הרגילים אלא גם אל בתי-המשפט הדתיים. החוק משנת 1973 קבע בסעיף 5 את ההסדר העקרוני של איוון משאבים על מחצית הנכסים לכל אחד מבני-הזוג, בכפיפות לסייגים מסוימים, שאינם עניין לכאן.

והנה, עכשיו מציע חברי, חבר הכנסת רמון, להוסיף לסעיף 5(א) תוספת הבאה לתקן את הקושי שיצר סעיף 5 המקורי המקשר את הפעלת הזכות לאיוון המשאבים בפקיעת הנישואין או עקב מותו של בן הזוג. מכאן שלפי המצב הנוכחי בחוק, כל עוד לא פקע קשר הנישואין, קיים מצב שלא ניתן בשעה זו לפנות לערכאות למימוש הזכות לאיוון משאבים ולמחצית הרכוש.

פרופסור שוה, בספרו "הדין האישי בישראל", עמודים 218 — 219, צמד על המגבלות שיצר סעיף 5 הנ"ל והוסיף, שהבעיה חמורה עוד יותר לגבי בני העדות הנוצריות הקתוליות תושבי ישראל, משום שאצלם אין כלל דרך להחיר את קשר הנישואין, ונמצא שאין תרופה ואין סיכוי לאותו איוון משאבים. גם לגבי היהודים, אומר הפרופסור שוה, בהעדר אפשרות על-פי הדין העברי להחיר את קשר הנישואין בפסק-דין קונסטטוטורי, הפעלתה הממשית של הזכות מותנית בהסכמת שני בני הזוג לגירושין, ובכך נוצר כמוכך פתח לסחטנות לגבי דרישות ברכוש.

במצב הדברים הנוכחי נראה לי שיש צעד חיובי בהצעת חבר הכנסת רמון. משום שהוא בא לתקן את הבעיות הקשות

לייעוץ למשפחה, כלומר, ייעשה משהו כדי למנוע את הגירושין.

חיים רמון (המעורר):
בדיוק להיפך.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

כרוך שאם במצב העכשווי בית-הדין עושה מאמצים להביא לשלום בית, לפיוס וכו', כאן הוא אפילו לא יודקק לכל זה. חלוקת הרכוש פירושה הפרדה, ואני אומר שזה מסוכן מבחינה מוסרית. אם כן, בהצעת חוק זו יש פגיעה במעמדם של בתי-דין רבניים, פגיעה בסמכותם, וגם יהיה ריבוי מקרים של חיים שלא כחוק.

כל הדברים הללו מכינים אותי לומר, שהעניין אינו בשל, וכדאי מאוד, בקונטקסט המלא של ועדת-שינויים, ללמוד גם את הנושא הזה, בין יתר הדברים, ולדון בו במסגרת הדיון הכולל. לכן אצביע נגד העברת הצעת החוק לוועדה.

הי"ר ח' גרוסמן:

כזה תם הדיון. כיוון שאין מי שיחליף אותי בכיסא זה — יש מקרים כדורים שבהם יושב-ראש רוצה לרדת מהכיסא ולהשתתף בדיון — הייתי רוצה לצרף את הסכמתי לחוק, כעיקר משום שחוק יחסי ממון בין בני זוג הוא חוק של המדינה, לא חוק של ההלכה. רציתי לנמק זאת, ולא רק לתת את הסכמתי המוקדמת. בכל אופן, אין בחוק זה. משום סתירה להלכה — ושמעתי אתמול את הגשים המוכות, הבורחות מן הבית יחפות, ערומות וחסרות כול.

אני חושב, שאם הצעת החוק הזאת תתקבל, עם כל הכוונות הטובות שלה, אחד הדברים הגורעים שהיא תביא הוא ריבוי פירודים ללא גירושין. אני יודע שיש פירוד ללא גירושין. אבל איננו צריכים לעודד מצב שבו ילכו ויתרכו זוגות פרושים שאינם גרושים. הרי ברגע שמחלקים את הרכוש, נוח לשני בני הזוג, כפרט לאותו כן זוג שאיננו רוצה בסטיגמה של גירושין — ואנחנו יודעים שיש הסבורים שהגירושין הם סטיגמה הפוגעת בסיכויי הנישואין, או במעמד או בשם הטוב של אותו כן זוג — לא להתגרש, וכך אנחנו מנציחים מצב של נישואין-לא-נישואין, דהיינו, בני הזוג פרושים לכאורה, אבל, למעשה, עליהם להיות גרושים, ומסיבה כלשהי אין גירושין. חלוקת הרכוש חקל עליהם לבנות בתים נפרדים, כי ברגע שהאשה מקבלת את חלקה, היא יכולה לקיים משק בית נפרד, גם ללא גירושין. אין לה שום מניעה, במסגרת המחירונות השולטת היום, לקיים חיים עם חבר, והוא — עם חברה, לאורך ימים, כאילו בהסכמת החוק, דהיינו, לכאורה הם נשואים, לכאורה אינם גרושים.

חבר הכנסת רמון, אני מבין שאתה יכול לומר: וכי מי ימנע זאת בעדם גם ללא חלוקת הרכוש? בוודאי.

ט. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בנושא: "החזרתם של תושבי אקריה וכירעם לכפריהם"; 2. ועדת החוקה, חוק ומשפט — בהצעת חוק מאת חבר הכנסת מרדכי יירשובסקי, הצעת חוק ביטול הצנוורה על מחזות וטרטים, התשמ"ה — 1984: 3. ועדת הכספים — בהצעת חוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז — 1987, לאחר הקריאה הראשונה.

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:
הודעה בשם ועדת הכנסת לחבר הכנסת מיכאל איתן.
מיכאל איתן (כשם ועדת הכנסת):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

ועדת הכנסת קבעה את הוועדות שידונו בהצעות החוק ובהצעות לסדר-היום דלהלן: 1. ועדת החוץ והביטחון — בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עבד-אללה דראושה

י. הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון), התשמ"ז — 1987

(קריאה ראשונה)

התהליך הלא-בריא הזה, לצערי, שהיותר קיצונים בחוגים החרדיים נותנים את הטון. אני מצטער על כך. היתה לי לא מזמן דוגמה גם לגבי החוק הזה.

נושא שני, חבר הכנסת שאקי, הנגיסה — כלשונך — בבתי-הדין הרבניים בנושא יחסי ממון כבר נקבעה, והחוק הזה איננו בא להרחיב את היריעה. הוא בא לפתור בעיה בחוק החילוני, הוא איננו בא לקבוע דבר חדש. הוא איננו מרחיב סמכויות. הוא קובע מועד מסוים. כבר אמרתי בדברי ההסבר שלי בהתחלה, כאשר הצגתי את החוק, שאני מוכן בהחלט לקבוע מגבלות: חלק, כפי שאתה ציינת, ומגבלה נוספת — שכני הזוג אינם מנהלים משק בית משותף, ודברים מן הסוג הזה, אבל אין צורך לשלול את זה טוטלית על מנת שכן יהיה.

אני אומר לך, חבר הכנסת שאקי, שהחוק הזה לא רק לא ימנע גירושין, אלא הוא ירבה גירושין, כי היום האשה נלחמת במקרים רבים על רכושה במשך שנים והגט אינו ניתן. לעומת זה, חוק זה ימעיט ממזרים. המצב היום גורם בסופו של דבר לממזרים, דבר שיימנע אם החוק שלי יתקבל. ואתם, מבחינה

הי"ר ח' גרוסמן:
דברי תשובה קצרים לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המעורר):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לידידי חבר הכנסת שאקי, שאלו יריעותי שמיתכו, או תמיכת ההוגים הדתיים, נתונה למסקנות ועדת-שינויים, ושמה שהמליצה ועדת-שינויים מקובל עליהם, ושהדבר יחוקק בתוך שנה, הייתי מסיר את הצעתי. אבל, מתוך ידיעה שגורל מסקנות ועדת-שינויים לא יהיה טוב יותר מגורל מסקנות אחרות בנושאים הללו, ושכגלל המכנה הפוליטי צריך יהיה להוריד מסדר-היום את מסקנות ועדת-שינויים — — —

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
השר המר כבר הודיע שהוא מציע דברים ברוח מסקנות ועדת-שינויים.

חיים רמון (המעורר):
חלק כן וחלק לא, ועד שזה יחוקק, וכאשר השר המר ישמע מה שאומר חבר הכנסת פרץ הוא ייבהל, אני מכיר את

חוכרת כ', ישיבה ש"ה, ט' באדר התשמ"ז (10 במרס 1987)
— הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון) —

דחית, צריכים למנוע מצבים הגורמים למזורים. זה המצב הכי
גרוע. החוק כפי שהוא היום גורם לממזרות, והנצחתו תרבה
ממזרים. קבלת החוק תקטין את מספרם.
הי"ד ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, אני מעמידה את חוק יחסי ממון בין בני זוג
(תיקון), התשמ"ז—1987, להצבעה בקריאה ראשונה.
ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק
לוועדת החוקה, חוק ומשפט — רוב
נגד
ההצעה להעביר את הצעת חוק יחסי ממון בין
בני זוג (תיקון), התשמ"ז—1987, לוועדת
החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.
הי"ד ח' גרוסמן:
החוק הועבר לדיון ולהכנה לקריאה שנייה ולקריאה
שלישית בוועדת החוקה, חוק ומשפט.
חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה 11:00.
ישיבה זו נעולה.
הישיבה ננעלה בשעה 20:29.